श्रीमद् वाल्मीकी रामायण

|| श्री सीतारामाभ्यां नमः ||

अरण्यकाण्ड

अध्याय 1

जनसामान्यांले वसतीन सदा गजबजचे नगरां पासून दण्डकारण्य दूर आशिल्यान स्वाध्याय़ यज्ञ आनि तप करचे खातिर एकांत शोधचे ऋषींक आश्रम बांदून निवास करचाक निसर्गाचे रम्य आनि शांत वातावरणांतलें ते स्थळ उत्कृश्ट आनि परिपूर्ण आशिल्लें. यज्ञकुंडांतल्यान अनेक औषधीयुक्त द्रव्यान उठचो धुवरान सुगंधित जालिले वातवरण़ वेदमन्त्रंचे गंभीर आनि श्रवणीय अवाजान दुमदुमचे यज्ञ समारंभ़ वेद ज्ञानान निष्णात आनि ब्रह्मविज्ञानान संपन्न ऋषींले वास्तव्यान पुनीत पवित्र अनि पावन जालिलो तो प्रदेश दिसचाक सूर्यमण्डलतरेन विलोभनीय आनि अनुभवचाक स्वर्गातरेन अशिल्ले ऋषींले अनेक आश्रमं चित्रकूटाचे परिसरांतु आशिल्ले अत्रि ऋषीले आश्रमांतल्यान दण्डकारण्यांतु प्रवेस केलें कीं रामाले नदरेक पडलिं. मनांतु असामान्य शांतता आनि काळजांतु अवर्णनीय समाधान निर्माण करचे ते प्रदेशांतु प्रवेश करताना थंयचे वातावरणान प्रभावित जालिले रामाले हात जेन्नां धनुष्याचि दोरि समजले शिवाय सहज सढळ करत आशिल्ले आनि जेन्नां शरणरूपान नतमस्तक जालें़ हें जाणवलें सुद्धां ना.

पुण सर्व गुणांन शोभचे सीतेक आनि तिगेले सयत आयिल्लें क्षात्र लक्षणांन तेजस्वी आनि ओजस्वी दिसचे राम आनि लक्ष्मणांक पोळेवनुं थंयचे सर्व ऋषींनीं तांगेले मनःपूर्वक आनि सहर्ष स्वागत केलें. तांका मान सन्माऩ आदर सत्कार दीवनुं तदनंतर फल फूल अर्पण केलें. मागिर ते ऋषींनि वीनंतिरूपान सांगलें़ "राजा धर्माचें पालन आनि प्रजेले रक्षण करत आशिल्यान तो सदा पूजनीय आसता. अमिं सर्व तुगेले राजधर्म पालन आनि राक्षण जावचे इच्छेन तुमकां शरण आयिल्ले आसाचि. नगरांतु आसूं किंवा वनांतु आसूं राजा सार्वालो रक्षक आसता. शिक्षा दिताना राजान आपण्याले इन्द्रियांवयर नियंत्रण दवरनुं मनांतु क्रोध नासताना प्रजेले रक्षण करचें आसता़ जे तरेन अपण्याले गर्भातले शिशूले रक्षण आवय करत आसता". आश्रमाचे पवित्र वतावरणांतु अआनि पुण्यश्लोक ऋषी समदायेंतु मान सन्माऩ आदर सत्कारान अनग्रहित जालिले राम सीता आनि लक्ष्मणांनि तो दिवस आनि रात्र ते ऋषींले सहवासांतु काडलि.

दुसरे दिवस पूर्व दिशेंतु सूर्य उदय जालो कीं सर्व आश्रमवासी ऋषींलि अनुमति घेवनुं राम सीता आनि लक्ष्मणांनि ते घोर दण्डकारण्याचे भितर प्रवेश केलो. थंय तांका जे तरेन अनेक निष्पाप पशु पक्षी आनि हिंसा करनुं जीव सांभाळचे सिंह़ वाघ्र दिसले ते तरेन अनेक साधु संत आनि क्रूर राक्षस आनि निशाचर सुद्धां द्रिश्टीक पडले. तांतूतले एक राक्षसान रामाक पोळोवनुं तांगेले दिशेन रागान धांवत येवनुं सीतेलो हात धरनुं म्हळळें. "ऋषींलो वेश धारण करनुं हातांतु धनुष्य बाण धरनुं हे दण्डकारण्यांतु अयिस्ल्से तुमिं कोण ऋ शिवाय सन्यासींक स्त्रीलि संगत तर अजून विसंगत आसा. असलें अनुचित आनि अयोग्य कर्म करचें तपस्वींक शोभना. हांवु विराध नांवाचो राक्षस आसून हे दुर्गम वनांतलो निवासी आसा. हांवु हे सुंदर स्त्रीक अपण्यालि पत्नि करनुं तुमगेलि हत्या करनुं रक्त पिवचो आसा".

ते दुश्ट़ दुरात्मा राक्षसालिं उत्र आयकून केळीचे झाड हालचे तरेन सीता भीतीन थरथरचाक लागलि. सीतेक ते राक्षसाले हातांतु पोळेवनुं रामान लक्ष्मणाक म्हळळें "लक्ष्मणा जनकराजपुत्रीक

ते राक्षसाले हातांतु पोळोवनुं कैकेयीन अपण्याले पुत्र खातिर राज्य प्राप्तीचे सुखान समाधान पावत नसताना आमकां वनांतु धाडनुं जें संकटं आमगेले वयर हाडल्यां म्हण्णुं मनांतु विचार येत आसा. जगांतु अन्य कोणिंयी सीतेक स्पर्श केलिलें माका पितृ मरण अनि राज्य हरण पेक्षा जास्त दुखाचो आनि असह्य असलो अनुभव आसा". रामान हे तरेन दुःखी जालिलें पोळोवनुं लक्ष्मणान शेपटीवयर पाय दवरिले सर्पा तरेन फूत्कारत फुसफुसत सांगलें "इन्द्रातरेन सर्व विश्वाचो अधिपति तूं आसून आनि मेगेले तसलो भाव तुगले सेवक आसून तूं अनाथाले तरेन कित्याक मनस्ताप करनुं घेत आसा ऋ आयज सर्व विश्व विराध राक्षस मेगेले तीक्ष्ण बाणान रक्तबंबाळ जावनुं मृत्युमुखांतु पडिले पळयतालें. जो क्रोध भरता खातिर हांवे राखून दवरिलो तो आतां विराध राक्षसाले दिशेन केन्द्रित करचो समाधान हांवु करनुं घेतां".

तेन्नां विराध राक्षसान तांका उद्देशून परत विचारलें "तुमिं कोण ? खंयचान आयल्याचि ? खंय वचत आसाचि ?". रामान तेन्नां ते राक्षसाक सांगलें "आमिं ईक्ष्वाकु कुळांतु जन्माक आयिले क्षत्रिय राजपुत्र आसाचि. पुण तूं कोण हे दण्डकारण्यातु तूं कितें करत आसा ?". ते राक्षसान उत्तररूपान रामाक सांगलें "हांवु जावा नांवाचे राक्षसालो पूत आसून मेगेले आवयलें नांव शतथ्दा आसा.मेगेलें नाव विराध आसून माका ब्रह्म प्रजापतीपासून कसलेयी अस्त्र शस्त्रान मृत्यु येवचो ना म्हण्णुं वर प्राप्त जालिलो आसा. हांवु तुमगेलो जीव घेवचो ना तुमि हे स्त्रीक मेगेले कडेन सोडनुं तक्षण हांगाचान वचा". राक्षसाले ते ध्दट शब्द आयकून कोधान संतप्त जालिले रामान म्हळ्ळें "क्षुद्र राक्षसा तुगेलो धिक्कार आसूं. तुका मृत्यु स्वीकारचि इच्छा जालिलि दिसता. राब तुगेलि इच्छा हेचि क्षण हांवु पूर्ण करतां. तूं आतां जीवंत वच्चो ना". शीघ्र रामान सप्तबाणान सुसज्जित जालिलें अस्त्र आपण्याले धनुष्यावायर चडयलो आनि तं विराधा वयर सोडलो. ते अस्त्रान घायाळ जालिलो तो राक्षस रक्तबंबाल जालो. ताणें सीतेक सकयल दवरलें आनि ते रक्तबंबाळ स्थितींतूचि राम लक्ष्मणाले दिशेन धांवत गेलो. इन्द्राले वज्रायुधा तरेन दिसचे अस्त्र हातांतु धरनुं आनि तोंड यमसदनाचे उघडे द्वारा तरेन उघडून रामाले वयर उडयलें. प्रतिरूपान राम लक्ष्मणांनि तागेले वयर अनेक अस्त्रंचो वर्षाव केलो. पुण ते अस्त्रंचो प्रभाव ते राक्षसा वयर जालो ना. तो हासत जांभयो दिवचाक लागलो आनि जांभय दीत आसताना तागेले शरीरांतल्यान राम लक्ष्मणान मरिल्ले असंख्य बाण सहज निसटून पड्चाक लागले. ताका प्राप्त जालिले वरप्रसादाक लागून तो आपण्यालो प्राणवायु सांभाळनुं दवरत आशिल्लो. नंतर जेन्ना ताणें ते दोन राजपुत्रंवयर एक शक्तिशाली शूल हातांतु घेवनुं प्रहार करचाक धांवलो जें अस्त्र रामान एक बाणानचि चक्काचूर केलें. मागिर तीक्ष्ण तलवारीन ते देग्गांनयी तागेले वयर प्रहार केलो. पुण ते प्रहारांचो परणिाम ते राक्षसावायर कांयीं जालिल्ले दिसलो ना. ताजे उलट ते राक्षस ते दोन्निं राजपुत्रंक सहज उचलनु घेवनुं धांवचो प्रयत्न केलो. रामाक ताका आनि लक्ष्मणाक निशाचरांलें निवास स्थानाचे दिशेन धावचे तागेलें मनोगत समजून तें स्थान खंय आसता म्हण्णुं समजून घेवचे खातिर कसलेयी प्रतिकार केलिलो ना. ते राक्षसान अखेरीक तांका घेवनुं अंधकारान कवटालिले घोर दण्डकारण्यांतु प्रवेश केलो.

ते राक्षसान राम लक्ष्मणांक हे तरेन घेवनुं वच्चें पोळोवनुं बिचारी सीता भीतीन कळवळत "तो क्रूर राक्षस मेगेले पति राम आनि दीर लक्ष्मणाक घेवनुं गलिलो आसा . आतां माका हिंस

पशू पासून कोण रक्षण करताले ऋ" म्हणत अक्रोश करचाक लागलि. तिगेलो तो कळकळीचो किंकाळी आयकुन ल्क्ष्मणान ते राक्षसालो दाव्वो हात आनि रामान उजवो हात कापून काडलो. हात कापिल्यिन तो राक्षस ढगांक चिरून पडिल्ले वीजे तरेन भयंकर अव्वाज करत कोसळलो. हात नासताना तडफडचो तो राक्षस पडलो खरो पुण मरण पावलो ना. ते राक्षसाक अजून युद्ध करचाक शक्ति ना म्हण्णुं जेन्नां रामाक जाणवलें तेन्नां तागेले काळजांतु दयेचें बींय अंकुर चिगुरनुं अनि लक्ष्मणाक उद्देशून संगल्लें "हे राक्षसाक प जापतीलो वर प्राप्त जालिल्यान मरण येवचो ना. देकून जमीन खंडुन ते फोंडांतु ताका धुकळचेंचि उचित आसतालें". राामाले शब्द आयकून ते राक्षसान म्हळळें "हांवु तुगेले कडचान पराजित जालिलों आसा. सुरवतीक अज्ञानाक लागून हांवु तुका ओळखलो ना. पुण आतां हांवु जाणतां कीं तूं राम आसून ही स्त्री साक्षात् विदेहपुत्रि सीता तुगेलि पत्नि आनि हो तुगेलो भाव प्रताप्री लक्ष्मण जावनुं आसा. पयले हांवु तुम्बरु नांवाचो गन्धर्व आसून कुबेरान दिलिले शापाक लागून राक्षसालो हो भयंकर जन्म माका प्राप्त जालो. जेन्नां ते शापाचि क्षमा हांवे मागलि तेन्नां माका अश्वासन दिवचांतु आयिलें कीं जेन्नां दशरथ पुत्र रामालि भेट जावनुं तो मेगेले हे भयंकर रूपाचे स्थूल शरीरांतल्यान मुक्त करतालो तेन्ना हांवु शापमुक्त जावनुं परत मेगेलें पयलेचें रूप प्राप्त करतालों. अयज हांवु मेगेले हे भयंकर राक्षसाले रूपांतल्यान मुक्त जालिलों आसा. आयज शापमुक्त जालिलों हांवु मेगेले पयलेचे गन्धर्व रूपांतु परत स्वर्गाक वतालों.हे रधूवीर देव तुका बरें करूं. हांगाचान दोन योजन अंतरा वयर शरभंग नांवाचो एक महान् तपस्वी आसा तू थंय वच. तो तुका योग्य मार्गदर्शन करतालो. आतां तूं खुशाल माका ते फोंडांतु धुंकळनुं पूर. संदेह करचें न्हंय कारण हीचि राक्षसांलि अन्त्य संस्काराचि परंपरागरत प्रथा जावनुं आसा". हे तरेन रामान ताका ते फोंडांतु धुंकळनुं पूरलें कीं ते राक्षसान निश्चिंत मनान आनि स्वखूशीन आपण्याले प्राण त्याग केले आनि तागेले पयलेचे गन्धर्व रूपांतु परत स्वर्गाक गेलो.

ते विराध राक्षसान मृत्युशय्येवयर व्यक्त केलिले शब्दांक मान दीवनुं रामान लक्ष्मणाक "शस्त्र अस्त्रान मरण प्राप्त जावचे नाशिल्ले हे राक्षसाक जमीन खण्डून पुरचेंचि योग्य आसतालें" म्हण्णुं सांगून ताणें सांगिल्ले तरेन राक्षस जातीचे परंपरेक अनुसरून जमीन खण्डून तागेलें स्थूल शरीर पुरलें. तदनंतर "हो दण्डकारण्य प्रदेश अपरिचित आशिल्यान आमकां सीते सयत शरभंग ऋषीले आश्रमाक पावचे पर्यंत मार्गक्रमण नित्य जागरूक आसून करचाक जाय" म्हण्णुं रामान लक्ष्माक सांगत आसताना तांका दूर अंतरावयर एक अलौकिक दृश्य दिसलें. शरभंग ऋषी अनेक अन्य देव गन्धर्व यक्ष इत्यादि परमोच्च दिव्य परिवारा सयत आशिल्ले एक असामन्य प्रतिभेन स्वयंप्रकाशित देवाले बरोबर संवाद साधताना पळयलें. सूर्याले प्रकाशा तरेन झगझगचो दिव्य पुरुषालो सुसज्जित जालिलो रथ आनि प्रत्येक यज्ञसमरंभांतु आमंत्रि जाताचि म्हण्णुं मानचांतु येवचे घोडे ते रथाक जोडनुं सुसज्जित जालिले घोडे आनि रथाचे चारी दिशेन पंचवीस पेक्षां जास्त वय नाशिल्ले नित्य तरुण लक्ष्मणाक दाखोवनुं ते दिव्य पुरुषाले विशय विस्तारान खबर काडबुं परत यो पर्यंत ताका थंयीचि सीते बारोबर उभ राबचाक सांगलें. आनि शरभंग ऋषीले लागीं वच्चाक लागलो.

रामान येवचें पोळोवनु सचिपति इन्द्रदेव अन्य देवांतले मदल्यान वेगळो जावनुं थंयचान सुटलो. इन्द्रदेवान थंयचान गेलेकी नंतर शरभंग ऋषीन यज्ञसमारंभांतु सहभाग जावचाक आयिले अन्य देव देवतांले सयत आश्रमांतु प्रवेश केलो. तेन्नां रामान सीता आनि लक्ष्मणांक घेवनुं ऋषीले ते आश्रमांतु प्रवेश केलो आनि ऋषीले चरण स्पर्श करनुं नमस्कार केलो. प्रतिरूपान ऋषीन ताांगेलें स्वगत केलें जें स्वीकारनुं समारंभांतु सहाभग जावचाक ते स्थानापन्न जाले. थोडे समय नंतर रामान कुतूहलान इन्द्र देवान थंय अयिले कारण शरभंग ऋषीक विचारलें. ऋषीन सांगलें "इन्द्रदेव मेगेले तपसाधानेचे फल म्हण्णुं माका स्वर्गलोकाक घेवनूं वच्चाक आयिल्लो. पुण तुगेलें दर्शन अजून जालिलें नाशिल्यान हांवु स्वर्गलोकाक येवचाक पूण तरेन इच्छुक नाशिल्लों. अतां हांवु तुगेलें दर्शन जावनुं कृतार्थ जालिल्यान मनाचो निश्चिंत निर्धार करनुं सवर्गलोकाक वच्चाक उत्सुक जालिलों आसा. देकून तूं माका स्वर्गाचो उघड मार्ग दाखय".

शरभंग ऋषीले शब्द आयकून रामान ताका सांगलें "हांवु तुका निश्चित परलोकाचो उघड मार्ग दाखयतां. आतां मागेलि तुगेले कड्चान इतलचि अपेक्षा आसा कीं तुमिं माका इहलोकंताले हे घोर अरण्यांयांतु निवास करचो योग्य स्थल दाखयताले". शरभंग ऋषीन प्रत्युत्तर रूपान सांगलें "रामा हे अरण्यांतु एक धर्मनिष्ठ अनि इन्द्रियां वयर पूर्णतरेन नियंत्रण आशिल्लो सुतीक्ष्ण नावांचो एक महान् तपस्वी जीवन करनुं आसा. तो पवित्र वातावरणांतु तुगेले वास्तव्याचें स्थान निदर्शन करतालो. मन्दाकिनी नदीचे प्रवाहाचें दिशेन तूं चलत गेलो तर तू निश्चित सुतीक्ष्ण तपस्वीलें आश्रमाक वचून पावतालो. आतां तूं हांगा नदर घाल. पळय जे तरेन सर्प आपण्याले शरीर सोडनुं भायर पडता ते तरेन हांवु मेगलें स्थूल शरीरांतल्यान भायर पडनुं स्वर्गाक वतां". तदनंतर तुपााचि धार ओतून तयार केलिले अग्नीचे एक चितेचे भगभगचे ज्वालेंतु शरभंग ऋषीन प्रवेश केलो. जेन्नां शरीरावायले सर्व केस़ चर्म आनि अस्ति जळनुं गेले तेन्ना ते अग्नीतल्यान एक तेजस्वी नवजात बालकाले रूपांतु शरभंग ऋषीन परत प्रगट जावनुं अग्नीले धुवराचे मार्गान स्वर्गलोकाक वच्चें दिसलें गेलो. थंय वचून शरभंग ऋषीन ब्रह्मदेवांले दर्शन घेतलें अनि ते प्रजापतीले आमंत्रण स्वीकारनुं स्वगे सुखााचो परमानंद अनुभवत उरलो.

शरभंग ऋषीन स्वर्गलोकाक गेले नंतर थंय निवास करनुं आशिल्ले वैखानस़ वालखिल्य इत्यादि संप्रदायेचे जावनुं धर्म नियमांचे पालन करचे मुनीसमुदाय रामाले लागिं येवनुं म्हणाले "ईक्ष्वाकू वंशांतु जन्माक आयिलो तूं जे तरेन इन्द्रदेव स्वर्गलोकाचो अधिपति म्हण्णुं नामांकित ते तरेन हे भूतलावर धर्मनिष्ठ धर्म वत्सल़ शौर्य आनि वीर्यान श्रेष्ठ महारथी म्हण्णुं नामांकित जालिलो आसून धर्मनियमांचे पालन करत स्वाध्यायांतु आनि तपश्चर्येचे साधनेंतु संलग्न जावनुं आसचें आमि तुगले शरण येवनुं प्रार्थना करत आसाचि. जे तरेन हे इहलोकांतु अपण्याले आनि आपण्याले बायल चेरडूंवाले विचार आनि संरक्षण करचांतु राजा सचेत आसता ते तरेन अधर्म करत आसचो राजा प्रजेले उत्पन्नाचो सव्वो भग घेवनुं सुद्धां तांगेले बायल चेरडूंवालें रक्षण करचांतु सचेत आस ना. पुण धर्म यम नियमांचे पालन करत़ जो राजा अपण्याले आनि आपण्याले बायल चेरडूंवालो विचार आनि संरक्षण पेक्षां अपण्याले प्रजाजनांलों विचार आनि

संरक्षण प्रेमान करता तो ऋषीमुनींनि कन्दफल मूल खावनुं तप करनुं जी कांय सिद्धि प्राप्त जालिलि आसा ते शक्तीचो एक चतुर्थांश राजाक प्राप्त करनुं जे तरेन हे इहलोकांतु सूखाचें जीवन जगता ते तरेन तो स्वर्गलोकांतु सुद्धां निश्चत सूखाचें जीवन जगता. देकून धर्म नियमांच पालन करनुं स्वाध्याय आनि तप करचांतु संलग्न आसचे हे मुनींक भेटचें उचित आसतालें. पंपा अनि मन्दाकिनी नदीचे तीरावयर निवास करनुं आशिल्ले असंख्य ऋषी मुनींले जीवन राक्षसांनि उध्वस्थ केलिलें तुका दिसताले. राक्षसांले उपद्रवाक लागून मेलिले अनेक सात्विक मुनीले शरीरं पळय ॐ तांगेले उपद्रव असहाय जालिल्यान आमि तुका भेटनुं शरण आयल्याचि. ते राक्षसांक नाशकरनुं आमगेलें रक्षण कर. रामा तुगेले व्यतिरिक्त आमकां अन्य कोणिंयी रक्षण करचाक समर्थ नांचि".

ऋषीमुनिंलि ती प्रार्थना आयकून ते धर्म निष्ठ पुण क्षात्र गुण स्वभावान स्फूर्तित जालिले रामान सांगले "हे मुनिवर तुमीं हे तरेन माका प्रार्थना करचि न्हंय कारण हांवु तुमगेलो सेवक आसून हांवे हे अरण्यांतु येवनुं तुमेलि आज्ञा मान्य करनुं साधु संताले रक्षण करचें मेगेलो क्षात्र धर्म इतलोचि न्हंय तर आद्य कर्तव्य जावनुं आशिल्यान जर तें मेगेले हातांतल्यान सफल जायत आसल्यार हांवु म्हणता ' अहो भाग्य ॐ हांवु आनि मेगलो भाव लक्ष्मण मेळनुं निश्चित ते राक्षासांक मृत्युमुखांतु धाडताले ते तुमिं प्रत्यक्षरूपान पळयताले. देकून तुमिं निश्चिंत आसचाक जाय".

हे तरेन आश्वासन दीवनुं रामान सीता आनि लक्ष्मणाले सयत ते मुनींक सुतीक्ष्णा ऋषीले आश्रमाचे दिशेन व्हेंले. आश्रमाचे दिशेन वताना मार्गावयर ताका विस्तारान व्हांवचे अनेक नदीचे प्रवाह आनि आकाशाक पावचे अनेक ऊंच ऊंच पर्वत नदरेक पडले. जेन्नां ताणें ते घन घोर अरण्यांतु प्रवेश केलो तेन्नां शांत वातावरणांतु आशिल्ले आश्रम आनि पद्मासन घालनुं स्तब्ध मौनवस्थेंतु बशिले मुनि सुतीक्ष्ण दिसलें. सीता आनि लक्ष्मणां सयत तांगेले लागी वचून रामान वाकून नमस्कार आनि अपण्यालि ओळख करनुं दिलि "हे भगवन् हांवु दाशरथी राम जो तुमगेलें दर्शन घेवचाक हांगा आयिलों आसा". ऋषीन दोळे उघडनुं रामाले वयर मंदस्मित करत कृपाद्रिश्टी घालत म्हळ्ळें "रघुकुलोत्पन्न सत्यवचनी राम हे आश्रमांतु तुगेलें स्वगत आसा. राज्यभ्रश्ट जालिल्यान तूं चित्रकूट पर्वतावयर आयला म्हण्णू हांवे आयकलिल्लें. हे आश्रमांतु तुगेले आगमन जालिल्यान आश्रमाचो स्वामीचि आयिले तरेन अनुभव जायत अस्ता. देवलोकांतु निवास करचाक हांवु पूर्ण तरेन सक्षम अस्ता म्हण्णुं इन्द्रदेवान माका सांगिल्ले आसून भूलोकांतल्यान उच्च स्वर्गलोकांतु वच्चो मार्ग तूं माका दाखयतालो म्हण्णुं विश्वास आशिल्यान तुगेलि वाट पोळोवनूचि हांवु जीव धरनुं बशिलों आसा".

ते महान तपस्वी ऋषी सुतीक्ष्णांले वचन आयकून रामान प्रत्युत्तर दिलें "तुगेले समक्ष सर्व लोक तुगेले मुखार हाडनुं दवरतां पुण गौतम कुळाचे सरभंग ऋषीनि सांगिल्ले तरेन हे स्थळांचे विस्तृत ज्ञान आशिल्ले तूंवे हे अरण्यांतु निवास करचाक योग्य असले स्थळ पयलें दाखोवचाक जाय". रामान नम्रतायेन उच्चारिले शब्द अयकून ते तपस्वीन उद्गार काडले

“हरिणांले चीत्कार सोडल्यार वेगळो कसलोयी अवाज आयकुचचांतु येवचो नाशिल्लो हो शांत वातावरणान कवटाळिलो आश्रमचि तुगेले निवास स्थन जावचाक योग्य आनि उचित आसा”. रामान म्हळळें “जर मेगेले तीक्ष्ण बाणान एक हरिण अनपेक्षित मृत्युमुखांतु पडलें तर तुमकां दुःख जाल्ले शिवाय उरचें ना. ताजे पेक्षा जास्त त्रसदायक कितें आसतालें ऋ देकून हे आश्रमांतु जास्त दिवस निवास करचें माका इश्ट ना”. हे तरेन सांगून जास्त संवाद साधत नासताना राम संध्यवन्दन करचाक गेलो. संध्यावंदन पूर्ण जाले नंतर राम़ सीता आनि लक्ष्मणांक सुतीक्ष्ण ऋषीनि ऋषीयोग्य फलांचो आहार दिलो.

रामान ती रात्र सुतीक्ष्ण ऋषीले आश्रमांतु काडनुं सकाळ जालि कीं स्नाऩ संध्या़ पूर्जापाठ इत्यादि धार्मिक विथि नियमानुसार पूर्ण करनुं ते सुतीक्ष्ण मुनिले सन्मुख येवनु प्रणाम करनुं सांगले़ “हे मुनिवऱ जे थोडे दिवस हे आश्रनांतु आमि राबले ताका लागून आमगेलें मन प्रफुल्लित आनि काळीज शांत जालिले आसा. आता आमका हे आश्रम सोडनुं नंतरचो प्रवास सूर्य आकाशांतु वयर येवे पयलें सुरु कराक जाय. देकून आश्रमांतले सर्व साधू सन्यासींले ऋण स्वीकारनुं दण्डकारण्यांतले अनेक ऋषींले आश्रमांचि भेट घेवचे खातिर तुमगेलि अनुमति घेवचाक आयिले आसाचि”. रामाले दर्शनान अत्यानंद जालिले ऋषीन ताका सांगलें “छायारूपान आशिल्ले सीतेक आनि लक्ष्मणाक घेवनुं रामा़ तूं निश्चिंत जावनुं प्रवास कर. दंडकारण्यांतु प्रवास करनुं पुण्यश्लोक ऋषींलें वास्तव्यान पवित्र जालिले आश्रमांक भेट दीवनुं हेचि आश्रमाक येवनुं परत भेट दियाचि”. हे तरेन आज्ञा आनि आशीर्वचन स्वीकारनुं राम़ सीता आनि लक्ष्मण थंयचान प्रवास करचाक भायर सरले.

प्रवस करत आसताना सीतेले मनांतु धार्मिक आनि आधार्मिक जीवां विशय एक शंका आयलि. देकून कुतूहलान तिणे रामाक विचारलें़ “एक माहान् व्यक्ती क्षुल्ल कारणांक लागून अधर्माचो मार्ग स्वीकारचे आमकां दिसता. जर मनुष्य कामाचे प्रभावा पासून अलिप्त आसता तर तो अधर्माचो संसर्ग जायत नासताना आसूं शकता. वस्तवांतु तीन तरेचे कामवासना संसारांतु मनुष्याक प्रभावित करत आसताचि. असत्य आचरण निश्चित नीच पातळीचो प्रभाव आसता. पुण ते पेक्षा अन्य दोन – परस्त्री कामना आनि वैर नासताना क्रोध़ अजून कनिष्ट पातळीवयले प्रभाव आसाचि़. तूवें जीवनांतु केन्नांयी असत्य वचन उच्चारिलें ना. तुगेले मनांतु परस्त्री कामनेचो अधार्मिक विचार आयलो ना आनि केन्नांयी मुखार येवचो ना. सदा स्वतःचे स्त्री कडेन आकर्षित जावनुं आसचे तुगेले मनांतु परस्त्री कामनेचो अधार्मिक विचार येतालो तरी कशें ऋ तूं धर्म नियमांचे अचरण करचांतु सदा प्रतिबद्ध आसून तुगेले बापयक दिलिले वचनांचे पालन करता. हें सर्व तांकाचि साध्य आसता जे स्वतःचे इन्द्रियांवयर संयम दावरूं शकताचि. तुगेले इन्द्रियांवयर आशिल्लो संयम हांवु जाणतां. पुण वैर नासताना क्रूर कर्म करचो समय तुगेले वयर शीघ्र येवचो आसा. कारण तूंवे ऋषींले रक्षण करचे खातिर हे दण्डकारण्यांतले राक्षसांलो नाश करचो निर्धार केलिलो आसा़. देकून मेगेलें मन काळजीक लागून अस्थिर जालिलें आसा. देकून दण्डकारण्यांतु अजून भितर वच्चें माका योग्य दीसना.

“अख्यायिकेनुसार म्हणचांतु येता की राक्षसांकडचान सुरक्षित आसचाक एक तपस्वी सतत अस्त्र धारण करत आशिल्यान तागपलो स्वभाव सुद्धां काळांतरान क्रूर जालो. हांवे तुका सांगचें कारण म्हळयार तूंवे धनुष्य बाण सतत धारण करत आशिल्यान तूं स्वभावान क्रूर जावचो संभव आसता. देकून तूं जो पर्यंत हे अरण्यांतु ऋषीले वेशांतु आसून ऋषीले सात्विक आचरण पालन करता तो पर्यंत तूंवे धनुष्य बाण लार्गी दवरचे न्हंय. सन्यासीले तरेन जीवन जगचें आनि धनुष बाण हातांतु धरचें हांतूत कसलो संबंध असता ऋ किंबहुन दोन्नि एकमेकांले पासून विपरीत गुण धर्माचे आसाचि. ऋषीले सात्विक आचरण पालन करचो निश्चय केलिल्यान ऋषीलो धर्म ध्यानांतु दवरचें आवश्यक आसता. वैर नासाना दण्डकारण्यांतु निवास करनुं आसचे राक्षसांक नाश करचें धार्मिक कार्य आसचें ना. जेन्नां तूं परत अयोध्येक वतालो तेन्ना निश्चित क्षात्र धर्मानुसार तूंवे धनुष्य बाणा धारण करचे उचित आसतालें. अन्यथा संन्यास व्रताचे अचरण करताना शस्त्र अस्त्र धारण केलिल्यान मनुष्याले हातांतल्यान पापकर्म घडचे संभवता. धर्मानुसार केलिलें धनसंचय मनुष्याक प्रभावित करता ल धर्मानुसार केल्लिं आचरण मनुष्याक सुख दिता. धर्मानुसार केलिलें कर्मान सर्व कांय प्राप्त जाता हें जग धर्माचे सर्व रसान समृद्ध आसता. जो मनुष्य स्वतः वयर अनेक नियंत्रण दवरनुं साधना अनि तप करता तो अखेरीक धर्म प्राप्त करता. देकून तपोवनांतु असताना नित्य शुद्ध मनान आनि पवित्र आचरणेन धर्माचे पालन करचाक जाय. वास्तवांतु जें कांय हे तीन लोकांतु आसता तें सर्व तूं जाणता. हांवे जं कांय सांगलें तें केवल पतिविस्सय आसचे स्त्री जातीचे काळजीक लागून आसा शिवाय तुका धर्मा विशय उपदेश करचें कोणांकयी साध्य आसतालें. देकून सारासर विचार करनुं जें तुका योग्य दिसता ते तूं कर”.

सीतेन कळकळीन व्यक्त केलिले हे विचिर आयकून रामान तिका समजायलें “जानकी जो धर्मानुकूल विचार तूंवे माण्डला तो तुगले धार्मिक विचारांक शोभचो आनि आमगेले कुळाचे द्रिश्टीन योग्य आसा. पुण हांवु किते करूं शकता. तूंचि म्हाणताा की जेन्न्नां एक क्षत्रिय हातांतु धनुष्य धरता तेन्नां सशक्त नाशिल्ले मनुष्याक भीवनुं मागर्शी पाय काडचें कारण आसना. राक्षसांले कडचान जावचे उपद्रवान सूटकार मेळचाक दण्डकारण्यांतले ऋषीमुीनि मेगेलि मदत मागिलि आसा. राक्षसांले उपद्रवाक लागून कन्दमूल फल खाावनुं जीवित आसचे साधु जनांक सुख ना. तांगेलि असहायताा आनि अवश्यकता समजूनचि हांवु तांगेले मदतीक धांवनु आयिलों आसा. किंबहुना जेन्ना ते मेगेले शरण येवनुं मदत घेवचाक आयले तेन्नां हांवे तांका सांगलें कीं जेन्ना तांकाचि शरण वचून अनुग्रह प्राप्त जावचि अपेक्षा आसता तेन्नां ताणीं मगेले मदतेचि अपेक्षा करचें हें अनपेक्षित आसा. देकून जेन्नां हांवे विचरलें तांका खंयचे तरेन हांवु मदत करूं शकता तेन्नां ताणिं सांगलें “जेन्नां आमिं यज्ञ करताचि तेन्नां राक्षस वेग वेगळे रूपं धारण करनुं आमगेले यज्ञांतु पूर्णहुति दिवचे क्षण ते निशाचर राक्षस यज्ञकार्यांतु विघ्न हाडताचि. आमिं स्वतः आमगेले योगशक्तीन ते राक्षसांलो नाश करूं शकताचि पुण तशें केल्यारि अनेक वसांनि कमयिले आमगेलें सर्व पुण्य एक क्षणांतु नाश जातालें. विधिनियमांचे अनुरूप यज्ञ करचें आमकां त्रसदायक अअनि अशक्य जालिलें आसा. रामा तूं दण्डकारण्याचो अधिपति जावनुं

आशिल्यान तुगेले शरण वचून मदत घेतिल्ले शिवाय आमकां खंयचेयी गत्यन्तर नाशिल्यान आमिं तुगेले शरण आयल्याचि".

"देकून सीते ऋषीमुनींले रक्षण करचे खातिर माका धनुष्य बाण धारण करनुं राक्षसांलो नाश करचे दायित्व आसा. हांवु सत्यवचनी आसून सत्य उलोवचें माका प्रिय आनि दिलिले वचन पूर्ण करचें क्षत्रियालें कर्तव्य आशिल्यान हांवु तुगेलो आनि लक्ष्मणालो त्याग करूं शकता पुण ऋषीमुनींक दिलिलो शब्द त्याग करचे किंवा दिलिले शब्दापासून वंचित जावचें जीवंत आस पर्यंत केन्नांययी शक्य जावचें ना. तूंवे जें उलयल्यां तें मेगेले प्रति आशिल्ले तुगेले प्रेमाक लागून आसा शिवाय हे तरेचो उपदेश दिवचांतु येनासिल्लो हें हांवु जाणता. तूं मेगेलि सहधर्म चारिणी आशिल्यान तूं मेगेले जीवा पेक्षा माका जास्त प्रिय आसा, - "मम स्नेहाच्च सौहार्दा दियुक्तं त्वया वचः || परितुष्टोऽस्म्यहं सीते न ह्यनिष्टोऽनुसास्यसे | सदृशं चानुरूपं च कुलस्य तव सोभने | सधर्मचारिणी मे त्वं प्राणेभ्योऽपि गरीयसि ||".

00000

अध्याय 2

रामान सीतेक मदें आनि तिगेले मागशीं लक्ष्मणाक दवरनुं ऋषी सुतीक्ष्णाले आश्रमांतल्यान प्रवास करत मार्गावयर अनेल ऋषींले आश्रमांक भेट दीवनुं कालांतरान पंचप्सर सरोवराचे काठावयर आयलो. सरोवराचे परिसरांतु कोणिंयी दिसले नासल्यारियी संगीत अनि वाद्यांचो मधुर स्वर आयकुवचांतु आयिल्यान रामान आश्चर्यान आपण्याले बरोबर आयिले धर्मभूतं मुनीक हे विचित्र घटने विशय विचारलें. ते मनीन रामालें कुतूहल निरसन करत सांगलें "वास्तवांतु हो सरेवर मुनि माण्डकर्णीले तप साधनेक लागूनचि निमार्ण जालिलो आसा. तेन्नांचान सहस्र वर्सं हे सरेवराचे काठावयर निवास करनुं तो मनि तपश्चर्य करत आसा. तागेले तपश्चर्याचे फलप्राप्तीक लागुन भयभीत जालिले देवगण अग्नीले फुडाकारांतु ते मुनीले तपश्चर्येतु विघ्न निमाण करचे उद्देशान ते मुनील आश्रमांतु आयले. येताना स्वर्गांतल्यान नृत्य करचे स्त्री संगीत म्हणचे गायक आनि वाद्य वाजोवचे कलाकारांक घेवनुं आयले. संगीत आनि वाद्यांचो मधुर स्वर जो तुमिं आयकत आसाचि तो ते देवांले कारणांक लगून आसा". रामाक तो वृत्तंत आयकून अआश्चर्य जालें.

थोडेचि अंतरावयर तांका अनेक आश्रमं द्रिश्टकि पडलिं खंय मनिंलो समुदाय मन्त्रैच्चर करत यज्ञ करचें दिसताले. रामान सीता आनि लक्ष्मणा सयत ते प्रदेशांतले अनेक आश्रमांतु निवास करत तांगेले धर्मकार्यांतु सहभाग जायत जीवनाचो थोडो काल सोंपयलो. हे तरेन वनवासांतले जीवन सोंपयत धा वर्सं पूर्ण जालिं आनि राम सीता आनि लक्ष्मणाक घेवनुं परत सुतीक्ष्णाले आश्रमाक येवनुं पावलो. जेन्ना एक दिवस ते ऋषीले सान्निध्यंतु संवाद साधताना तेन्नां रामान

अग्स्त्य मनीले विशय कुतूहल दाखयले़ "अयकुवचांतु आयल्यां कीं अगस्त्य महामनि अनके काळ पासून हे प्रदेशांतु वास्तव्य करनुं आसाचि. पुण विस्तारान पसरिले हे दण्डकारण्यांतु खंय तांगले ं वास्तव्य आसा़ हे विशय सविस्तर माहिती उपलब्ध ना. मेगेले मनांतु तांगेले दर्शन घेवनु आदरपूर्व प्रणाम करनु शरण वच्चि इच्छा आसा".

रामाले वचन अयकून अनंद जालिले सुतीक्ष्णान म्हळ्ळे़ "किंबहुना हांवूचि तुका हे विशयाचो उल्लेख करनुं तुमि सर्वोनि अगस्त्य मुनिंले आश्रमाक भेट दीवनुं तांगेलो आशीर्वाद घेवचाक जाय म्हण्णुं सूचित करचों आशिल्लो. देकून तूंचि ही इच्छा व्यक्त करनुं दाखयले तें एक द्रिश्टीन तुगेले गुण स्वभावाक आनुरूप आनि धार्मिक द्रिश्टीन योग्यचि आसा. देकून तुका अगस्त्य मुनिंले आश्रमाचि वाट दाखोवचांतु माका आनंद जायत आसा. हांगाचान सरळ दक्षिण दिशेन चार योजन आंतरा वयर एक सपाट प्रदेश तुमकां दिसतालो. ते परिसिरांतु अगस्त्यमुनीले भावाले उपवन जशें सुंदर आश्रम दिसताले. थंय एक रात्र राबून दुसरे दिवस सकाळीं अजून दक्षिण दिशेन थोडे अंतर प्रवास केलेकीं तुमकां फुल फलांचे अनेक वृक्ष अच्छादित जालिले़ गाय़ हरिण तसले पशु भरपूर आशिल्ले़ पारवे़ मोर तसले पक्षींले किलबिल अवाजान दुमदुमचें अगस्त्यमुनींल`आश्रम दिसताले. थंय सीता आनि लक्ष्मणा तुगेले सयत निवास करचाक आनंद आनि समाधान मेळतालो. जर ते महान् अगस्त्यमुनींले दर्शन घेवचें निश्चय केलिलें आसा तर थंय प्रवास करचाक तूंवे शीघ्र सुरवात करचें उचित आसतालें".

सुतीक्ष्ण मुनींले वचन आयकून राम़ सीता आनि लक्ष्मणान मुनींलो आशिर्वाद घेवनुं अगस्त्य मुनींले भावाले आश्रमाक तक्षण प्रवास करचो निश्चय केलो. मार्गक्रमण करत असताना रामान सीता आनि लक्ष्मण तरतरेचे वृक्षान कवटाळिले पवर्त चडले़ अनेक ल्हान व्होड नदीचे प्रवाह पार केले नंतर अखेरिक तांगेले नदरेक शांत वातावरणांतलें एक सुंदर स्थळ दिश्टीक पडलें जें पोळोवनुं रामान लक्ष्मणाक सांगले "हेंचि अगस्त्य मुनीलें भावालें आश्रम आसतालें. सुतीक्ष्ण मुनींनि सांगिल्ले तरेन हांगाचे प्रत्येक वृक्ष भरपूर फुल फुलान भरिले आसाचि. फुल्लिले फुलांचो आनि पिकिले फलांचो सुवास सर्व वातावरणांतु दरवळत आसा. आनि हे सर्वा मदें धुंवर येवचो जागो निश्चित अगस्त्य मनीले भावाले अश्रम आसा.

सांगचांतु येता कीं हे दण्डकारयांतु राक्षस कुळांतले वातापि आनि इल्वल नांवांचे दोन भाव वास्तव्य करनुं आशिल्ले. ते ब्राह्मणालो वेश धारण करनुं संस्कृत भाश उलयत ब्राह्मणांक भोजनाचें अमीश दाखेवनुं श्राद्ध कर्म करचाक आमन्त्रि करताशिल्ले. जेन्नां ते ब्राह्मण तागेले निवास स्थानाक आयले कीं वातापि बोकडाचो रूप घेतालो आनि इल्वल ते बोकडाचे मांस शिजोवनुं तयार केलिलें पक्वान्न्न ते ब्रह्मणांक खावयतालो. जेन्नां तें जेवण जेवनुं ते ब्राह्मण समाधान व्यक्त करताशिल्ले तेन्ना इल्वल वातापीक व्हेडान 'वातापि भायर यो' म्हण्णुं आपयतालो आनि वातापि ते ब्रह्मणांले पोट फाडनुं भायर येत आशिाल्लो. हे तरेन सहस्रान् सहस्र ब्राह्मणांलो विनाश जायत आसतालो. पुण एक समय जेन्ना वातापि आनि इल्वल राक्षसांनि महाॠषी अगस्त्याक आमंत्रि केलें आनि बोकडाचो रूप घेतिल्ले वातापि राक्षसाक खाल्ले

इल्वालान पयले तरेन ताका 'वातापि भायर यो' म्हण्णुं आपयलें तेन्ना वातापि अगस्त्य ऋषीलें पोट फाडनुं येवू शकलो ना. अगस्त्य मुनीन हासतइल्वलाक सांगलें "अता वातापीक पोट फाडनुं येवचि शक्ति उरलि ना. कारण तो आतां यमसदनाक पाविलो आसा". जेन्ना आपण्यालो भाव मृत्युमुखांतु पडला म्हण्णूं समजलें तेन्नां इल्वल राक्षस अगस्त्य मुनीलि हत्या करचाक धांवलो. पुण आगस्त्य मुनींक कांयी जालें ना़ उलट तो राक्षसचि ते मुनिश्रेष्ठाले कोपाक लागून थंयीचि भस्मीभूत जालो. हें आश्रम जें आमि पळयताचि तें ते श्रेष्ठ मुनिलें भावालें आश्रम जावनुं आसा".

हे तरेन रामान लक्ष्मणाल सांगत आसताना दिवस सोंपलि आनि रात्रीचो काळोख पसरचाक लागलो. स्नान सन्ध्यावंदन विधि सोंपवून ते सर्व मनीले दर्शन घेवचाक तागेले सन्मुख गेले. मुनी कडचाय यथा योग्य स्वागत स्वीकारनुं थंयीच एक दोन दिवस उरले. थंयचान मुखावयलो प्रवास सुरु करचें पयलें सीता आनि लक्ष्माणाले सयत रामान परत मुनीलि भेट घेवनुं म्हऴें "एक दोन दिवस तुमगेले शांत आनि पवित्र वातावरणांतले आश्रमांतु निवास करनुं मन सुखाचे क्षण आनि काळीज धार्मिक आनंदान अनुभव घेवचो अवकाश आमकां प्राप्त जालिलो आसा. अतां आमकां तुमगेले वरिष्ठ बन्धु मुनि अगस्त्यालि भेट घेवनुं तांगेले सान्निध्याचो लाभ प्राप्त करनुं घेवचि मनीषा मनांतु आयिलि आसा. देकून अनुमति आसल्यार आमीं हांगाचान शीघ्र प्रवास करचि इच्छा असा़ ". मुनि अगस्त्याले भावालि अनुमति घेवनां रामान मुखावयलो प्रवास करचाक सुरवात केलि.

थोडो समय प्रवास केले नंतर राम लक्ष्मणाक म्हणाला "ते महामुनि अगस्त्यालें आश्रम हांगाचान दूर आसचें ना. कारण हे प्रदेशाचें वातावरण शांत आनि पवित्र आसा़ हें जाणवता. दक्षिण भारत आर्यांले वसाहती खातिर उपलब्ध करनुं दिवचाक महामुनि अगस्त्यांनि विन्ध्य पर्व ताक विनम्र जावनुं वाट सुगम करचाक अज्ञा दिलिलि. महामनींलें हें कार्य इतिहासांतु एक महत्वाचि घटना जावनुं आसा. ते अगस्त्य ऋषीलें आश्रम दूर थंय दिसचे धुंवरान निदर्सन जाता. तांगेलो आशीर्वाद मेळचें हें आमगेले येवचे काळांतु महत्वाचे आसतालें. देकून तांका भैटून दर्शन घेवचाक हांवु उत्सुक ासा. वनवासांतले उरिले वर्स हांगा तांगेले छात्रछायेंतु ऊरनुण जीवन जगचि प्रबल इच्छा मेगेले मनांतु आसा. हे शांत वातावरणांतु अल्प आहार घेवनुं सतत मौनावस्थैंतु सतत स्वाधायंतु असचे हे मुनिले सर्व दिशेन देव देवता वावुरत आसताचि. देकून लक्ष्मण पयलें तूं मुखार वचून साम्ग कीं राम आनि सीता महार्षी अगस्त्यांले दर्शन घेवचाक उत्सुक जालिले आसून दर्शन दिवचि कृपा कारचाक जाय".

रामान सांगिल्ले तरेन लक्ष्मणान अगत्स्य मुनींले आश्रमांतु प्रवेश केलो आनि आश्रमांतले एक शिश्याक भेटून सांगलें "अयोध्येंतु दशरथ नांवाचो राजा जावनुं गेले . तांगेलो वरिष्ठ पुत्र राम तागले सुपत्नी सयत अगत्स्य मुनींले दर्शन घोवचाक हांगा आयिलो आसा. तागेले नांव तुमकां परिचित आसतालें. हांवु तागेल्लो धाकटो भाव आसून आमगेले बापयले कठोर आज्ञानुसार हे भयंकर अरण्यांतु आयिले आसाचि. आमिं ऋषी श्रेष्ठ अगस्त्य मुनींले दर्शन

घेवचाक उत्सुक आसाचि. देकून ती प्रार्थना तांगेले लागी पावोवचि कृपा करचाक जाय". लक्ष्मणालि ही वीनंती मान्य करनुं ते शिश्यान यज्ञशळोंतु प्रवेश केलो आनि रामान सीता आनि लक्ष्मणाले सयत ऋषीले दर्शन घेवचाक आयिलो समाचार दिलो. तो समाचार आयकून अगत्स्य ऋषीन शिश्याक सांगलें "अनेक वर्सा नंतर राम मेगलि भेट घेवचाक हे आश्रमांतु आयिलो आसा. शिवाय माका सुद्धा तागेलि भैट घेवचीचि आशिल्लि. देकून ते तीघांकयी सन्मानान हांगा घेवनुं यो. किंबहुना तांका कसलोयी श्रम जाय नासताना पयलेंचि हाड्चाक जाय आशिल्ले". तेन्नां आज्ञा जालिले ते शिश्यान समय वायट करत नासताना तक्षण भायर येवनुं रामाले विशय विचारनुं ताका सीता आनि लक्ष्मणांक यथायोग्य सन्मान् मर्यादा दीवनुं आश्रमांतु प्रवेश करचाक आमन्त्रित केलें.

जेन्नां रामान ते शांत पवित्र आश्रमांतु प्रवेश केलो तेन्नां ताका थंय सर्व देव देवतेंक प्रस्थापित केलिलें दिसले. थोडे क्षण नंतर आगस्त्य मुनींक आपण्याले शिश्यांबरोबर तागेले दिशेन येवचे दिसले. रामान ते महातपस्वीन येवचें पोळोवनुं लक्ष्मणाक म्हळळें "कठोर तप साधना करनुं जाज्वल्य तेजान शेभचे आगस्त्य मुनींक सहज ओळखुवचांतु येता". हे तरेन भाशित करनुं ते रघुखुळांतले दीपाक रामान सीता आनि लक्ष्मणांन सूर्या तरेन स्वयं प्रकाशित् तेजःपुंज तपस्वी अगस्त्य मुनींक वांकून अभिवादन केले. तेन्ना आगस्त्य मुनींनि रामालें यथायोग्य रीतीन स्वगत करनुं आनि यज्ञकुंडांतले अग्नींतु वधिनियमानुसार अर्घ्य दीवनुं अतिथींक भोजन दीवनुं सत्कार केलो. अगस्त्य मुनीन रामाक आपण्याले लगीं बसोवनुं "तपस्वीन सदा समचित्त मनान यज्ञ होम करनुं अतिथींक योग्य तरेन आदारातिथ्य करचाक जाय. जो हे विधि नियमांचे विपरीत कर्म करता ताका असत्य भाशण दीवनुं साक्षी दिवचे मनुष्याले तरेन स्वतःचे मांस भक्षण करचें पडता. तूं राजा सर्व राज्याचो धर्मनिष्ठ महारथी आसून सर्वे पासून पूज्य आनि प्रीतीक पात्र आनि सर्वाले कड्चान सन्मानित आसता" म्हण्णुं सांगलें . तदनंतर ते महा मुनींन रामाक फलफूल दीवनुं एक शक्तिशाली धनुष्य भेटरूपान दीत सांगलें "विश्वकर्मान निर्माण केलिलो दैवी शक्तीन समृद्ध विष्णूले शक्तीन प्रभवित आनि सूर्याले तरेन सर्जनशील आशिल्लो हो भांगरान सजयिलो धनुष्य दोन तेजस्वी बाणांसयत प्रजापतीन माका सुवर्णान सजयिलें हें खड्ग दिलिलो आसा. हे धनुष्याचो उपयोग करनुं विष्णून राक्षासांले हातांतल्यान स्वर्ग मुक्त केलिले. तुगेले कार्यांतु यश प्राप्त जावचे खातिर हो धनुर्ष्य बाण आनि खड्ग स्वीकार कर".

तदनंतर अगत्स्य मुनींनि रामाक सांगलें "सीता आनि लक्ष्मणाक घेवनुं तुमिं माका भेटचाक आायिल्यान अत्यानंद जालिलो आसा. दूरचे प्रवास करनुं आयिल्यान तुमिं निःसंशय थकलेले आसाचि. शिवाय सीता अजून कोमल वयाचि आसून तिका प्रवासचो हो श्रम सहन करचे त्रसदायक जालिल्यान विश्रांतीचि अवश्यकता आसा. कमल पुष्पातरेन कोमल प्रकृतीचि आसल्यारियी अपण्याले पतीलि सेवा करत तिणें अनेक कश्ट सहन केलिले आसाचि. देकून रामा तूंवे हांगा आसताना तिगेलें मन रमतालें ते तरेन कार्य करचे अपेक्षित आसा. तुगेले बरोबर हे घोर अरण्यांतु येवनुं तीणें एक कठीण पावूल उचलिलें आसा. सर्व साधारण पोळोवचांतु

येता कीं जो पर्यंत पति धनिक आसता तो पार्यंत स्त्री पतीलि सेवा करत आसता आनि तो निर्धन जालो कीं ती अपाण्याले पतीलो त्याग करता. असले स्त्रीलें काळीज वीजे तरेन अस्थिर आसता शस्त्रतरेन तीक्ष्ण आनि वायु किंवा गरुड पक्षीतरेन तीव्र आसता. पुण तुगेलि ही पत्नी हे सर्व अपवादां पासून दूर आसून प्रशंसेक पात्र जावनुं आसा. आनि देवी अरुन्धतीले तरेन गुणान अनुरूप आसा. जे प्रदेशांतु तुं सीता अनि लक्ष्मणाले सयत रामा तूं प्रवास करतालो तो प्रदेश निश्चित पावन जातालो" - "एषा हि प्रकृतिः स्त्रीणामा सृष्टे रघुनन्दन | समस्थमनुरज्यन्ते विषमस्थं त्यजनि च || शतथ्दानां लोलत्वं शस्त्रणां तीक्ष्णतां तथा | गरूडनिलयोः शैघ्यमनुगच्छन्ति योषितः || इयं तु भवतो भार्या दोषैरेतैर्विवर्जिता | श्लाघ्या च च्यपदेश्या च यथा देवीष्वरुन्धती || अलत्त्कृतोऽयं देशश्च यत्र सौमित्रिंण सह | वैदेह्या चानया राम वत्स्यसि त्वमरिंदम ||".

अगत्स्य मुनींनि हे तरेन भाशित केले नंतर तेजान द्वैदीप्तमान जालिले रामान दोन्निं हात जोडनुं नमस्कार करत तांका म्हळळें "हे मुनिश्रेष्ठ मेगेले आनि मेगेलि पत्नि आनि भाव लक्ष्मण तांगेले गुणांक लागून तुमगेले प्रेम आनि आशीर्वादाक पात्र जालिल्यान हांवु आयज धन्य आनि अनुग्रहीत जालिला अनुभव करत आसा. देकून वन वनस्पतीन आनि नदींचे प्रवाहान श्रीमंत अशिल्ले हे घोर अरण्यांतु खंयचे स्थळ आमका जास्त समय निवास करचाक योग्य आसतालें म्हण्णुं सांगचो उपकार आामगेले वयर करका". अगस्त्य मुनींनि रामालि वीनंति आयकून सांगलें "दोन योजन दूर प्रवास केले नंतर वन वनस्पतीन समृद्ध आनि असंख्य पशु पक्षीले वास्तव्यान गजबजचे वातावरणान शोभचे पंचवटी नांवान ओळखुवचांतु येवचो एक प्रदेश तुमकां दिसतालो. तुमगेलें आश्रम बांदून पत्नि सीता अनि बन्धु लक्ष्मणा बरोबर सुखान वास्तव्य करनुं बापयले आज्ञेचें पालन करचाक थंयचो प्रदेश योग्य आसताालो. मेगेले तपश्चर्येचे साधनेक लागून माका तुगेलें आनि तुगेले बापय दशरथाले विशय सर्व समजिलें आसा. हांगा मेगेले आश्रमांतु समाधानान वस्तव्य करनुं नवे प्रदेशांतु निवास करचे कारण सुद्धां माका समजलें आसा. देकून सांगता पंचवटीक वच. गोदावरी नदीचचे तीरावयर आसचो तो प्रदेश सुंदर आसून सीतेक तो भावतालो. तो हे आश्रमापासून दूर सुद्धां ना. अनेक फल कन्द मुलान तो प्रदेश समृद्ध आसून मन शांत आनि काळीज पवित्र करनुं शुभ संकल्प निर्माण जावचाक अनुरूप आसा. तूं सुद्धां शूर वीर आसून अशक्त दीन जीवांलो रक्षक आसा. शिवाय थंय निवास करनुं तूं ऋषी मुनींलें संरक्षण करूं शकतालो". हे तरेन अगस्त्य मुनींनि विस्तारान सांगले नंतर सीता आनि लक्ष्मणाले सहित तो ते महान् ऋषीक साष्टांग नमस्कार करनुं तागेलो आशिर्वाद घेवनुं पंचवटीचे दिशेन प्रवास करचाक लागलो.

पंचवटीचे दिशेन थोडो अंतर प्रवास करत आसताना रामाक एक असामान्य आकराचो आनि महा पराक्रमी गिधाड पक्षी द्रिश्टीक पडलो. ते पक्षीक पोळोवनुं रामान अनुमन केलो कीं कदाचित तो पक्षिचे आकार घेतिल्ला राक्षस आसतालो. मनांतु हे तरेन संदेह निर्माण जावनुं ते पक्षीक रामान "तूं कोण आसा?" म्हण्णुं विचारले. उत्तररूपान ते पक्षीन आपूण रामालो बापय

राजा दशरथालो मित्र आसा म्हण्णुं ओळख करनुं दिलि. जटायू आनि दशरथालि मैत्री विशय राम जाणत आशिल्यान तें आयकून ताणें ते पक्षीलो यथा योग्य रीतीन सत्कार केलो आनि तागेले क्षेम समाचाराचि स्थिती बद्दल विचारलें. ते पक्षीन रामक सांगलें "हावु जटायु काश्यप ऋषीलो वंशज आसून अनुमति आसल्यार तूं हांगा वास्तव्य करनुं आस पर्यंत तुगेलि मदत करतांलो. कारण हे अरण्यांतु हिंस्र पशूंचो आनि राक्षसांलो उपद्रव जायत आसता. जेन्नां तू लक्ष्मणा सयत भायर बतालो तेन्नां सीतेले रक्षण हांवु करूं शकतालों". जटायूले विश्वास निर्माण करचे शब्द आयकून रामान ताका आलिंगन दीवनू नमस्कार करत आभार मानलो आनि जटायूक घेवनुं पंचवटीचे दिशेन प्रवास करत मुखार सरलो.

जेन्नां राम पंचवटी प्रदेशाचे लागीं आयलो तेन्नां लक्ष्मणाक सांगलें "अगस्त्य मुनीन निदर्शन केलिले प्रदेशांतु आमिं शीघ्र प्रवेश करताले. तुगेलि द्रिश्टी तीक्ष्ण आनि सूक्ष्म आशिल्यान हे अरण्याचे सर्व दिशा तपासून आश्रम बांदचाक जलाशय अशिल्लो फलं फुलांनं वन वनस्पतीन भरिल्लो आनि रांदचाक लाकडं सहाकज प्राप्त जावाचो योग्य स्थल प्राप्त जाल्यार सर्वांक तो आवडतालो. लक्ष्मणान रामाक न्मस्कार करनुं सांगलें "रामा शत वर्स तू हे धर्तरेवय आस पर्यंत हांवु तुगेले आज्ञा पालन करचाक नित्य निरंतर कटिबद्ध आसा. देकून तुगले आश्रम तुका खुं बांदिल्लो जाय तेंचि सांग थंय हांवु तें आश्रम बांदून दिता". रामाक लक्ष्माणालें वचन आयकून आनंद जालो आनि ताणें योग्य आनि उचित असलें स्थळ दाखोवनुं सांगलें "अनेक वृक्ष वन वनस्पती फलफुलान समृद्ध सुन्दर नीलकमल फुलांचे सुवासान वातावरण सुगंधित जावचो आकर्षक हंस चार्वाक पक्षी आनि अनेक हरिणांनि भरपूर भरिल्लो गोदावरी नदी काठावयर आश्रम बांदचाक योग्य आसलो प्रदेश जो पुण्यश्लोक अगस्त्य मुनींनि निदर्शन केलिलो प्रदेश होचि आसचाक जाय. हांगा अनके गुहा आसून थंय ऋषीमुनि घोर तपस् करनुं ब्रह्मज्ञान प्राप्त करचे इच्छेन एकत्रित जालिले आसाचि. देकून हे स्थळ पवित्र अनि पुण्य दिवचें आसून अमि हांगाचि वास्तव्य करचें उचित आसतालें".हे तरेन रामान आपण्याले विचार व्यक्त केले नंतर लक्ष्मणान थंयीचि आश्रम बांदचाक घेतलो. आश्रम पूर्णतरेन सिद्ध जाले कीं गोदावरी नदीचे शीतल जलांतु स्नान करनुं हातांतु नील कमलांचो गुच्छ घेवनु ताणें त आश्रमाचे वास्तूलि पूजा केलि. तदनंतर रामाले लागीं वचून आश्रम तयार आसा म्हण्णुं सांगलें. सीता आनि रामाक लक्ष्मणांले शब्दान आनंद अनि आश्रम पोळोवनुं समाधान जालो. ते क्षण नंतर ते थंय सुखखान निवासित जाले.

दिवसान दिवस भूतकाळांतु विरघळून वताले शरद ऋतु सोंपून हेमंत ऋतून प्रवेश केलिलो. जशें ऋतु बदललो तशें वातावरण बदललें दर एक पान दर एक फूल नवे नवे फलांक जन्म दितालें. खंय पळय थंय प्रकृतींतले वातावरण आनंदाचे स्फुरणान नवचैतन्य पसरायतालें. आसलेचि एक क्षण जेन्ना राम सकाळीं स्नान करचाक गोदावरी नदीचे तीरावयर सीता आनि लक्ष्मणांले बरोबर वचत आशिल्लो तेन्नां बदलिल्ले हे ऋतूचो अनुभव आनि वातावरणांतु दरवळचो सुगंध घेत लक्ष्मणान प्रकृतींतले सौंदर्याचे वर्णन सुंदर प्रकारान केलें.

तेचि क्षण दूर नंदीग्रामांतु रामालो वियोग अनुभवत् आपण्यालो ज्येष्ठ भावाले प्रति आशिल्ले भक्तीक लागून सर्व राजसुखाचो त्याग करनुं रामाले तरेन सन्यास धर्माचे आचरण करत् जीवन जगत् अपण्याले वयर दायित्व म्हण्णुं दिलिलें राज्य आनि राजधर्म सांभालचे भरतालो उडगास काडत लक्ष्मण म्हणालो "भरतान निश्चित स्वर्गसुखाचै पुण्य आनि अधिकार प्राप्त केलिलो आसा. बापयले गुण आनि आवयले स्वभवानुसर मनुष्य प्रभावित आसता हे जगप्रसिद्ध वचन भरतान असत्यांतु बदलिलें आसा. अन्यथा भरताले तसलो साधु पुरुष कैकेयी तसले असाधु सवभावाचे स्त्रीले पूत्र म्हण्णुं कशों जन्माक येतालो ?" पुण लक्ष्मणान कैकेयी विशिय व्यक्त केलिले असले अपशब्द रामाक रुचलें ना. ताणें लक्ष्मणाक उद्देशून म्हळळें "तूंवे माता कैकेयी विशिय हे तरेन अपशब्द उलोवचें निश्चित अविचारी अशोभनीय आनि अनुचित आसा. जें उलोवचे आसता तें भरताले श्रेष्ठ वागणीकी विशिय आसता. वनवासांतु निवास करचि ही मेगेलि निश्चित धारणा आसा तरियी भरताले विसय आशिल्लो प्रेम मेगेले मनाक अस्थिर करता. तागेले प्रिय आनि माधुर्यान भरिले वचन माका सदा तागेलें निष्पाप चारित्र्य याद करनुं दिताचि. केन्ना हांवु ताका आनि शत्रुघ्नाक परत भेटतालो ऋ हे विचारान मेगेलें मन त्रस्त असता".

हे तरेन विचार करत राम सीता आनि लक्ष्मण गोदावरी नदीचे प्रशस्त प्रवाहाचे तीरा वयर आयले. स्नान आनि पितरांले स्मरण करनुं आनि अर्घ्य दीवनुं ते तिघांनि उदय जावचे सूर्यालि आनि देवांलि पूजा केलि. आनि परत आपण्याले आश्रमाक येवनुं पावले.

00000

अध्याय 3

जेन्नां राम सीता आनि लक्ष्मणाले बरोबर हे तरेन गोदावरी तीरावयले पंचवटीचे आश्रमांतु सर्व ऋषैले कडचान आदर स्वीकारत जीवन सुख समधानान जगतालो तेन्नां थंय एक अकराळ विकराळ रूपाचि राक्षसी स्त्री अवतरलि. एक दिवस सांजेचे समय सीता आानि लक्ष्मणाले बरोबर संवाद साधत पर्णकुटींतु बशिल्ले तेन्नां रामाक ते राक्षसीन पळयलें. विशाल बाहु कमलाचे पाकळी तरेन दोळे हस्ती तरेन चाल् मस्तकावयर जटा पुण सुकुमर वदन् चन्द्रातरेन शांत आनि शीतल् देवलोकांतले महेन्द्राले तरेन राजबिण्ड कामदेवाले तरेन सुंदर अशिल्ले रामाले व्यक्तिमत्व पोळोवनुं राक्षस राजा रावणानि भयण शूर्पणखा नांवाचि ती राक्षसी भुललि. तिणें रामाले लागीं सरळ वचून विचारलें "जटा धारण आनि ऋषींलो वेशं हातांतु धनुष्य बाणधरनुं पत्नी सयत हे घोर अरण्यांतु आयिलो तूं कोण आसा ?". सरळ मन्साचो आनि निष्कपट आशिल्ले रामान तिका सांगलें "देवांले तरेन असामान्य शक्ति आशिल्लो दशरथ नांवाचो राजा आशिल्ल्ले. हांवु राम् तागेलो ज्येष्ठ पुत्र हो मेगेलो भव लक्ष्मण आनि ही विदेह राजालि पुत्रि मेगेलि पत्नी सीता. मेगेले बापयले आनि माताा कैकेयीले आज्ञेनुसार आमि धर्म

निष्ठ जीवन जगचाक हे अरण्यांतु आयिले आसाचि. पुण तू कौण असा हें माका समजून घेवचें आसा. तूं कोणालि पुत्रि कोण तुगेला पति आनि तुगेलें नांव कितें तूं दिसचाक संदर आसल्यारियी रूप बदलचे राक्षसी तरेनि तूं आसा अशें दिसता. सांग तूं हांगा कसल्याक आायिली आसा ?"

ती म्हणालि "हांवु राक्षसी स्त्री मेगेलें नांव शूर्पणखा आसून खंयचेयी रूप धरण करचि शक्ति माका प्राप्त आसा. वेर्गवेगळे रूप धारण करनुं सर्वांले मनांतु भय निर्माण करत हांवु हे अरण्यांतु स्वच्छंद फिरत आसता. वीर विश्रवसालो पुत्र रावण मेगेलो भाव. तागेलें नांव तूवें आयकलिले उरत. नित्य निद्रावस्थेम्तु आसचो कुम्भकर्ण हो मेगेलो दुसरो भावु. जो धमानिष्ठ आसून तागेले अचरणेंतु राक्षस गुण स्वभाव थोडे प्रमाणान सुद्धां द्रिश्टीक पडना तो विभीषण मेगेलो तिसरो भाव. रणांगणांतु वीर म्हण्णु प्रसिद्ध आसचे अजून दोन भाव ँ खर आनि दूषण. ते सर्वांलि हांवु भगिनि असून सर्व परुषांतु श्रेष्ठ जावनुं आशिल्ले तुगेले दर्शनान तुगेले विशय आकर्षित जालिली आसा. देकून तू मेगेले बरोबर विवाह कर हे सीते कड्चान तुका कासलि अपेक्षा आसू शकतालि ऋ विकृत आनि विरूप आशिल्ली ती तुका सोभना. हांवु रूपवान् आसून तुगेलि पत्नि जावचाक योग्य आसा हे सीतेक घेवनुं कितें करचें आसा ऋ तुगेले भावासयत तिका हांवु खावनुं सोडतां. तदनंतर आमि हे दण्डकारण्यांतले पर्वतावयर आनि वेग वेगळे वनांतु निश्चिंत मनान विहार करयां".

शूर्पणखेले उत्र आयकून हासत रामान तिका सांगलें "हांवु लग्नांतु बादिल्लों आसून मेगेलि पत्नि सीता लार्गीचि आसा. तुगेले तसले सुंदर स्त्रीक दुसरे पत्नीले रूपान जीवन करचें कठीण जातालें. पळय थंय मेरू तरेन भव्य आनि सूर्या तरेन तेजस्वी मेगेलो सदाचारी आनि दिसचाक सुंदर भावु आसा". रामान हे तरेन म्हळलें की कामदेवान मोहांतु घालिल्यान ती राक्षसी स्त्री रामाक सोडनुं ल्क्ष्मणाक म्हणालि "तुका आनुरूप आसलि पत्नि हांवु आसून मेगेले संगतींतु सुखान तूं हे दण्डकारण्यांतु विहार कर". ते राक्षसीले वचन आयकुवनुं उत्रांतु निपुण आशिल्ले ते लक्ष्मणान हासत म्हळें "हांवु रामलो दास जावनुं आशिल्यान मेगलि पत्नि जावनुं तू दासीलें जीवन जगचि इच्छा कित्याक धरता ऋ ताजे उलट तूं रामालीचि सुंदर रूपाचि धाकलि पत्नी जावनुं जीवनांतलो आनंद भोग. तो तागेलि वृद्ध विद्रूप पत्नीक त्याग करनुं तुगेलोचि स्वीकार निश्चित करतालो. तुगेले तसले अलौकिक रूप सोडनुं केवल मनुष्य रूपााचि पत्नि कोण स्वीकारतालो ऋ" ते कुरूप स्त्रीक लक्ष्माणान चेष्टेंतु सांगिल्ले शब्द समजले नासताना ती मूर्ख स्त्रीन लक्ष्मणाले शब्द अक्षरशः सत्य म्हण्णुं मानलें आनि कामासक्त जालिले तीणें परत सीतेले लार्गी बशिल्ले रामाक सांगलें "तुगेले हे वृद्ध विरूप पत्नीले खातिर तूं मेगेले दिशेन लक्ष्य दीना. तिका हांवु आयज खावनुं सोडता. तेन्नां तुका पत्नीलो वियोग जालिल्यान आमिं दोग्गंयी आनंदान हे अरण्यांतु फिरूं शकताले".

हे तरेन रामाक सांगून ती शूर्पणखा आकाशांतु उल्का पडिले तरेन सीतेले वयर धांवनुं गेलि. तेन्नां आपण्यालो क्रोध नियंत्रणेंतु दवरनुं रामान लक्ष्मणाक सांगलें "तूंवे केन्नांयी क्रूर

आनि असंस्कृत मनष्यांलि चेष्टा करचि न्हंय. पळय तिगेले उपद्रवान सीता कितलि भीवनुं बसल्या ॐ देकून तक्षण तूं तिका विद्रूप करनुं दूर कर". तेन्ना विलम्ब करत नासताना लक्ष्मणान खड्ग उचलनुं तिगेले नाक अनि कान कापून तिका विद्रूप केलें. विद्रूप जाल्लिलि ती शूर्पणखा आकाशांतल्यान वीज कोसळले तरेन रागान तरतरेचे अवाज काडनुं ओरडत किंचाळत ते घोर अरण्यांतले जनस्थान प्रदेशांतु अनेक राक्षसांले समुदायेंतु आसचे खर तिगेले राक्षस भावाले थंय रक्तबंबाळ बेशुद्ध अवस्थेंतु पडलि. खर राक्षसीन तिका विचारले नंतर तीणें सावकाश शुद्धींतु येवनुं सीते सयत थंय आयिल्ले रामान आनि लक्ष्मणान तिगोले वयर केलिलो अन्याय सविस्तर सांगलो.

आपण्यालि भयण शूर्पणखेक हे तरेन विद्रूप अनि रक्तबंबाळ केलिलें पोळोवनुं खर राक्षास संतापून तिका म्हणालो "ऊठ सर्व भीति मनांतल्यान समूळ काडनुं शुद्धिवयर यो. सांग स्पश्ट शब्दांतु कोणें सर्पाले शेपटीवयर पाय दावरिले तरेन तुका हे तरेन विद्रूप केलिलें आसा ऋ जें कोणे तुका हे तरेन त्रस दिलिलो आसा तार्णे तीक्ष्ण वीष पीवनु स्वतःचे गळयांतु निस्चित फास बांदिल्ले तरेन आसा म्हण्णुं समज. जे स्त्रीक आसमान्य बल आसा शिवाय जाय ते रूप धारण कारचि शक्ति आसा तिगेलि हे तरेन दारुण अवस्था कोणे केलि तें सांग. देव गन्धर्व ऋषी हे सर्वेंतु खंयचे वीर पुरुषान तुगेलि ही अवस्था केलिलि आसा ऋ हे जगांतु मेगेले द्रिश्टीक कोणियी असले दीसनांचि देवेन्द्र सुद्धां ना जो हे तरेन माका अप्रिय आसलें कर्म करतालो. हंस पक्षीन उदकांतल्यान दूध वेगळे केलिले तरेन हांवु तागेलो जीव तागेले शरीरांतल्यान वेगळो करतां. कोणालें रक्त हे धर्तरेक पिवचे आसा तें सांग. देव गन्धर्व किंवा पिशाच वा राक्षस तांका कोणिंयी मेगेले हातांतल्यान आतां वांचोवू शकचे नांचि. सांग तागेलें नांव माका सांग".

मूर्छेतल्यान सावकाश सावकाश सावथ जायत शूर्पणखेन सांगलें "सुंदर आनि कोमल पुरुष तरियी असामान्य बलवान् ऋषी तरेन जटा धारण केलिले कन्दमूल खावनुं जीवित आसचे तपस्वी तरेना ब्रह्मचर्याचे आचरण करचे तांगेले दोळे कमलदला तरेन विशाल आसचे ते दोन तरुण राम आनि लक्ष्मण दशरथाले दोन पुत्र आसाचि. गन्धर्वा तरेन ते दिसत आसून राजपुत्र तरेन तांगेले शरीराचें लक्षण आसा. ते देव आसाचि कीं दानव हें सांगचे कठीण आसा. तांगेले बरोवर एक स्त्री आसा जी कोमल आसून अनेक आभरणान अलंकृत आसता. तिगले कारणाक लागून मेगेलो अपमान जालिलो आासा. माका ते स्त्रीलें आनि ते दोन भवांलें रक्त पिवचें आसा. ती इच्छाा तूं पूर्ण करतालो म्हण्णुं मेगेलो विश्वास आसा".

हे तरेन शूर्पणखाा सांगत आसताना खर राक्षसान मृत्यूतरेन भयंकर आसचे अठरा राक्षस वीरांक ते दोन मनुष्यांक आनि स्त्रीक ठार मारनुं तांगेले रक्त घेवनुं येवचाक आज्ञा केलि. ती आज्ञा मेळळे कीं ते राक्षसांनि राम सीता आनि लक्ष्मणाक ठार मरचाक थंयचान पंचवटीच दिशेन भायर सरले. जेन्नां ते पर्णकुटीक पावले तेन्नां शूर्पणखेन तांका सीता आनि लक्ष्मणांले कडचान सेवा करनुं घेवचे रामाक दाखयलें. राक्षसांनि आयिलें रामान पळयले आनि लक्ष्मणाक सीतेले लागीं रक्षण करचाक दवरनुं स्वतः एकलोचि ते राक्षासांलो नाश करचाक उठलो आनि

आपण्यालो धनुष्य उचलनुं राक्षसांक सांगलें "हांवु दशरथालो पुत्र राम आसूऩ ही मेगेले पत्नि सीता आनि हो मेगेलो भवु लक्ष्मण. आमिं हे दण्डकारण्यांतु बापय दशरथ आनि आवय कैकैयीले आज्ञेनुसर प्रवेश करनुं कोणांकयी त्रास दीत नसताना कन्द फल मूल खावनुं आसताचि अआनि धनुष्य घेवनुं ऋषी मुनींलि इच्छेनुसार तांगेले साधनेंतु विघ्न हाड्चे सर्वांपासून तांगेले रक्षण करत आसताचि. आमगेलि हिंसा करचे खाातिर तुमीं कित्याक आयल्याचि ऋ थंयीचि राबाचि़ खंय तुमि राविल्ले आसाचि. जर तुमगेले जीवावयर मोग आसा तर निशाचरांनो मेगेलें शौर्य लक्षांतु घेवनु तुमीं सर्व आयिले मार्गान परत फिरनुं वचा".

तेन्नां ते सशस्त्र आनि हिंसक अठरा राक्षसांनि़ अत्यंन्त क्रोधित जावनुं दोळे रागान तांबडे जाल्यारियी शांत स्वरांतु उलोवचे रामाक म्हळळें "आमगेलो स्वामि खर तुमगेले वयर असंतुष्ट आनि क्रोधित आसून थोडेंचि समय नंतर आमगेले हातांतल्यान तुमिं सर्व मृत्यु मुखाांतु पड्चे आसाचि. कसलें तें तुगेलें शौर्य जें आमगेले पराक्रमाचो प्रतिकार करचाक तूं एकलोचि प्रतिबद्ध जालिलो आसा ऋ आमगेले तीक्ष्ण शस्त्रान घायाल जावनुं तूं थोडे समय नंतर प्राणत्याग करचो आसा". हे तरेन अहंकाराान उन्मत्त जालिले ते अठरा राक्षासांनि आर्पआपण्याले शस्त्र उचलनुं बिळांतल्यान सर्प फुसफुसत भायर पडिल्ले तरेन सर्व बाजून धांवत रामाले दिशेन येवनुं शस्त्रास्त्र सोड्चाक लागले. पुण जशें जशें ते राक्षसांनि आपण्याले शस्त्र रामाले वयर सेडले तशें तशें रामान ते सर्व शत्र तुकडे तुकडे करनुं नाश केले़ जाका लागुन ते सर्व निःशस्त्र अअनि हात पाय कापिल्ले आनि रक्तबंबाळ जालिले ते राक्षस एकामागशी एक धर्तरेवयर तळमळत़ तडफडत मृत्युलि वाट पळयत पडले. ते सर्व राक्षस मृत्यु मुखाांतु पडिल्लें पोळोवनुं निराश आनि हतबल जालिलि तीं शूर्पणखा मूर्छित पडलि. थोडे समय नंतर शुद्धींतु येवनुं रडत किंचाळत ती परत खर राक्षसाले लागी आयलि. शूर्पणखाान हे तरेन रड्चें पोळोवनुं ते राक्षसान म्हळळें "आता कित्याक तू परत रडत आयल्या ऋ हांवे मृत्यूतरेन भयंकर अठरा राक्षस वीरांक तांका ठार मारनुं तांगेले रक्त घेवनुं येवचाक आज्ञा केलिली आसा. ते शीघ्र येताले़ तूं रडनाका". शूर्पणखा दोळे पुसत़ हुंदके दीत म्हणालि़ "व्हय़ पयलें जेन्ना मगेले कान नक ताणीं कापले तेन्नां तूं मगेले मदतीक धावनुं आयलो. पुण तूंवे तांका ठार मारचे खातिर धाडनुं दिलिले ते अठरा राक्षस वीरांक ते एकले रामान मृत्युमुखांतु धाडलें".

हें आयकून खर राक्षसाक अनपेक्षित घटनेन आश्चर्य जालें आनि स्वतःचे वीर राक्षसांले विशाय अहंकार आनि घमेंडीक लागून मनांतु अतोनात संताप निर्माण जालो. जनस्थानांतल्यान शस्त्र अस्त्रान सुसज्ज जालिलें राक्षसंले अजून व्होड सैन्य घेवनुं तो रामाले बरोबर युद्ध करचाक अत्यांत क्रोध आनि अनियंत्रि मनस्थितींतु गेलो. खर राक्षसाले क्रोधाक लागून भीतीन काळे मेघान अवरण घतिल्ले तरेन दण्डकारण्यांतले वातावरण अंधळकारान कवटाळनुं गेलें. सर्व दिशेन अशुभ लक्षण दिसचाक लागलिं. रक्ताचे लाल रंगान मिसळलो पाऊस पड्चाक लागलो .झडाांवयले फलफूल गळनु धर्तरेवयर पडलिं. धर्तरी हालचाक लागलि. हिंस्र पशु पक्षि जशें कांय अनपेक्षित रीतीन नीदेंतल्यान जागे जालिले तरेन जागे जावनुं व्हेड आनि वेर्गवेगळे अवाजान ओरड्चाक लागले. जन जनांवर थरथरनुं दिशाभूल जावनुं किचालत स्वैरभैर पसरले.

हे संकेत पोळोवनुं खर राक्षस आसावध अहंकारान म्हणालो "हांवु शुभ – अशुभ लक्षणांवयर विश्वास दवरना किंवा घाबरना जे तरेन सशक्त आशिल्लो वीर पुरुष अशक्त जनांपासून भीयेना. एक बाणान हांवु आकाशांतले नक्षत्रांक धर्तरेवयर हाडूं शकता. राम आनि लक्षमणांक ठार मारले शिवय माका परत फिरचें ध्यानांतु सुद्धा येवचें ना. मेगेले भयण शूर्पाणखेक ताणिं अपमान केलिलो आसा देकून तांगेले रक्त पिवचि तिगेलि इच्छा हांवु पूर्ण करचो आसा.हांवु असत्य उलयना इन्द्रदेव जरी आयलो तरियी हांवु ताका सुद्धां निःशस्त्र करूं शकता तेन्ना हे सामान्य मनुष्यांलि गति किते आसतालि ?".

हे तरेन दण्डकारण्यांतु घोर संर्ष जावचो अशिल्लो तेन्नां ते अरण्यांतले शाान्त निःशव्द वातावरणांतु साधना तपस् करत निवासित ऋषी मुनिं साधु सन्यासी आर्पआपसांतु म्हाणचाक लागले "आमगेले आश्रम ऋषीमुनि साधु पुरुष गोधन सर्व सुखरूप आसूं. विष्णून हातांतु सुदर्शन धरनुं समस्त संसाराचे संरक्षण जे तरेन दानवां पासून केलिलें ते तरेन राम अपण्याले धनुष्यान पुलत्स ऋषीकुळांतले निशाचरां पासून आमगेलें सर्वांलें रक्षण करूं". साधु जनांलि प्रार्थना आयकून देर्वगन्धर्व खर आनि अन्य राक्षसांले बरोबरचो रामालो संघर्ष पाळोवचाक आकाशांतु आपण्याले विमानांतु बसून आयिले दिसलें. सकयल धर्तरेवयर खर आनि तागेले बारा वीर राक्षस सहचर चारी दिशेन येवचें दिसले जशे कांय अनेक ग्रहांचे समूह सूर्य चन्द्राले दिशन्ल शीघ्रतायेन येत आसाचि.

खर राक्षस अपण्यलो सैन्य घेवनु रामालो पर्णकुटीचे दिशेन जेन्नां येत आशिल्लो तेन्ना रामाक अनेक अपशकूनाचे संकेत दिसले. सर्व पशु पक्षींक अठनि सर्व जनसामान्यांक त्रसदायक आसचे अपशकून पोळोवनुं रामान लक्ष्मणाक सांगलें "पळय हे घोर अपशकून जे विश्व विनाश जावचाक राक्षसी संकेत जावनुं आसून काळे मेघाचे रूपान आकाशांतु फिरत धर्त रेवयर रक्ताचो पावूस पाडयत आसताचि. देकून युद्ध करचाक मेगेले बाण प्रवृत्त आनि मेगेलो धनुष्य फुरफरत अस्वस्थ जालिले आसाचि. दंडकारण्यांतु आयज रानटी पशु पक्षींलो कर्कश अवाज दुमदुमत येवचे घोर संकटांचें निदर्शन करताचि. निसंशय युद्धाचो येवचो प्रसंग कठीण आसून थरथरचो मेगेलोउजवो खांदो आमगेले यशाचि आनि शत्रूले अपयशाचि पूर्व सूचना दीत आसाचि. येवचे युद्धांतु मेळचे विजयाचें तेज जे तरेन तुगेले मुखावयर झळकत आसा ते तरेन येवचे युद्धांतु पराजयाचो अंधःकार तांगेले मुखावयर स्पश्ट दिसत आसा. देकून लक्ष्मण तूंवे युद्ध करचाक सज्ज आसचें आवश्य आसा. ते कर्कश अकराळ विकराळ अवाज वातावरणांतु आयकुवचांतु येत आसून ते दिशेन ज्ञानी मनुष्यान जागरूक आसून ध्यान दिवचाक जाय. देकून तुरंत तूं सीतेक हे स्थळापासून दूर सुरक्षित गुहेंतु घेवनुं वच. मेगेलि ही आज्ञा समजून ती दुर्लक्ष्य करनाका.तुमि निश्चिंत उराचि हांवु ते राक्षसांलो नाश निश्चित करतालों".

रामालि ही आज्ञा स्वीकारनुं सीतेक घेवनुं सुरक्षिर स्थलाक पावलो. जेन्नां रामान शरीरावयर चिलखत घातलो आनि हातांतु दैवी शक्तीन प्रभावित जालिलो धनुष्य बाण धरनुं आवाज दीत सुसज्ज जालो तेन्नां अंधःकारांतल्यान अकस्मात् सूर्यान प्रकाश पसरिले तरेन तो

तेजान प्रभावित जालिलो दिसचाक लागलो. रामालें तें असामान्य तेज पसरिलें पोळोवनुं देव गन्धर्व आनि सिद्ध पुरुष आकाशांतु एकत्रि जाले तर धर्तरेवयर ऋषीमुनि "गो ब्राह्मणाले आनि अन्य जीवांले बरें जावुं. विष्णून हातांतु चक्र घेवनु राक्षसांलो नाश केलिले तरेन धनुर्धारी राघवाक पुलत्स ऋषींले वशांतले निशाचरांलो नाश करचाक विजय प्राप्त जावूं. एक बाजून चौदा सहास्र राक्षस आसाचि आनि दुसरे बाजून केवल एकमात्र राम उभो आसा. हे दोन वीर प्रतिस्पर्धीतु युद्ध कशें घडतालें ॠ" आप आपसांतु म्हणचाक लागले. सामान्य अश्रमवासी काळजीन अवाक् जावनुं शब्दविना दृस्य पळायत उरले. पुण रामले मुखा वयर कसलेयी प्रतिक्रिया जालिली दिसलि ना उलट सूर्योदयाचे समय आकाशांतु निळे मेघ येवचे तरेन थंय खर राक्षसाले नेतृत्वाचे सकयल अकराल विकराल अवाजान कोलाहल करत राक्षसांलो समुह येवचो पोळोवनुं दक्षयज्ञांतु शिवान रुद्रस्वरूप घतिल्ले तरेन राम मनांतु क्रोध आयल्यारियी अचरण तेजान प्रज्वलित जालिलें दिसतालें. जेन्नां खर राक्षस रामाले पर्णकुटी लागीं आयलो तेन्नां थंय धनष्याचो झंकार करत उभो आशिल्लो राम दिसले. ताणें आपण्याले रथाचे सारथीक रामाले सन्मुख रथ राबोवचाक सांगलें. रामालें तोंड क्रोधान लालबुंद जालिलें पोळोवनुं ताणें कसलेयी प्रतिक्रिया दिवचे पयलें खर राक्षसान असंख्य बाणात्त्चे वर्षाव करचाक सुरवात केलि. घोड्यावयर हासीवयर बसून तागेले अन्य सेनपति आकाशांतल्यान काळे मेघ मुसळधार पावूस पडिल्ले तरेन किंवा महासगरांतल्यान एक महालहरी धर्तरवयले सर्व विनाश करचे खातिर उसळून आयिले तरेन रामाले वयर तुटून पडले. पुण रामाले तोंडावयर भीतिचो स्पर्श जालो ना आनि ताणे आपण्याले धनष्याक दैवी शक्तीन सशक्त जालिलो बाण सोडनुं तें महापूर थंयीचि राबोवनुं असंख्य राक्षसांक यमसदानाक धाडनुं दिलें.

रामाले आनि राक्षसांले ते घोर युद्ध पोळोवनुं आनि खर राक्षसाले दूषण त्रिशिर आनि अन्य सेनापति सर्व एक एक करनुं नाश करनुं रणांगण भरनुं काडिल्ल पोळोवनुं दर्शकांले शरीरावयर आश्चर्यान रोमांच आयले. दण्डाकारण्यांतु बलवान शूर वीर म्हण्णूं नामांकित जालिले आपण्याले राक्षस सेनपातींक रामन सहज रीतिन यमसदनाक धाडिल्ले पोळोवनुं खर राक्षसाक आपण्यलो मन आनि क्रोधा वयर नियंत्रण दवरचें साध्य जालें ना. ते सर्वांलो नाश करनुं राम कादाचित् थकून गेलिलो असतालो म्हण्णुं समजून रामाले वयर असंख्य शस्त्र अस्त्रांचो वर्षाव करत खर राक्षस रामाले सन्मुख आयलो. रामान सुद्धां तागेले वयर अनेक दिव्यास्त्र सोडलिं आनि सर्वांचे परिणाम ते राक्षसाले वयर जाय ते प्रमाणान जालिलो नाशिल्यान रामान अखेरीक अगस्त्य ऋषीन ताका दिलिलो विष्णूलो धनुष्य उचललो आनि खर राक्षासाले शौर्याचें प्रतीक तागेले रथावयलो ध्वज रथा पासून विलग केलो. तो अपमान सहन करचाक साध्य जाय नासताना खर राक्षसान रामाले शरीरावयर एक महान् शक्तिशाली अस्त्र सोडलें जका लागून रामाले शरीर जखमी जालें. ते राक्षसाक जास्त अवकाश दीत नासताना रामान तागेले वयर असंख्य दैवी बाण आनि शक्तिशाली असत्रंचो वर्षाव करनुं ताका तागेलो रथवयल्यान सकयल जमीने वयर खेंचून लोळयलें. तेन्ना दण्डकारण्यांतालो राक्षस जातींतु पराक्रमी भयंकर शूर वीर म्हण्णुं प्रख्यात आशिल्लो तो खर राक्षस रामाले हातांतल्यान मृत्यु शय्येवयर पडलो जे तरेन रुद्रदेवतेले हातांतल्यान अन्धकासुर आनि इन्द्रदेवतेले हातांतल्यान वृत्तासुर मृत्युमुखांतु पडले.

खर राक्षसाले अस्तित्व पूर्ण तरेन संपुश्टांतु आयलें. मृत्यूचे द्वारांतु तडफाडत पडिल्लें पोळोवनुं रामान ताका विचरलें "दण्डकारण्यांतले समस्त निवासितांले मनांतु भय निर्माण करचें शौर्य हेंचिवे ऋ मेगेले पेक्षां कनिष्ट बलवान आसल्यारियी तीन लेकांतालो श्रेष्ठ शूर वीर म्हण्णु अहंकार धरचो तूं अयज मृत्युमुखांतु पडनुं जीव मुठींतु धरनुं तडफडत आसा. जेन्नां अंत समयाक तुगेले शिरच्छेद हांवु करतालों तेन्नां तुगेले शरीराचे प्रत्येक नस नसांतल्यान रक्त व्हावनुं मातींतु मिसळनुं धर्तरी भ्बिजून वतालि. दण्डकारण्यांतले दर एक रहिवासी मनवयले संकट दूर जालिल्य्यन कसलेंयी भय नासताना सुखाचो श्वास घेताले. रामाले हें वचन आयकून मनांतु अपयशाचे दुःख आनि परजयाचे पश्चात्तापाक लागून वैर अजून उसळून आयलें आनि लालबुंद जालिले दोळयांतल्यान अग्नीचे झळ भायर पडतखर राक्षस म्हणालो "निश्चित तूं भय मुखार आसून भीयेना. पुण मृत्युमुखांतु आशिल्ले एक मनुष्याक जें आनि खंयचे तरेन उलोवचाक जाय आनि खंयचे तरेन उलोव न्हंय हें तुका समज ना. कारण जो मृत्युमुखांतु आसता ताका जें करचाक जाय अनि जें करचें न्हंय् हो सारासार विचार करचि शक्ति आसना". हे तरेन उलयत आसताना अत्यंत निराशेचे असहाय मनस्थितींतु आशिल्ले ते राक्षसान क्रोधित जावनुं लार्गींचि आशिल्लें एक महान्न वृक्ष जें कांय आशिल्लें आपण्यलें शक्तीन हुमटावनुं रामाल आंगावयर उडयलें. पुण रामान सहज तें वृक्षाचे सहस्र तुकडे केले आनि एक बाण सोडनुं ते राक्षसाले प्राण पूर्ण तरेन खेंचुन घेतले जाका लागून पर्वतांतल्यान एक महानदी प्रवाहित जाता ते तरेन घायाळ जालिले तागेले शरीरांतल्यान असंख्य नस नसांतल्यान रक्त व्हावनुं तो मृत्यूक शरण गेलो.

खर राक्षासाक मृत्यून कवटाळून घेतिल्लें पोळोवनुं आकाशांतु आनि धर्तरे वयर जमिले असंख्य देव् गन्धर्व् सिद्ध पुरुष् ऋषी मुनि जनसामान्य रामालें तें अलौकिक शौर्य पोळोवनु सहर्षित जाले आनि ते क्षणपासून यज्ञ समरंभ कसलेंयी व्यत्यय् विघ्न नासाताना पूर्ण जाताले म्हण्ण्णुं दण्डकारण्यांतले ऋषीमनींनि रामाले अभिनंदन आनि पुष्पवृष्टि केलि आनि जन सामान्यांनि कसलेंयी सकट आनि भय नासताना जनजीवन सरळ आनि सुरळीत जातालें म्हण्णुं रामाक धन्यवाद दीले. लक्ष्मण संकट गेलिल्यान निश्चिंत मनान सीतेक गुहेंतल्यान भायर हाडले. सर्व राक्षसांलो नाश करनुं राम विजयी जालो म्हण्णुं सीतेन रामाले दिशेन आभिमानान पळयलें.

00000

अध्याय 4

रामाले हातांतल्यान खर राक्षसालो मृत्यु जालिलो पोळोवनुं जनस्थानांतल्यान अकंपन नांवाचे तागेले एक राक्षस दूतान शीघ्र लंकेक वचून हो भीषण वृत्तांत लंकाधिपति रावणाक निरूपण करत सांगलें "युद्धांतु जनस्थानांतले खर आनि अनेक राक्षस वीरालो नाश जालिलो

आसून तुमकां समाचार दिवचाक हांवु मेगेलो जीव कशों तरी सांभाळनु आयिलों आसा". हो समाचार आयकलो कीं रावणालो कोप अनियंत्रि जावनुं लालबुंद दोळयांतल्यान ताणें विचारलें "मृत्यूक आमंत्रण दिवचे खंयचे मनुष्यान जनस्थानाचो विध्वंक करचे हें धाडस केलिलें आसा ॠ हे जगांत खिंयीयी शरण मेळचाक अशक्य असलें दुष्कर्म केलिलें आसा ॠ हे तरेन माका अप्रिय आसले कार्य करचाक निश्चित इन्द्र कुबेर किंवा विष्णु स्वतः आयिलो आसतालो. हांवु काळाचो काल जावनुं आसा. हांवु आग्नीक जळनु काडूं शकतां मृत्यूक मरण हाडूं शकतां क्रोध आयले तर वायूक बंधनांतु घालू शकतां सूर्य आनि अग्नीक भस्मीभूत करूं शकतां".

हो अपिय समाचार आयकून रावणाक अतोनात क्रोध आयिलो पोळोवनुं अकंपन राक्षस दूत हात जोडनुं सरक्षितेचि याचना करत सांगललो "भुज रुंद आनि हात सरळ आनि दीर्घ अतिशय शक्तिशाली चाल सिंहा तरेन आशिल्लो तो कोणियी आन्य न्हंय तर अयोध्योचे राजा दशरथालो ज्येष्ठ पुत्र राम. ताणें जनस्थानांतले दूषण सहित खर राक्षासालो नाश केलिलो आसा". रावणान आश्चर्यचकित जावनुं विचारलें "अकंपन ते रामाक मदत करचाक इन्द्रादि देव आयिल्लेवे ॠ" ते धूर्त अकंपन राक्षसान वस्तुस्थिती समजून सांगलें "ना तो एकलोचि आशिल्लो. महातेजवंत उच्च श्रेणीचो धनुर्धारी आनि अनेक दैवी अस्त्र शस्त्र वापरचांतु तो निपुण आसून रणंगणांतु श्रेष्ठ योद्धा आसा. तागेले तरेन तागेलो भावु लक्ष्मण रणंगणांतु शूर वीर अवाज गंभीर मुख चन्द्रातरेन प्रकाशित आसा. ते दोग्गांनी वायून अग्नीक संगत दिलिले तरेन मेळनु जनस्थानाचो विध्वंस केलिलो आसा. तांगेले मदतीक देव आयिले नासून रामान धाडिल्ले बाण आकाशांतल्यान विशारी सर्पा तरेन सळसळत येवनुण सर्व राक्षसांलो नाश करत आशिल्ले. खंयचे दिशेन राक्षस वीर गेले थंय एकमात्र रामान तांका मृत्यूले मूखांतु ढकलनुं जनस्थान धूळींतु मेळयलें". अकंपन राक्षस दूतान दिलिलो समचार अयकून रावणान स्वतः जनस्थानाक वचून राम आनि लक्ष्मणालो कांटो समूळ नश्ट करचो निश्चय घोषित केलो.

रावणाले मनांतलि इच्छा अजुन सुधृढ जावनुं द्वेशांतु परिवर्तन जावचे खातिर अकंपन राक्षस दूतान रामाले असामान्य शक्तीचें वर्णन आनि ते शक्तीचो प्रतिकार करचि रावणालि असहायता विस्तारान निरूपण करनुं तागेले क्रोधाग्नींतु तुप घालचें काम केलें. मागिर ती इच्छा तीव आनि रावणालि कामवासना उत्तेजित जावचे खाातिर सीतेलें सौन्दर्याचे वर्णन करनुं राम लक्ष्मणाले पासून तिका हरण करचे खातिर प्रवृत्त केलें. तामसिक षड्गुणान प्रभावित जालिले रावणाक अकंपन राक्षस दूतालो प्रस्ताव पसंद पडलो आनि कसलोयी सारासार विचार किंवा विवेक करत नासताना जे तरेन अंध मनुष्यान खंय वच न्हंय थंय गेलिले तरेन काल वेळाचि शुद्धि किंवा भान नासताना द्वेशबुद्धीन आनि कामवासनेन पीडित जालिलो रावण सीतेलें हरण करनुं येवचो निश्चय करनुं तक्षण आपण्याले सूर्या तरेन विलोभनीय रथांतु बसून अकाश मार्गान शीघ्र दण्डकारण्याचे प्रदेशांतु उतरलो.

अंधःकारान आवरण केलिले दण्डकारण्यांतु पावले नंतर पयलें रावणान मरीचीलि भेट घेवनुं तागेलो पाहुणचार स्वीकारलो. जेवण खाण जाले नंतर मरीचीन अदरान रावणाले आनि

परिवाराचें कुशल आनि राज्याचें सौख्याचे विशय विचारलें. नंतर सावकाश पूर्वसूचना नासराना अकस्मात् दण्डकारण्यांतु येवचो उद्देश सांगचाक निवेदन केलें. रावण म्हणालो "खर दूषण आनि मेगेले अनेक राक्षस वीर रामाले हातांतल्यान नाश जालिल्यान जनस्थान पूर्ण तरेन उध्वस्थ जालिलें आसा. देकून रामालि पत्नि सीतेलें हरण करनुं सूड घेवचे मेगेले प्रयत्नांतु तूं मदत करतालो म्हण्णुं अपेक्षा करत आसा". रावणालि ती अनपेक्षित मागणी आयकून मरीचिक आश्चर्य जालें आनि ताणे रावणाक विचारलें "प्राप्त जालिले धनसंपत्तीन कोण तुगेले सूखांतु सहाभाग जावचो ना ? पुण खंयचो मनुष्य 'सीतेक लंकेक घेवनुं यो' म्हण्णुं मित्रले पातळीवयल्यान मैत्रीचि भाशा उलयता ? जो कोण हे तरेन तुका सल्ला दीत आसा तो निश्चित तुगेलो शत्रु आसा मित्र न्हंय. तुगेले मदतीन विशारी सर्पाले तोंडांतल्यान तागेले दांत उपटावनुं काडचाक तुका सांगत आसा. तूं सुखान निदिल्ले तेन्नां कोणें तुगेले माथ्यावयर आघात केलिलो आसतालो ? राम म्हळयार मदमस्त जालिले हस्तीतरेन आसा. तागेलो जन्म एक महान् वंशांतु जालिलो आसुन तागेलो प्रभाव संसारांतु प्रवाहातरेन सदा व्हांवत आसता. तागेले दिशेन कोणिंयी द्रिश्टी घालचे धाडस करचें न्हंय. देकून हे तरेन द्रिश्टी आसचि म्हळयार अदृश्य आसचे अग्नींतु अनावश्य उडी मारचे तरेन आसा. देकून हो विचर तुगेले मनांतल्यान समूळ उपटून काड. लंकेक वचून तू सुखांतु जीवन कर आनि सीते सयत हांगा राम सुखांतु जीवन करूं". मरीचिलो आदेश मान्य करनुं रावण परत लंकेक गेलो.

रावण परत लंकेक गेलो खरो पुण ताका सुखान जीवन करचाक आवकाश मेळो ना. कारण खर आनि दूषणाले हत्येनंतर शूर्पणखा रामालो नाश जावचे इच्छेन लंकेक आयलि. पुण जेन्नां ती थंय आयलि तेन्नां तिका रावण दरबारांतले उच्च सिंहासनावयर बसून इन्द्रियांचो आनि ऐश्वर्याचो उपभोग घेत बशिल्लो रावण दिसलो. वास्तविक देवांले बरोबर युद्ध करताना तागेले शरीरा वयर दैवी शस्त्रअस्त्रांचा प्रहार जालिल्लो. विष्णूले चक्रान केलिले व्रण तागेले शरीरावयर स्पश्ट दिसताले. पुण ताका देव किंवा गन्धर्व रणांगणांतु पराभूत करूं शकले नंचि. ताणें भोगती नगराक वचून वासुकी नाग राजाक पराभूत केलिलें. तागेले हातांतल्यान पराजित जालिले तक्षक नागराजाले राणीलें अपहरण ताणें केलिलें. कुबेराक पराजित करनुं तागेलें पुष्पक विमान हस्तंगत केलिलें. नलिनी सरोवर चैत्ररथ आनि अन्य अनेक उपवनांचो नाश केलिलो. उत्तुंग पर्वता तरेन वयर वयर वचून आकाशांतलो सूर्यालो मार्ग ताणें आडयलो. सहस्र वर्स तप करनुं ब्रह्मदेवाक आपण्याले दशमुख समर्पित करनुं ताणें मनुष्य सोडनुं अन्य देव किंवा दानव गन्धर्व किंवा पिशाच नागां पासून मृत्यु येवचो न्हंय म्हण्णुं अभय वर प्राप्त करनुं घेतिलो. यज्ञ समारंभातु तयार केलिलो सोम रस पीवनुं तो यज्ञकम करताना अडथळे आनि विघ्नं हाडतालो. ते कारणांक लागून तो लंकेचो राजा राक्षस समाजाचो प्रिय मित्र आनि अन्य सर्व जातींक अप्रिय आनि भयंक काळ सादृश्य शत्रु जालो.

असले महाप्रतापी भावालि भयण शूर्पणखा रडत रडत राजदरबारांतु आयलि आनि ऊंच सिंहासनावयर बसून सर्व सुखांचो उपभोग घेवचें रावणा वयर संतापान म्हणालि "विसयासक्त जावनुं इन्द्रियांचो उपभोग घेत बशिल्ले तुका पाया सकयल आशिल्ले संकटाचि कल्पना ना.

विशियासक्त आनि स्वेच्छेक लागून वेव्हार करचे मनुष्यालो आदर जग करना. गुप्तचरांक नेमून चारी दिशेंतले समाचार प्राप्त करनाशिल्ले राजाक जास्त महत्व संसारांतु ना. गेलिले राज्य परत घेवचाक प्रयत्न करत नासताना विषयांध जालिले राजालि निर्भत्सना जनसामान्यांतु जायत आसता. देव दानव गन्धर्व आनि निशाचरांक भीयेनाशिल्लो शूर वीर योद्धा आयज एक यःकश्चित मनुष्याले भयान राजाले तरेन विचार किंवं संघर्ष करतनासताना ल्हान चेरडा तरेन सुखांचो उपभोग घेत सुस्त बसला हें राक्षस समाजाचें दुर्दैव जावनुं आसा.

तूं जर राज्य आनि राक्षस समाज सांभाळना तर तूं राजा जवनुं आसचांतु यथार्थ कसलो आसतालो ? खर आनि दूषण तसले राक्षस वीर आनि तुगेले चौदा हाजार राक्षस वीर मृत्युमुखांतु पडिले आसाचि आनि राम् यःकश्चित् एक मनुष्य निश्चिंत मनान दण्डकारण्यांतु फिरत आसा ल यज्ञ समारंभ नित्य निरंतर जायत आसाचि आनि तूं निश्चिंत मनान इन्द्रियांचो उपभोग घेत बसल तेन्नां तुका पायासकयलचि जमीन सरकता हें कशें समजतालें ? हेचि तरेन तुगेलि वागणूक चलत आसल्यारि तुगेले हितचिंतक तुगेले अवनतीक कारणीभूत जाताले". शूर्प णखेन हे तरेन भर राजदरबारांतु सर्वांले समक्ष स्पश्ट उलयिलें पोळोवनुं आश्चर्य जावनुं स्वप्न पळयत गाढ निद्रेंतल्यान जागो जावनुं उठिल्ले तरेन तिका रावणान विचारलें "कोणाले विशय तूं उलयत आसा. कोण हो राम ? कशें दिसता तो ? दण्डकारण्यांतु तो कितें करत आसा ? कसलें तागेलें शौर्य तागेलें सामर्थ्य तें कितलें ? कसले अस्त्रेन ताणे खर दूषण आनि अन्य राक्षसांलो नाश केलो ? कोणें तुका हे तरेन विद्रूप केलिलें आसा ? सांग माका सर्व स्पश्ट करनुं सांग".

शूर्पणखा रावणालो क्रोध आनि अहंकारी स्वभाव जाणत आशिल्यान तो तिगेले शब्द आयकतालो म्हण्णुं विश्वास आशिल्लो. देकून दण्डकारयांतु मरीचीन सांगिल्यान शांत जलिलें मन पयलि खपली काडनुं घाय परत सजीव केलिले तरेन रावणालो अहंकार आनि क्रोध शूर्प णखेन परत सजीव करनुं तागेली कामासक्ती जागी करनुं क्रोध आनि अहंकारी स्वभावाक नवचैतन्य दीत तीणें सांगलें "अयोध्येचो राजा दशरथालो तो पुत्र राम तागेलें नांव. अजानबाहू शरीर सडपातळ कामदेवाले तरेन सुंदर जेन्नां तो धनुष्य उचलता आनि जेन्नां बाण सोडनुं तो शत्रूक मृत्युमुखांतु घालता हें दिसचें किंवा सांगचें कठीण आसा. पुण दण्डकारण्यांतले खर दूषण आनि असंख्य राक्षसांनि रणांगणावयर मृत्युशय्येवयर निदिलें मात्र स्पश्ट दिसलें. आनि माका नाक कान कापून विद्रूप करनुं जीव मुठींतु घेवनुं वच्चाक सोडलें. तागेलो भाव लक्ष्मण तागेले तरेन शूर वीर आसून रामाले प्रति भक्तीन प्रेम आनि आदर दाखयता. विशालाक्षी चन्द्राले तरेन मुख फुला तरेन कोमल दिसचाक अत्यंत सुंदर सुलक्षिणि तप्त सुवर्णा तरेन प्रभावी देवते तरेन शोभचि सीता पतीलि सेवा करचांतु सदा सिद्ध आसून देवलोकांतु किंवा गंधर्वलोकांतु यक्षलोकांतु किंवा किन्नरलोकांतु तिगेले समान सुंदर स्त्री पोळोवचांतु मेळचें ना. जे मनुष्यालि ती पत्नि आसा आनि जो मनुष्य ती सेवा करनुं घेता तो निश्चित इन्द्राले पेक्षा जास्त सुखी समाधानी आसता. ती सीता रूपांतु अप्रतिम् आचरणेंतु सुशील असून अप्रतिम् तुगेलि पत्नि जावचाक आनि तूं तिगेलो पति जावचाक अनुरूप आनि योग्य आसाचि म्हण्णु मेगेले मनांतु इच्छा

आयलि. पुण लक्ष्मणान माका विद्रूप केलिल्यान मेगेली ती इच्छा पूर्ण जातालि असें दीसना. जर तू सीतेले चन्द्रसमान मुख पळयलें तर तू कामदेवाले बाणान तू घायाळ जाल्ले शिवाय उरचो ना. जर मेगेले वचन तुका रुचता तर तक्षण तुगेले आसामान्य शौर्याचो उपयोग करनुं सामान्य शक्तीचे मानव रामालि हत्या करनुं तूवें सीतेलें हरण करचाक जाय. ते तरेन पराजित केलिल्यान खर आनि दूषणा तसले राक्षस वीरांलो मृत्यूचो सूड घेतिल्ले तरेन जातालें".

म्हणताचि किं घाया वयर आयिल्ली खपली जबरदास्तीन काडल्यार ते घायांतल्यान रक्त जास्त सळसळत व्हांवता. ते तरेन कामोत्पीडेन रावणाले मनांतल्यान मरीचिन पयले दिलिले सल्ल्याचो प्रभव समूळ नश्ट जावनुं तागेले मनांतु सीतेलें हरण करचि इच्छा आतां शूर्पणखेले अनुरोधाक लागून अनियंत्रि विस्कळित जालें. कामोत्पीडेन प्रभावित जालिले रावणालें मन श्रेर्य प्रेय विशयांचो सारासार विचार करचें सोडनुं असंस्कृत अशुभ अपवित्र विचार अनि प्रबळ इच्छेक तो शरण गेलो आनि तक्षण अपण्याले पुष्पक विमानांतु बसून दण्डकारण्याचे दिशेन गेलो.

दण्डकारण्याचे प्रदेशांतु गेले नंतर रावण परत पयले तरेन मरीचि राक्षसाक भेटचाक गेलो. रावण परत आयिलें पोळोवनुं मरीचिन तागेलो यथा योग्य आदर सत्कार केलो अनि परत दण्डकारण्यांतु येवचें कारण विचारलें. रावणान सांगलें "तूं निश्चित मेगेलो इश्ट आनि योग्य सलाहकार आसा. देकून हांवु तुगेले लागीं आयिल्लो आसा. तुका खबर आसा कीं दण्डकारण्यांतले जनस्थानांतु मेगेले आप्त मित्र खर दूषण त्रिशिर इत्यदि सहस्रान सहस्र राक्षस वीर जीवन करनुं आसतााले. अयोध्येचो राजा दशरथालो ज्येष्ठ पुत्र राम जो क्षत्रि जातीक लाछन हाडचो तसलो दुःशील कठीण काळजाचो कोपिश्ट मूर्ख लोभी इन्द्रियांवयर नियंत्रण नाशिल्लो अधर्मी सर्व जीवांक अहित येवजूवचो आपण्याले बापयन त्याग केलिल्यान स्वतःचे सामर्थ्यावयर आपण्यालि पत्नि सीता आनि धाकलो भाव लक्ष्मणा सयत दण्डकारण्यांतु निवासित आसा. थंयचे राक्षस वीरांबरोबर रामालो संघर्ष जालो आनि अखेरीक तो संघर्ष युद्धांतु परिवर्तन जावनुं रामान ते सवांक पराजित करनुं यमसदनाक धाडनुं दिलें. आनि भगिनी शार्पूणखपक विद्रूप केलें. देकून हांवे निश्चय केलिलें आसा कीं खर दूषण त्रिशिर इत्यदि राक्षसांक यमसदनाक धाडनुं दिलिले रामाले आनि मेगलि भयण शूर्पणखेक विद्रूप केलिले लक्ष्मणाले सुरक्षितेंतल्यान सीतेक हरण करनुं लंकेक व्हरतां.

"माका देव गन्धवांले भय ना. मेगेलो भाव कुंभकर्ण मदत करचो आसा आनि तुगेले मदतेचि अपेक्षा आसा. कारण तू शूर इतलोचि न्हंय तर धूर्त सुद्धां आसा. देकून हांवु तुगेले लागीं आयिलो आसा.माका म्दत करचाक तूंवे सुवर्णाचे हरिण मृग जावनुं रामाले पर्णकुटीचे लागीं फिरत आसचें आकर्शित जालिलि सीता रामाक तें मृग पकडून घेवनुं येवचाक आग्रह करतालि. राम लक्ष्मण जेन्नां तें मृग पकडचाक वताले तेन्ना ते अवकाशांतु हांवु सीतेले हरण करनुं तिका लंकेक घेवनुं वतालो. तदनंतर सीतेले विरहान निराशय आनि निराधार जालिले रामाक हांवु सहज निःशस्त्र करनुं तागेलो कांटो दूर करतालो".

असामान्य शक्ति आनि अलोकिक व्यक्तिमत्व आशिल्ले रामाले नांव आयकलें की मरीचिलि जीभ सुकली आनि ताळु कोरडो पडलो. भयान असहाय जालिले मनस्थितीन ताणें रावणाक दोन हिताचे शब्द सांगलें "जें मनाक पिय दिसता ते तरेन उलोवचे जन अनेक आसताचि पुण जें अप्रिय पुण हिताचें आसता तें उलोवचे जन विरल आसताचि. गुप्तचरांलि मदत घेते नासता अस्थिर मनस्थितींतु आशिल्लो तूं इन्द्र आनि वरुणाले समान अलौकिक शौर्य आनि सामर्थ्य अशिल्ले रामाक तूं जाणना.हे रावण राक्षसांले हिताचि चिंता कर रामाले क्रोधाक शिकार जावनुं राक्षसांले विनाशाचो कारण जावनाका. तुगेले मृत्यूक ती जनकपुत्रि सीता निमित्त जाव न्हंय जर तुगेले वयर संकट येवचें आसा. राजाले कामवासनेन आनियंत्रि मनस्थितींतले राजाक लागून लंका आनि राज्यांतलि राक्षस प्रजा नाश जावचि ना तर तें आश्चर्य आसतालें. कारण जो राजा काम आनि इन्द्रियासक्त मनस्थितींतु दुःशील आनि पापी जनांले कड्चान सल्ला घेता तो स्वतः स्वजन आनि स्वदेश अविचारान नाश केलिले शिवाय उरचो ना.

"राम आपण्यालो बापय राजा दशरथान त्याग केलो म्हण्णुं पत्नि सीता आनि भाव लक्ष्मणा सयत दण्डकारण्यांतु निवासित जालिलो ना किंवा ताणें अधर्मान कसलेयी मर्यादा उल्लंघन केलिलि ना. तो धर्माचो पालनकर्ता आसा. लोभी दुःश्शील किंवा धर्मगुणान हीन ना. बापयन त्याग केलें म्हण्णुं न्हंय तर आपण्याले बापयन पत्नि कैकेयीक दिलिं वचन सत्य आनि पूर्ण करचाक राम स्वखूशीन वनावास भोगचाक आयिलो आसा. राम कठीण काळजाचो किंवा अज्ञानी ना तर इन्द्रियांवयर नियंत्रण दवरनुं सर्व जीवांलें हिताचो विचार नित्य निरंतर करत आसता. तागेले विशय असत्य समाचार आयकुवचांतु आयलो ना तूंवे सुद्धा असत्य शब्द उलोवचें न्हंय. राम साधु पुरुष धर्मनिष्ठ आनि धर्माचो प्रतीक आनि सत्याचो प्रवर्तक जावनुं आसा. देकून आपण्याले स्वतःचे तेजाक लागून सुरक्षित आशिल्ले सूर्या तरेन सुरक्षित आशिल्ले सीतेक तूं कशे हरण करतालो ऋ तेचि तरेन रामाले बरोबर संघर्ष करनुं काळाग्नीचे ज्वालेंतु तूंवे प्रवश करचो न्हंय.

"तूंवे स्वतःचे राज्य सुख आनि जीवाचो त्याग करनुं मूर्तिमंत मृत्यु तरेन धनुर्बाण हातांतु धरनुं आशिल्ले रामाले समक्ष उभें राबचें न्हंय. अप्रतिम स्वतेजान प्रकाशित आसचे सीतेक आपण्याले जीवापेक्षा जास्त प्रेम करचे रामाले संरक्षणातल्यान व्हरचाक तूं असमर्थ आसा. असले अनावश्यक कार्या करचांतु तं कित्याक समय वायट करत आसा ऋ जे दिवस तू ताका राणांगणावयर भेटतालो तो दिवस तुगेलो अंतिम दिवस आसतालो हें समजून घे. जर दीर्घ आयुष्य जीवचि इच्छा तुका आसा तर तू विभिषण तसले ज्ञानी मनुष्यांलो सल्लो घेवनुं जें हित आनि श्रेय आसा तें सारासार विचार करनुं स्वीकार कर रामालें वैर घेव नाका. मेगेले द्रिश्टीन तुगेलो प्रस्ताव तुगेलो हिताचे विपरीत आनि उलट घातक आसा. देकून हांवे जें सांगता ताजेवयर नीट विचार करनुं निर्णय घे.

"जर मेगोले शब्दांचो विचार करत नासताना तू रामाले वरोबर संघर्ष करतालो तर तूं तुगेले जीवनांतु एक महान् संकटाक आव्हान दितालो, शिवाय तूं स्वतः सर्व राक्षस समाजाक कश्ट दिवचांतु किंवा राक्षस समाजाचे विनाशाचो कारण जातालो. सीतेले कारणाक लागून त्रिलोकांतु वैभवान नांदत आसचि लंका उध्वस्थ जालिलें पोळोवचें पडतालें. पाप स्वतः करत नासल्यारियी पापी मनुष्याले सहवासान आनि संगतीन सरळ बुद्धीचे सरळ स्वभावाचे साधारण मनुष्यांले हातांतल्यान सुद्धां पापकर्म घडत आसता. देकून जे तरेन शरीरावयर चंदन किंवा विभूति लावनुं घेतिल्ले राक्षसजन तुगेले कारण मरण पाविल्ले दिसताले ते तरेन शरीरावयर सुवर्णाचे आभरण घालनुं घेतिल्ले राक्षसजन मरण पाविल्ले सुद्धां दिसताले. ते राक्षसांले व्यतिरिक्त अन्य जन सुद्धां आपण्याले पत्निले सहित किंवा पत्निले शिवाय सर्व दिशेन भयान पसरचें दिसतालें. सर्व लंका असंख्य बाणांचे सकयल दाबून घरदार भस्मीभूत जालिलें दिसतालें. दुसर्याले पत्नीलि अभिलशा धरचे पेक्षां जास्त पाप जगांतु ना. तुगेले अन्तःपुरांतु असंख्य स्त्री आसाचि. स्वतःचे पत्नीबरोबर सदा संसार करनुं स्वताले कुळाचें आनि राक्षस समाजाचें संरक्षण कर. स्वतःचो सन्मान वैभव राज्य आनि प्राण सुद्धां सरक्षित कर. जर तुका अपण्याले संसार मित्र आनि परिवारांले सयत सुख दीर्घ काल अनुभवचो आसा तर रामालो विचार मनांतल्यान समूळ उपटून काड. जर मेगेले तसले मित्रलो सल्लो घेत नासताना तूं सीतेले हरण करतालो तर तूं निश्चित तुगेले कुळ मित्र आनि परिवारा सयत रामाले वाणान पूर्ण विध्वस्थ जातालें".

पुण जे तरेन मरचि इच्छा आशिल्ले मनुष्याक औषध घेवचांतु रस आसना ते तरेन रावणा ज्ञानाचो उपदेश आयकुवचे मनस्थितींतु नाशिल्लो. देकून मरीचिलो सुज्ञ सल्याचि नोंध घेत नासताना काळान पांघरूण घालिल्ले रावण ताका उलट कठोर शब्दांचो उपयोग करनुं म्हणालो "तुगेलो उपदेश बंजर जमीनेंतु बीय पेरिले तरेन निष्फल जालिलो आसा. देकून तो स्वीकारनुं सीतेक हरण करचो विचार हांवु सोडचो ना. राम मूर्ख आसून पापांतु बुडिलो आसा शिवाय तो यःकश्चित एक मनुष्य आसा. देकून जी सीता ताका अति प्रिय आसा तिगेलें अपहरण करचें हें निश्चित आसा. कैकेयीले शब्दांक अनावश्यक महत्व दीवनुं ताणें आपण्याले सुखाचो आनि परिवाराचो त्याग करनुं दण्डकारण्यांतु कठीण वनवास भोगचाक तो अयिलो आसा. शिवाय तो खर राक्षसाले मृत्यूचो कारण जावनुं आसा. तूंवे हे तरेन उपदेश दिवचो न्हंय. राजालें वैभव पांच रूपान अभिप्रेत जाता ' अग्नितरेन तेजोमय इन्द्राले तरेन सार्वभौम चन्द्राले तरेन शांत यमाले तरेन तटस्थ आनि वरुणाले तरेन दयावंत. उत्तेजित आनि विक्रमी शिक्षा दिवचि आनि सौम्य आसचि ' हे तरेन धारणा राजालि आसता. राजाले कडेन उलयताना मृदु शब्दांचो उपयोग करनुं ताका जें प्रिय आसता तेंचि करचाक जाय अपमान जावचे तरेन उलोवचें न्हंय. राजाले कडचान वैभव प्राप्त जालिले मनुष्यान राजान दिलिलो आदेश शिरसावन्द्य म्हण्णुं मान्य करनुं पूर्ण करचाक जाय. तुगेलें कर्तव्याचि जाण नासताना तूं मगेले प्रति विपरीत शब्द वापरत आसा. हांवें किते करचाक जाय किंवा किते करचें न्हंय किते केलिल्यान मेगेलें कल्याण जातालें हे धर्म अधर्माचे विशय हांवे तुका विचारिलें ना. मेगेलि इतलीचि अपेक्षा आसा की जें तुका सांगल्यां तें तूंवें करचें. देकून हरिणाचे रूप धारण करनुं सीतेले मुखार फिरत उर.

माका विश्वास आसा कीं सुवर्णाचें मृग पोळोवनुं सीता निश्चित आकर्षित जातालि. रामाक तें मृग घेवनुं येवचाक सांगतालि. जेन्नां राम पर्णकुटी पासुन दुर वतालो़ तेन्नां तूंवे 'हे सीते़ हे लक्ष्मण' म्हण्णु रामाले अवाजांतु ओरडचें. ओरडचें आयकुन सीता लक्ष्मणाक रामालि मदत करचाक धाडतालि. ते अवकाशांतु हावुं सीतेक सहज हरण करनुं लंकेक व्हरतालों. मेगेले हें काम तुगेल इच्छे विरुद्ध करचें पडलें तर ते करचे. राजाले विरुद्ध भूमिका घेवचे मनुष्याक भविष्य काळांतु मेळचें सुख अनिश्चित आसता. रामाले मुखार गेलिल्यान तुका मरण कदाचित येवचे संभव आसा. पुण जर तू रामालो मुखार वचना आनि जर हांवे सांगिल्ले तरेन तूं करना तर तुगेलो मृत्यु मेगेले हातांतल्यन निश्चित आसा म्हण्णुं समजून घे. हांवु तुका मेगेले अर्ध राज्य दितां. तुगेले काम पूर्ण जालें कीं नंतर तुका खंय वच्चें आसा़ थंय तूं वच".

रावणालो अंतिम निधोर आयकून मरीचिन आपण्याले मनांतले सर्व भय काश्नुं म्हळळें "खंयचे पापी मनुष्यान तुका हो मार्ग सुचयला ऋ कोण तो पापी मनुष्य जो तुगेले सुखांतु स्वतःले सूख पोळोवू शकना ऋ खंयचे नीच मनुष्यान तुका हो मार्ग सुचयला जो मार्ग तुका निश्चित मृत्यूले द्वारांतु ताका व्हरता ऋ हांवु तुगेलें काम करता पुण माका विश्वास आसा कीं जे तरेन रामाले हातांतल्यान हांवु मरतालों ते तरेन तूं सुद्धां सीतेले हरण तूंवे केलें नंतर दूर लंकेक गेल्यारियी रामाले हातांतल्यान तूं निश्चित मरण पावतालो. जनहिताचे प्रतिकूल आसून विपरीत आचार विचार करचे राजाक राज्य करचें साध्य ना. जे राजाक मंत्रि असले तीक्ष्ण सल्ले दिताचि तो थोडे समय सुख संपत्ती प्राप्त करताचि . तदनंतर दुःख अनुभवताचि जे तरेन मंद बुद्धीचे सारथीन रथ ओबड धोबड मार्गावयर शीघ्र चलयिल्यान पयलें सुख आनि नतर शरीराचें शीण अनुभवता. जगांतु अधर्म दुश्ट जनांले सल्ल्याक लगून धर्मनिष्ठ जनांले जीवन सुद्धां व्यर्थ अवनतीक गेलिलें पोळोवचांतु येता. जनांले हिताचे विपरीत आचरण आशिल्ले दुश्ट़ क्रूर राजाले पासून तांका संरक्षण मेळचें ना जे तरेन कोल्हापासून बोकडालें संरचण जावचें ना. राक्षसांलो राजा इन्द्रियक शरण गेलिल्यान तागेलो विनाश निश्चित आसता. देकून तुगेले विशय करुणा दाखोवचेंचि उचित आसता. राजाले हातांतल्यान मरचे पेक्षा शत्रूले हातांतल्यान मृत्यु मुखांतु पडचें जास्त श्रेयस्कर आसतालें. मेगेलें मरण जे तरेन रामाले हातांतल्यान निश्चित आसा ते तरेन तुगेलें मरण तागेले हतांतल्यान काळांतरान निस्चित आसा़ हें सुद्धा तू समजून घे. तुका सल्लो दिल्यारियी तो तूं मान्य करना. सत्य तेंचि आसा की जे मनुष्याले आयुष्य सोंपत अंतिम क्षणाक अयल्या किंवा जो मृत्यूचे अंतिम पायरी वयर उभो आसा तो ज्ञानाचे शब्द आयकुवचे मनस्थितींतु आसना".

मनावयले अन्धःकाराचे पांघरूणाक लागून रावणान आपण्याले ज्ञानाचे शब्द नाकारिल्यान हताश जालिले मरीचिन अखेरीक ते राक्षस राजालि इच्छा मान्य करनुं ती पूर्ण करचें आश्वासन दिलें. अत्यंत आनंदित जालिले रावणान मरीचिक आलिंगन दीवनुं म्हळळें "माका पिय आशिल्ले तरेन तुगेलि आतां तुगेलि प्रतिक्रिया आसा. हें पुष्पक विमानांतु तूं आतां बसून खंय रामालि पर्णकुटि आसा थंय तुरंत वच आनि काम पूर्ण करचांतु यशस्वी जावनुं यो. तुगेलें उरिलें आयुष्य निश्चिंत जावनुं सुखांतु जीवन कर. हांवु सीतेक हरण करचि योजना सफल करतां". रावणन

थंयचान गेले नंतर मरीचि ते पुष्पक विमानांतु बसून दण्डकारण्यांतले रामाले ते पर्णकुटीक वचून पावलो.

थंय वचून ताणे सुवर्ण वर्णाचे आकर्षक हरिणीले रूप धारण करनू सीतेक दिसचे तरेन तिगेले मुखार मागशीं दिसत लपत फिरचाक लागलो. थोडे क्षण अदृश्य ऊरनू परत सीतेले द्रिश्टींतु येत आशिल्ले. आश्रमांतु येवचे अनेक पशूंतु हें हरिण रत्न् जड जवाहिरान दिसचाक अत्यंत विलोभनीय आशिल्लें. देकून सीता ते हरिणीले लागीं आयलि अनि विचर करचाक लागलि कीं असलि अलौकिक प्राणी आसू शकतालिवे म्हण्णुं आश्चर्यचकित जावनुं प्राणीक आफुडनुं पळयलें. आफुडनुं कुरवाळत ती ते हारीणीक लागून मोहित जालि. पर्णकुटींतु हाडनुं पोसचे खातिर उत्सुक जालि.तीणें तक्षण रामाक आनि लक्ष्मणाक तें हरिण दाखयलें. लक्ष्मणान तक्षण ते हरिणाचें मूळ स्वरूप जाणलें आनि राम आनि सीतेक सांगले कीं ते मृग केणिम्यी वेगळें नासताना मरीची राक्षसान माया शक्तीक लागून घेतिल्लें रूप आसा. वस्तवांतु सुवर्ण वर्णाचे हरिण आसना. तो राक्षस असले रूप धारण करनुं निष्पाप जनांक फसयता अनि तांगेले जीव घेता. देकून सीतेन ते हरिणाचो ध्यास घेवचो न्हंय. पुण सीता स्त्री स्वभाचाक लागून लक्ष्मणान संगिल्लें मान्य केलें ना आनि ते हरिण पर्णकुटींतु दवरनुं सांभालचो हट्ट धरत रामाक म्हळ्ळें " हे आर्यपुत्र ते हरिणीले वयर मेगेलें मन जडिल्ले आसां. शिवाय हांगा हांवु एकलेंचि आशिल्यान मन रमोवचक तें हरिण हाडनुं दिवचि कृपा करका. जेन्नां आमगलो वनवास सोंपतालो तेन्ना आमि ताका अयोध्येंतु अन्तःपुराचि व्हरनुं शोभ वाढोवयां. सर्वांक तें सुवर्णवर्णाचें हरिण पोळोवनुं आश्चर्य जातालें.जर ते हरिण जीवंत पकडचाक जाय नासल्यार तागेलि सुंदर कातडी वयर बसून हांवु वनवासांतले जीवन जगतालें. हांवु जाणता कीं हे तरेन जिद्दीन एक वस्तूचि मागणी करचें स्त्रीजातीक शोभना. पुण मेगेले मनांतु ते हरिणाले विशय अत्यांत आकर्षण निर्माण जालिलें आसा".

आपण्याले पत्नीन आपण्याले मनांतलि कामना उघणपणान पतीले लागीं व्यक्त केलि तर पतीले शरीरावयर मूठभर मांस चडता संसरांतले हे नियमाक राम अपवाद नाशिल्लो. स्वतःचे स्त्रीलि कामना सोडनुं कोणांलेयी कामना अपूर्ण दवरचें किंवा तिरस्कारान नाकारचें सहाज साध्य आसता.   देकून रामाक गत्यंतर नाशिल्लें.पुण तागेले मनांतु सुद्धां तें हरिण पोळोवचें कुतूहल निर्माण जालिल्यान ताणें लक्ष्मणाक सांगलें "लक्ष्मण ते हरिणाले शरीरावयरचे रंगबेरंगी चित्र विचित्र चिन्ह निश्चित कोणांलेयी मन अकर्षित करचे तसले आसा. तें हरिण सुवर्ण वर्णाचें आसचें कदापि संभव ना. कारण जेन्नां असलें हरिण देवांले नन्दन किंवा गन्धर्वा ले चैत्ररथ देशांतु मेळचें असंभव आसा तेन्नां तें हे भूतलवयर आसचें कशें शक्य आसा ॠ पुण सीता ते सुंदर आकर्षक सुवर्ण वर्णाचे हरिणाले कातडीवयर मेगेले सहवासांतु बसचें स्वप्न पळयत आसा. देकून सीतेले मनांतलि तीव्र कामना ध्यानांतु घेवनुं पूर्ण करचाक जाय.असले हरिणाचि शिकार एक छंद म्हण्णुं किंवा ते हरिणालि कातडी खातिर जन तांगेले जीव घेत आसताचि. आनि जर तूंवे अनुमान केलिले तरेन तें मरीची राक्षसान घेतिल्लें रूप आसा तर तें हरिण निश्चित नाश करचाक जाय.कारण ताणें अनेक राजांलो नाश केलिलो आसा. ताका

शिक्षा दिवचाक तो पात्र आसा. देकून अगस्त्य ऋषीन वातापि राक्षसालो नाश केलिले तरेन हांवु मरीचि राक्षासांलो नाश करतालों. देकून तें हरिण जवित किंवा मेलिले घेवनुं येवचाक हांवु वचत असा. तू हांगाचि ऊरनुं सीतेले संरक्षणाचि काळजी घे".

हे तरेन लक्ष्मणाक सीतेले संरक्षणाचि जवाबदारी सोंपवून राम मरीचीन रूप घेतिल्ले ते हरिणाचे शोधांतु गेलो. पुण ते मृग सरळ रामाले समक्ष येत नासतानां लपत छापत आसतालें. हे तरेनचो लपंडावान राम थोडे जास्त प्रमाणान क्रोधित जालो आनि ते मृगाचो जीव घेवचो निर्धार केलो. जेन्नां ते मृग थोडे प्रमाणान धीट जावानुं रामाले मुखार आयलें तेन्ना रामान नेम घेवनुं बाण सोडलो. आनि तें मायावी हरिण तें एक बाणान घायळ जावनुं धर्तरेवयर पडलें. मरीचिक रावाणाले सूचनेचो उडगास जालो आनि सांगिल्ले तरेन 'हे सीते हे लक्ष्मणा' म्हण्णुं किंचाळनुं ताणें अखेरचो श्वास घेवनुं प्राण सोडलो. आपण्यालें मूळ भयंकर राक्षसी रूप परत प्राप्त जावनुं रामाक तें शरीर पूर्णतरेन रक्तबंबाळ जालिले स्थितीतु द्रिश्टीक पडलें.मरीचि राक्षसाले मरण तागेले हातांतल्यान जालिल्यान राम सामाधानी जालो. पुण मरीचिन मरताना 'हे सीते हे लक्ष्मणा' म्हण्णुं किंचाळिल्यान ताजो विपरीत प्रभाव सीतेवयर जातालो म्हण्णुं तो चिंतित जालो. आनि कसलोयी जास्त विचार करत नसताना तक्षण आपण्याले पर्णकुटीचे दिशेन शीघ्रतायेन चलचाक लागलो.

00000

अध्याय 5

जेन्नां मरीचिन प्राण सोडताना 'हे सीते हे लक्ष्मणा' म्हण्णुं किंचाळिले शब्द सीतेन आयकले तेन्नां ती पूर्ण तरेन भीवनुं लक्ष्मणाक तक्षण वचून रामाक म्दत करचक वच म्हण्णुं सांगलें. पूण लक्ष्मण जे तरेन मरीचि राक्षसालें मायावी कर्तुत्व जाणतालो ते तरेन रामालि अप्रतिम प्रतिभा आनि अलौकिक शक्ति आनि सामर्थ्य. देकुन तो पर्णकुटील्यान हालत नासताना सीतक सांत्वन करत तिगेलं भय कमिं करचका ति गेले सुरतितेच वयर जास्त कक्ष्य दिलें. पुण सीतेक आपण्यालि वीनंति लक्ष्मणान मान्य करत नासताना थंयीचि राबिल्लें पोळेवनुं तिगेलें मन अस्वस्थ जालें आनि स्त्रीले स्वाभाविक संशयी स्वभावाक लागून लक्ष्मणाले वयर सरळ अरोपचि करचाक लागलि. "'हे सीते हे लक्ष्मणा' म्हण्णुं रामान ओरडून सांगिल्ले शब्द आयकून सुद्धां तूं तक्षण तागेले मदतीक वचत नासताना हांगानि उभो आसा तें पोळोवनुं माका दिसता कीं तू खंडित मित्ररूपांतु आशिल्लो रामालो शत्रु आसा. कदाचित माका वश करचाक तूं रामाक मदत करत नासताना तागेले विनाश जावचि वाट पळयत आसा. तो संकटांतु आसताले हें तुका मान्य ना कारण तुगेले काळजांतु तागेले विशय थोडो सुद्धां मोग ना. देकून तू ताका मदत करचाक वचत नासतान माका सुरक्षित दवरचे कारण सांगून हांगाचि घुटमळत आसा. जेन्नां थंय राम संकटांतु आसा तेन्नां हांवु हांगा सुरक्षित राबून तरी कितें करूं ?"

हे तरेन दुःख जावनु सीतेन असंबद्ध शब्द उलोवचें पोळोवनुं लक्ष्मण शांत स्वरांतु तिगेलें सांत्वन करत आनि धैर्य दीत म्हणालो "देवी देव दानव यक्ष गन्धर्व राक्षस पिशाच किंवा मनुष्य पशु अलौकिक शक्ति आनि असामान्य सामर्थ्य आशिल्ले तुगेले पति रामाक पराजित करचें असंभव आसा. युद्धांतु रामाक अपयश येत म्हण्णुं कल्पना करचे सुद्धा व्यर्थ आसा. तूंवे हे तरेन उलोवचें योग्य न्हंय. किंबहुना रामान माका तुगेले संरक्षण करचे खातिर हांगा राबचाक सांगिल्यान ती मेगलि जवाबदारी जावनुं आसा. देकून तागेले आज्ञेशिवय माका हे स्थळ सोडनुनुं वच्चें साध्य ना. तीन लोकांतु रामाक पराभूत करचें तसले कोणीयी नांचि. ते मृगाक मृत्यु मूखांतु घालनुं राम परत येताले हांतूत कसलोयी संशय ना. कारण जो अवाज आमि आयकलो तो ते मायावी राक्षसालोचि आसा. तू मेगेलागी रामान दवरिलि पवित्र दायित्व आसून तं माका पूज्य आसा. देकून कसलेयी परिस्थितींतु हांवु तुका सोडनुं वचूं शकचो ना. जनस्थानांले राक्षासांलो नाश जल्ले नंतर आमकां अनेक राक्षसांक तोंड दिवचें पडतालें हें स्वाभाविक आसा. तुमि चिंता करचि न्हंय".

लक्ष्मणान दिलिले कळकळीचे आश्वासनान सीतेले मन शांत जालें ना किंवा समाधान जालो ना. ताजे उलट क्रोध येवनु तांबडे जालिले दोळयांतल्यान अश्रु गळयत तीणें तिकशे शब्दांचो उपयोग करनुं लक्ष्मणाक म्हळ्ळं "अरे असंस्कृत दुश्ट कुळनाशक नराधमा ॐ रामाले वयर आयिलें संकट तुगेले खातिर आयिलि एक संधी म्हण्णुं तूं विचार करत आसतालो. देकून तू हे तरेन सहजउलयत आसा. तुगेले तसले क्रूर मनुष्याले मनांतु असलो विकृत विचार येत आसा हांतूत कासलेंयी आश्चर्य ना. खंयचेयी अन्य पुरुषाले मदत नासताना मेगेले खातिर अयिल्ले रामाले मागशीं भरताले संगण्या वयल्यान आपण्यालो कूट विचार मनांतु निपोवनु तूं धूर्त रीतीन पाळत दवरतं आसा. पुण भरतालि किंवा तुगेलि मनीषा हांवु कदापि यशस्वी जावचाक दिवचि ना. मेगले पतीलि चराणांचि इतले दिवस दासी तरेन सेवा करनुं आतां तुगेले तसले साधारण मनुष्यालि सेवा करचि इच्छा कोण धरतालि ॠ रामाले आनुपस्थितींतु हे धर्तरेवयर हांवु एक क्षण सुद्धां जीवंत आसचि ना".

हे तरेन उलयिले सीतेले कठोर शब्द आयकून लक्ष्मणान दोन्नि हात जाडनुं नमस्कार करत तिका सांगलें "तुं माका देवीतरेन पूज्य आशिल्यान तुगेले आरोपाक हांवु उत्तर दिवचें धाडस करचें शक्य ना. हे तरेन अशोभनीय शब्द स्त्रीयांनि उलोवचें योग्य न्हंय. तरियी संसारांतु हे तरेन स्त्रीयांनि उलोवचें सुद्धां सर्व साधारण दिसून येता. सामान्यतः आपण्याले स्वाभाविक धर्म नियमांचे विपरीत अनियंत्रि मनाचे स्त्री संबंधातु वितुष्टि निमाण करत आसताचि. कानांतु लोखंडाचो रस ओतिल्ले तरेन तीक्ष्ण शब्द आयकुवचें माका साध्य ना. हे वनांतले समस्त वास्तु पुरुषानो ॐ तुमिं मेगेले उत्रंचो साक्षी आसाचि. जें सत्य आसा तंचि हांवु उलयलां. तरियी सीतेन मेगेले विशय कठोर शब्द उच्चारिले आसाचि. रामालि आज्ञा शिरसावन्द्य म्हण्णुं मान्य करचे मेगेले विशय तुमिं जर स्त्रीस्वभवाक लागून हे तरेन संशयित असताले तर देवी तुमगेलो विनाश निश्चित आसतालों. तुमिं सांगिल्ले तरेन राम खंय आसा थंय हांवु वचत

आसा. तुमगेले जीवन अंतरालांतु शुभस्वरूप आसुं. सर्व वनदेवता तुमगेलें रक्षण करूं. रामाक घेवनुं परत आयले तेन्नां तुमगेले दर्शन जाताले कीं ना म्हण्णुं मेगेले मन जे अपशकुनाचे चिन्ह दिसताचि ताका लागून चिंतित आसा".लक्ष्मणान हे तरेन स्पश्टीकरण दिलो नंतर ओशाळलेलि सीता दोळयांतुल्यान अश्रु गळयत म्हणालि "हे लक्ष्मण ॐ रामाले अनुपस्थितींतु माका गळफास घालनुं गोदावरी नदींतु किंवा पर्वतावयल्यन उडी मारनुं वीष पिवनुं किंवा अग्नींतु प्रवेश करनुं जीव दिले सिवाय ज्सलेंयी गत्यंतर आसचें ना. कारण अन्य परुषाक खंयचेयी परिस्थितींतु हांवु स्पर्श करचि ना". हे तरेन सांगून सीता ओक्षाबाक्षी रडचाक लागलि. सीतेन हे तरेन अश्रु गळोवचे पोळोवनुं लक्ष्मणान वाकून नमस्तर करनुं तिका शांत स्वराान समजावनुं रामाक समय वायट करत नासताना शोधचाक गेलों.

लक्ष्मणान रामालो शोध घेवचाक गेलिलि संधी साधनुं राम लक्ष्मणाले अनुपस्थितींतु रावण एक परिव्राजक सन्यासीलें रूप शरीरावयत गेरू रंगाचे वस्त्र हातांतु कमण्डल धरनुं ते पर्णकुटीचे दिशेन सन्ध्याकाळाचे समयी गाढ अन्धःकारा तरेन आयला.तेन्नां ताका थंय कोंणालेयी संरक्षणा नाशिल्लि सीता दिसलि. जशे जशें रावण पर्णकुटि लागीं लागीं आयलो तशें तशें वायून व्हांवच आनि जनस्थानांतले वृक्ष वल्लींनि हालचे बंद केलें आनि शीघ व्हांवचि गोदावरी नदी सुद्धां शांत सावकाश जालि. तेन्नां परिव्राजक सन्यासीले रूप आनि वेशांतु आशिल्लो तो भयंकर राक्षस धडकन् येवनुं पतीले अनुपुस्थतीक लागून दुःखी आशिल्ले ते सीतले समक्ष उभो राबलो. सुंदर रूप आनि शरीराचो बांधो विस्तृत आनि लक्षणवंत आशिल्ले आपण्याल पतीलें संरक्षण नाशिल्लाान दुःखी मनान अश्रु गळयत बशिल्ले सीतेक पोळोवनुं परिव्राजक सन्यासीले रूप आनि वेशांतु आसल्यारियी वेदमन्त्रांचो उच्चर करत तो राक्षस कामवासनैन उद्दीप्त जावनुं सीतेले अजून लागीं चचून शांत स्वरांत म्हणालो "रुप्यातरेन रूप आनि भांगरा तरेन वर्ण कमला तरेन दोळे आशिल्लि समृद्धी ऐश्वर्य कीर्ति शुभस्वरूप सुन्दरी तू साक्षात लक्ष्मी कीं अप्सरा भूदेवता कीं कामदेवालि रति कीं मनप्रमाणे स्वैर आचरण करचि स्त्री ?

"जे तरेन नदी दोनी बाजून असचे तट स्वच्छ धूंवनु काडता ते तरेन तुगेले होंटावयर अशिल्ले आकर्षक स्मित आनि लकलकचे दोळे मेगेलें काळीज धूवनुं काडल्यां. तुगेले तसले रूप आशिल्लि स्त्री पयलें देव किंवा गन्धर्व यक्ष किंवा किन्नर मनुष्य किंवा अन्य तीन लोकांतु कोणिंयी केन्नांयी पयलें पळयलें ना. तुगेले तसले सुंदर स्त्रीक असले महा भयकर अरण्यांतु पोळोवनुं महदाश्चर्य आनि अत्यंत दुःख जायत आसा. देकून तूंवे हांगाचान तक्षण भायर पडचाक जाय. तुगले भविष्य शुभ आनि सुखााचे आसचाक जाय. हे अरण्यांतु तूंवें निवसित आसचे सुरक्षित न्हंय. अरण्यचे हे पादेशांतु अनेक मायाची रूप धारण केलिले राक्षस निवास करनुं आसाचि. सुंदर वन उपवनान शोभचे महलांतु निवास करचेंचि तुका योग्य आसतालें. सुंदरी तूं आसा तरी कोण ऋ तूं दैवी आसुन रुद्र किंवा वसूदेवतेंलि पत्नि आसचि शक्यता नाकारचाक जायना. हो राक्षसांलो प्रदेश आसून हे घोर अरण्याक गन्धर्व किंवा किन्नर भेट दीनांचि. हे प्रदेशांतु तूं आयलि तरी कशी ऋ हांगा वानर आनि अनेक हिंस्र पशूलि वस्ति असता. तूं हे घोर अरण्यांतु एकलीच आसल्यारियी तुका भय कशीं दीसना ऋ कोण तू

कोणालि पत्नि आसा ऋ तूं खंयचान आयल्या आनि कसले कारणाक लागून रानांतु एकलिचि फिरत आसा ऋ" परिव्राजक सन्यासीले वेशांतु येवनुं हे तरेन प्रशंसा करचे रावणालें सत्य स्वरूप ओळल्लें ना. देकून अनपेक्षित अतीथि आयिला म्हण्णू समजुन तिणें परंपरेक लागून मान सन्मानान ताका बसचाक चटयी आनि पिवचाक शुद्ध जल दीवनुं जेवण तयार आसा तें स्वीकारका म्हण्णुं सांगलें. सीतेलो निश्पाप सरळ स्वभावाचि नोंध घेवनुं रावणान सीतेक तेचि क्षण लंकेक घेवनु वच्चो निश्चय केलो.

ते अंतराळांतु राम आनि लक्ष्मणान येवचे वटे कडेन द्रिश्टि सीतेन घातलि पुण ताणीं येवचे कांय तिका दिसलें ना. आनि रावाणाले मनांतालो दुश्ट विचार कळत नासताना ताणें धारण केलिले परिव्राजक सन्यासीले वेशान ती फसलि आनि कसलोयी अनुमान करत नासताना ताका आपण्याले विशिय सर्व सरळ सांगचाक लागलि "हांवु मिथिलेचे राजा जनकालि धूव रामालि पत्नि बारा वर्स इक्ष्वाकू राज घराण्यांतु सर्व सुख संपत्ती ऐश्वर्य आनि आरामांतु जीवन जगल्यां. तेरावे वर्स सुरु जाले तेन्नां राजा दशरथान मेगेले पति रामाक युवराज म्हण्णुं अभिषिक्त करचें ठरयलें. तेन्नां राम पंचवसि वर्षाचो आनि हांवु अठरा वर्साचि आशिल्ले. पुण अनेक वर्स पयलें राजा दशरथान दिलिले आश्वासनाक लागून मेगेले माय कौकेयीन आपण्याले पुत्र भरताक युवराज पद दिवचें आनि रामान चौदा वर्स वनवासांतु जीवन जगचें म्हण्णुं दिलिलें आश्वासन पूर्ण करचाक सांगले देकून माका राामालि धर्म पत्नि हे नात्यान तागेले सहचारिणी म्हण्णुं वनवासांतु येवचें पडलें. आमगेले बरोबर मेगेलो दीर लक्ष्मण आमकां सहवास दिवाचक आयिलो आसा. आतां तुमिं कोण कोणालो पुत्र आनि खंयचे कूळांतु तुमगेलो जन्म जालिलो आसा म्हण्णुं सांगका".

आपूण परिव्राजक सन्यासीले वेशांतु उलयत आसा हें ध्यानांतु घेत नासताना रावणान सीतेक प्रभावित करचे खातिर अहंकारान आपण्यालि आत्मस्तुति करत सत्य करत म्हळ्ळें " हांवु रावण समस्त राक्षासांतु श्रेष्ठ मेगेले कारणाक लागून सर्व देव घाबरलेले आनि मानव भयग्रस्त आसताचि. तुगले सुवर्णातरेन सौंदर्य पोळोवनुं हांवु आकर्षित अनि मोहित जालिलो आसा. माका स्वतःचे स्त्रीयांपासून सुख समाधान प्राप्त ना. देकून तूं मेगलि राणि जावनुं लंकेक यो. वेगवेगळो देश प्रदेशांतल्यान जे अनेक स्त्रीयांक हांवे हाडल्यां ते सर्वांवयर तू श्रेष्ठ जावनुं सत्ता प्राप्त कर. तीन लोकांतु कीर्ति मेळयिले मेगेलें राज्य समुद्राचे मदले द्वीपांतु आसून राजमहल पर्वताचे ऊंच शिखरावयर आसा. थंय मेगेले सहवासातु तूं फल फुलांनि शोभचे वन उपवनांतु निर्भय आनि निश्चिंत मनान सुख अनुभवू शकतालि. थंय तुगोंलि सेवा करचाक पांच सहस्र स्त्री दासी नित्य निरंतर आसताले".

परिव्राजक सन्यासीले वेशांतु आसून हे तरेन विपरीत आनि असंबद्ध शब्द वापरचें पोळोवनुं सीतेक मनांतु मनस्तप जालो. तरी पुण आपण्याले वायर जालिले संस्कार आनि स्त्री स्वभाव विसरत नासताना म्हणालि "हांवे सप्तपदीचे समय अग्नीले समक्ष महेन्द पर्वताले तरेन स्थिर विचार सागरा तरेन विशाल अश्वत्था तरेन सर्वांक आधार पुरुषांतु सिंहा तरेन चाल सर्वगुणाांनि

परिपूर्ण आनि सत्यवचनी आशिल्लो मेगेलो पति महाप्रतापी रामाक स्त्रीधर्माक अनुसरून हांवु जीवन जगतालें म्हण्णूं वचन दिलिलें आसा. तरियी तू एक कपटी कोल्हा तरेन सिंहातरेन अशाक्य आशिल्ले मेगेले वयर नदर दवरनुं आयिलो आसा. सूर्यालें तेज जे तरेन स्पर्श करचें शक्य ना ते तरेन परपुरुषान माका स्पर्श करचें साध्य ना. तुगेले मृत्यूचो काळ लागींचि आयिलो आसचाक जाय कारण तूं रामाले पत्नीक वश करचें स्वप्न पळयत आसा. माका प्राप्त करचे म्हळयार निश्चित भूक लागिल्ले सिंहाले किंवा विशारी सर्पाले तोंडांतल्यान दांत काडचो किंवा महेन्द्र पर्वत उचलनूं धरचो किंवा वीश पीवनुं जीवंत आसचो किंवा धार आशिल्ले सूयेन दोळो खरपून घेवचो किंवा तीक्ष्ण धार आशिल्ले सूरी जीभेन चाटचो प्रयत्न करचे तरेन आसा. रामांतु आनि तुगेल्यांतु सिंह आनि कोल्थे सागर आनि नदी अमृत आनि सोरो भांगर आनि भंगार मदमस्त हस्ति आनि साधरण मांजर इतलो फरक आसा. जो पर्यंत इन्द्रा तरेन शूर रामाले हातांतु धनुष्य बाण आसता तो पर्यंत तुका मेगेलो हात धरचें शक्य जावचें ना".

हे तरेन रावणाक सांगताना क्रोधित जालिलि सीता थरथरत आशिल्लि. पुण ते तरेन उलयिल्यान रावणाले मनावयर कसलोयी परिणाम जालिलो ना. ताजे उलट सीते उत्रन असमाधान जालिल्यान ताणें कपाळाक मिरयो घालनु अपण्याले कुळाचे व्होडपण सांगचाक सुरवात केलि "हांवु वैश्रवणालो पुत्र कुबेरालो सहोदर रावण दशानन हे नांवान तीन लोकांतु प्रसिद्ध आसां. देव गन्धर्व पिशाच पक्षि आनि सर्प माका भीवनु चार दिशेन धांवनुं वताचि. मेगेले भितीन मगेले सहोदर कुबेर तागेलें सर्व ऐश्वर्यान संपन्न आशिल्ले लंकेचें समृद्ध राज्य सोडनुं दूर उत्तर दिशेन जन जीवन सुद्धां असंभव आशिल्ले कैलास पर्वताचे उत्तुंग शिखरा वयर निवासित जालिलो आसा. खंयियी उडूं शकचे तागेलें पुष्पक विमान हांवे मेगेले शौर्यान हास्तंगत केलिलें आसा. मेगेले तोंड पळयले कीं देवांलो देव इन्द्र सुद्धां पलयन करता. मेगेले सामर्थ्याक भीवनुं वायु शांत व्हांवता सूर्य चन्द्रातरेन शीतल जाता झडावयलि पानं हालनांचि नदींतले जल प्रवाहित जायना. दक्षिण दिशेन सागराचे पेलतडेन इन्द्राले आमरावती तरेन सुंदर हस्ति घोडे रथ आनि अन्य वाहनांनि खचखचचे मेगेलें राज्य लंका आसून सर्व दिवस संगीत आनि वाद्यांचे मधुर अवाजान थंयचे वातावरण गुंजत आसता. थंय येवनुं तूं राज्य कर. संसारांतले आनि स्वर्गातले सर्व सुखांचो उपभोग अनुभवताना तुका रामालो उडगास सुद्धां जावचो ना. राज्याचो त्याग करनुं सन्यासी तरेन वनवासंत भटकत जीवन करचे रामाले कडचान तुका कसलें सुख मेळतालें आनि तुगेले वयर असीम प्रेम करचे समस्त राक्षसांलो राजा जावनुं आशिल्ले मेगेले बरोबर येत ना तर तूं पुरुरवालि अवहेलना केलिले ऊर्वशी तरेन पश्चाताप करतालि".

हे तरेन रातत बडबड करचे ते रावणाक सीता संतापान म्हणालि "सर्वांले कडचान सन्मान पावचे कुबेरालो भाव म्हण्णुं सांगून आतां कित्याक हे तरेन असंबद्ध आनि असभ्य उत्रं उलयत आसा आनि इन्द्रियांवयर नियंत्रण नासताना पाप करचांतु प्रवृत्त जालिले सर्व राक्षसांलो नाश जावचोचि आसा. इन्द्रपत्नि सचीले अपहरण करनुं एक अपराधी जीवंत कदाचित् आस्तालो पुण रामालि पत्नि जावनुं आशिल्ले मेगेलें अपहरण करनुं अमर म्हण्णुं गर्व करचे तुका सुद्धां जीवंत आसचे कदापि शक्य जावचें ना". सीतेले कठोर आनि अपमानास्पद शब्द आयकून रावाणाक संताप अयलो आनि दोन्निं हात चोळत तो म्हणलो "मेगेले शौर्यावयर माका विश्वास आसा अनि

मेगेले सामथ्याविशिय तूं मात्र पूर्ण तरेन मूर्ख आनि आज्ञानी आसा हें स्पश्ट दिसता. अवकाशांतु राबून हांवु सर्व पृथिवी उचलूं शकता समुद्रांतलें सर्व उदाक एक ओंजळींतु पिवूं शकता रणांगणांवयर उभें राबून यमाक सुद्धां मृत्यु मुखांतु ढकलूं शकतां मेगले बाणान सूर्याक हैराण आनि पृथिवी दुभंग करूं शकता स्वेछेन हांवु खंयचेयी रूप धारण करूं शकतां". हे तरेन उलोवनुं तदनंतर अहंकारान उन्मत्त जालिले रावणान आपण्यान घेतिल्लें सन्यासीलं रूप आनि वेश सोडनुं मृत्यतरेन भयंकर आनि अग्नि प्रक्षालन करचे लांलबुंद दोळे आशिल्लें पावसाळयांतु आकाशांतु काळे मेघ दिसचे तरेन आपण्याले मूळ अकराळविकराळ भयंकर रूपांतु सीतेले मुखार उभो राबलो.

सीतेक संतापान उलयत तो म्हणालो "तीन लोकांतु शक्तिशाली म्हण्णुं प्रख्यात अअशिल्लो पति जर तुका जाय तर हांवु तुगेलो पति जावचाक योग्यचि आसा. हांवु तुगेलो पति जावचाक अनुरूप आशिल्य्यन मेगेले आश्रयांतु टूंवे यवचाक जाय. मनुष्याले प्रेमांतल्य्यम्न मुक्त जावनुं मेगेले प्रति अनुरक्त जावनु राब. राज्यांतल्यान हद्दपार जावनुं रानटी हिंस्र पशूलें वनवासांतु भटकचे रामाले खंयचे गुणांक लागून तूं एक मूर्ख स्त्री तरेन स्वतः ज्ञानी म्हण्णुं समजून तागेले दिशेन आकर्षित जायत आसा ऋ" हे तरेन पूर्ण कामासक्त जावनुं असंबद्ध आनि असंस्कृत भाशा उलयत ते राक्षसान सीतेलो हात जबरदस्तीन धरलो अनि दाव्वे हातान तिगेले केस ओडत आपण्याले पुष्पक विमानांतु तिका बसोवनुं आखाशांतु उडलो.

अनपेक्षित रीतीन हे तरेन आघात करनूं रावणान अपहरण केलिलें पोळोवनुं सीता घाबरलि आनि 'हे राम' म्हण्णुं ओरडुवचाक लागलि. पुण रामाक तो आवाज आकाशांतल्यान धर्तरे वयर आयकुवचांतु आयलो ना. रामाले कडच्यान प्रतिसाद आयिल्ले नाशिल्यान सीतेन लक्ष्मणाले नांवान अवाज दिलो पुण तो सुद्धां आयकुवचांतु आयलो ना. देकून रावणान तिगेलें अपहरण केलिले आसा म्हण्णुं समाचार रामाक दिवचाक तिणें रानावनांतले वन वनस्पतींक पशु पक्षींक ऊंच अशिल्ले पर्वतांक आनि सकयलचे व्हांवच गोदावरी नदीक सर्व दिशेंतले दिक्पालक देवांक प्रार्थना केलि.

हे तरेन ती ओरडत आसताना तिका थंय जटायू गिधाड पक्षींलो राज दिसलो. "पळय जटायू मेगेलि दुर्दशाॐ मनांतले पापी आनि कपटी विचारान हो दुश्ट राक्षस पतिले अनुपस्थितींतले एक असहाय स्त्रीक बळजबरीन अपहरण करत आसा. हे निशाचराक राबोवनुं मेगेलो सुटकार कर आनि राम लक्ष्मणांक हो समाचार दी". जटायु वृद्ध आशिल्यान निदिलो आनि अवाज आयकून जागो जालो. रावणान सीतेक अपहरण करचें पोळेवनुं ताणें ते राक्षस राजाक सांगलें "रावण पुरातन धर्म नियमांचो पालनकर्ता आनि सत्य वचन उलोवचो हांवु जटायू गिधाड पक्षींलो राजा आसा. शास्त्र आनि परंपरेक लागून विवाहबद्ध आशिल्ले रामाले हे पत्नीक हे तरेन अपहरण करचें योग्य न्हंय. खंयचो धर्मनिष्ठ राजा दुसरे राजाले पत्नीलें हरण करू शकतालो ऋ एक राजाले पत्नीक दुसरे राजान रक्षण करचें हेंचि उचित आनि अपेक्षित आसता. देकून परस्त्रीले अपहरण करनुं पापाचें परिणाम घेवनाका.

“जाणते मनुष्यान जाणून बुजून असले कार्य कर न्हंय जें केलिल्यान तो जनांले तिरस्कर अनुभवचे पडता. स्त्रीलें रक्षण पर मनुष्याले स्पशा पासून करचाक जाय़. राज्याचे राजान घालनुं दिलिले आदर्श आनि यर्मनियमांक लागून समाजंतालो सुसंकृत मनुष्य धनसंचय किंवा कामोपभोग करत आसता. धर्म़ काम आनि अर्थ हे तीन पुरुषार्थ शिष्टाचाराचे दीपस्तंभ आसून राजाले धर्म किंवा अधर्म़ शुभ किंवा अशुभ आचरणेंतल्यान व्यक्त जाताचि. पाप स्वभावाचो आसल्यारियी तूं राक्षसांलो राजा जावनुं आसा. देकून प्रजेलें रक्षण करचें हें तुगेलें कर्तव्य जावनुं आसा़. ते कर्तव्य जर तूं पूर्ण करचो ना तर प्रश्न्से पडता कीं तुका राजा तरी कोणे केलें ऋ जर राजा काम वासनेन उन्मत्त आसता आनि ते स्वभावा पासून दूर आसचें ताका शक्य ना तर राज्यावयरचो तागेलो आधिकार लांब समय पर्यंत टिकून उरचो ना. जेन्नां राम तुगेले प्रदेशांतु असता तेन्नां सुद्धां तो पाप कर्म करना. पुण जेन्नां तूं तुगेलचि राज्यांतु आसताना तागेले प्रति तूं पाप कर्म कित्याक करता ऋ शूर्पणखेक मदत करताना धर्मनियमांचे उल्लंघन जनस्थानांतले खर राक्षसान केलें आनि ताका नाश जवों पडलें तांतूत रामालि कसलि चूक आशिलि़ जाका लगून तू तागेले पत्नि सीतेक अपहरण करत आसा ?

“देकून सीतेक तक्षण मुक्त कर. तांतूतचि तुगेलै कल्याण आसा . इन्द्रान वृत्तासुरालो नाश केलिले तरेन रामाक तुगेलो नाश करचाक अवकाश दीव नाका. जे तरेन कंबरेक विशारी सर्प बांदिल्यान गळयांतु पडचो गळफास दीसना़ ते तरेन सीतेलें अपहरण करताना मृत्यून तुगले गळयांतु घालिलो फास तुका निश्चित दीसना. एक व्यक्तीन तितलेंचि वजन उचलचाक जाय जितलें वजन उचलचें ताका शक्य आसता.तितलेंचि अन्न जेवचाक जाय जितले अन्नसेवन केलिल्यान आरोग्य बिघड नासताना जेविल्ले अन्न पचता. खंयचो मनुष्य जाणून बाजून धर्म किंवा कीर्ति मेळचे विपरीत कर्म करनुं शरीराक कश्ट सहन करता. हांवु जन्माक येवनुं साठ सहस्र वर्स जालिं आनि पक्षींले राजपद सांभाळनुं हांवे यश प्राप्त केलिलें आसा. आतां हांवु वृद्ध जालिलो आसा आनि तूं अजून तरुण आनि हातांतु धनुष्य बाण घेवनुं पुष्पक विमानांतु बशिल्लो आसा . तरियी हांवु सीतेक सहज घेवनुं वच्चाक तुका दिवचो ना. राक्षस राजा रावण. मेगेले बरोबर युद्ध कर आनि खर राक्षसान मृत्त्युमुखांतु पडिल्ले तरेन यमसंसदनाक वच्चाक सिद्ध जा. दैत्य दानावाले शत्रूरूपान आयिलो राम तुमागेले सर्वालो नाश करतालो हांतूत माका कासलोयी शंका ना. जो पर्यंत मेगेले जीवांतु जीव आसा़ तो पर्यंत हांवु तुका सीतेक अपहरण करचाक दिवचो ना. राब रावणा़ राब. पळय खंयचे तरेन हांवु तुका पुष्पक विमानांतल्यान खेंचून सकयल घालनुं मृत्यु मुखांतु ढकलतां़”.

हे तरेन जटायून जेन्नां रावणाक आव्हान केलें आनि तितलेचि उत्साहान रावण जटायूले वयर तुटून पडलो तेन्नां भर आषाढ म्हैन्यांतले पावसळयांतु दोन मेघ एकमेकां बरोबर आपटले तरेन दिसलें. हो संघर्ष चलत आसताना सीता भीतीन पुष्पक विमानांतूचि अकोश करत आनि दोळयांतल्यान अश्रु गळयत बसलि. वयान वृद्ध आसल्यारियी जटायून एक तरुण सैनिकाले तरेन रावाणले अस्त्रांचो चूर चूर करनुं पुष्पक विमानांतल्यान सकायल ओढलें खरें पुण स्वतः

वृद्धावस्थेंतु आशिल्यान यौवनावस्थेंतले रावणाक तो जास्त समय झूंज दिवू शकलो ना. जेन्नां रावणान जटायूले दोन्नि पंख शरीरा पासून वेगळे केले तेन्नां जटायूले सर्व सामर्थ्य तागेले पंखांतु आशिल्ल्यन तो धर्तरेवयर असहाय जावनुं कोसळलो जे तरेन एक व्होड पर्वत व्होड भूकंप आयले नंतर कोसळनुं पडता. जटायू कोसळनुं मृत्यमुखांतु पडिल्लें पोळोवनूं सीता पूर्ण दिग्मूढ जावनुं हताश जालि आनि अक्रोश करत रामाक उद्देशून "हे रामा तुरंत येवनुं माका रावणाले हातांतल्यान मुक्त कर" म्हण्णुं हळहळतालि. रावणान तेन्नां सीतेले केस धरनु तिका ओडत आनि अलगद उचलनुं पुष्पक विमानांतु घेवनुं आकाश मार्गान लंकेचे दिशेन गेलो.

हे तरेन रावणान व्हरताना सर्व वातावरण निशब्द जालें जे तरेन चैतन्य दिवचो दिवस सोंपता आनि रात्रीचो भयंकर अंधःकार सर्व दिशेन पसरता. पुण ऊंच ऊंच आकाशाचे दिशेन वाढचें वृक्ष आनि वृक्षावयले दर एक पान वार्यांतु सळासळ अवाज करनुं सांगताले 'सीते भीव नाका. आमिं तुगेलो समचार रामाका पावयताचि'.रानांतले दर एक पशु आनि पक्षी हिंस सिंह आनि भयंकर वाघ सुद्धा प्रकृतीचे जगाचे आनि धर्माचे विपरीत करचांतु येवचे कर्म पोळोवनुं आपण्यालो संताप व्यक्त करत आसताले.पुण अहंकाराना आनि कामवसने मदमस्त जालिले रावणले मनावर कसलोय परिणाम जालिलो दिसलो ना. हे काळोखंतु सुद्धा पितामह ब्रह्माक देवताकार्य पूर्ण जावचाक येवजिले कार्य घडत आसा म्हण्णुं आशेचें किरण दिसलें. पुण सीतेक हे तरेन जबरदस्तीन अपहरण केलिलें पोळोवनुं दण्डकारयांतु निवास करनूं आशिल्ले ऋषीसाधु पुरुष अशांत आनि चिंतित जाले आनि तेचि क्षण रावाणालो अंत समय लागींचि आयिलो पोळेवनुं समाधान पावले.

रामालो सहवास लागिं नाशिल्यान रावणान सीतेक व्हरताना तागेले पापी कृत्याक लागून तिगेले मुख पूर्ण तरेन मूळासकट तुटून काडिल्ले कमलफुलातरेन बाविल्लि तरियी असंस्कृत पापी रावणाले वागणूकीन भीवनुं गोंधळेलि मनस्थितीतु दोळयांतल्यान सतत अश्रु व्हांवचि सीता काळे हस्तीलेथर्तीतु गंडस्थळावयर भांगराचे आभराण तरेन झळकतालि. ताजे उलट सितेले भांगरा तरेन झझगचे शरीर आनि वस्त्रचे प्रकाशांतु कूट कृत्य करनुं सुद्धां रावण मात्र तेजस्वी दिसतालो जे तरेन सूर्याले तेजांतु काळे ढग झळकताचि. जशें जशें सीता दण्डाकारण्याचे पासून दूर गेलि तशें तशें तिगेलि अवस्था जास्त केविलवाणि जायत तिगेले शरीरावयले फूल्लं गळनुं पडलिं भांगराचे अभूषण सढळ जालिं आनि तिगेले गळयांतल्यान मोत्यांचो हार निसटून जमीने वयर पडलो हे तिगेले ध्यानांतु सुद्धां आयलें ना.

पुण मार्गावयले दर एक जर्नजनावर वर्नवनस्पति पर्शुपक्षी वन देवता दिशेंतले देव आनि आकाशांतलो सूर्य सुद्धां "नास्ति धर्मः कुतः सत्यं नार्जवं नानुशंसता | यत्र रामस्य वैदैही सीतां हरति रावणः |"[९] धर्म ना तेन्नां सत्य खंय आसतालें दया ना तेन्नां करुणा खंय आसतलि जेन्नां सीतेक रावण अपहरत करत आसता म्हणत दुःखान हळहळत आनि तेचि क्षण रावण आण्याले दुर्गतीचो मार्ग आपूणचि चलत आसा म्हण्णुं पोळोवनुं समाधान आनि आनंदित जायत आशिल्ले. पुण सीता मात्र रामालो सहवास आनि लक्ष्मणालि मदत नासताना बाविले फुला

तरेन उदास् सुस्त दिसत क्षणान क्षण जशें कांय दुःखांतल्यान सावध जालिले बाघीणी तरेन चवताळनुं रावणाक म्हणालि "तुका जनांलि लज्जा नासल्यरियी मनाचि लाज कशें दीसना ऋ तुगले कपटी वृत्तीक लागूनचि ते मायावी हरिणाचे रूपान तूंवे माका फसोवनुं मेगेले पति रामाक मेगेले पासून दूर केलें. माका मुक्त करचे खातिर संघर्ष करचे जटायूले मृत्यूचे तोंडांतु पड्चाक तूंचि कारण आसा. एक असहाय स्त्रीलें अपहरण करचें हीन् नीच कर्म करनुं सुद्धा तुका लाज दीसना. पुण मेगेले पतीले नांव समजले नंतर तूं तागेले बरोबर युद्ध करनुं माका प्राप्त करूं शकचो ना. तूं स्वतःचे शौर्य आनि सामर्थ्याचो अभिमान धरत आसल्यारियी जन सामान्य तुगेले आत्यंत क्रूर अनि धर्माचे विपरीत केलिलें कर्म पोळोवनुं तुगेले द्वेश केले शिवाय उरचे नांचि. तुगेले तथाकथित शौय आनि सामर्थ्यावय्र धिःक्कार आसूं. तुगेले घृणास्पद कृत्य पोळोवनु संसार तुगेले कुळाचो सुद्धां धिःक्कार कोले शिवाय उरचे नांचि. जेन्नां हे तरेन तूं शीघ्र वचत आसता तेन्नां कोण किलें करूं शकता ऋ एक क्षणभर राब आनि तुका तुगेलो मृत्यु तुगेले मुखाार उभो आशिल्लो दिसतालो. कारण व्होड सैन्य घेवनुं आयल्यारियी राम आनि लक्ष्मणाले हातांतल्यान तुका जीवंत परत वच्चें शक्य जावचें ना. मेगेलें अपहतण जालिलो समाचार आ ायकल्ले कीं राम तक्षण येवनुं तुगेलो नाश करनुं माका मुक्त करतालो. दुश्ट राक्षसा तुगेले गळयांतु आतां मृत्यूचो गळाफास घट्ट जायत अशिल्यान तूका सुटकारो ना. कारण शीघ्र तू वैतरणी नदी पार करनुं यमाले राज्यांतु प्रवेश करचो आसा". हे तरेन अति संतापान रावणाक उद्देशून उलोवनुं थकलेलि सीता स्वतःले पदरांतु तोंड निपोवनुं अक्रोश करचाक लागलि. पुण रावणाक कसलियी दया अयलि ना आनि तो लंकेचे दिशेन वचत उरलो. हे तरेन वचत आसताना सीतेक थोडे वानर द्रिश्टीक पडले. तांका पोळोवनुं तीणे आपण्याले शरीरावयर आशिल्ले उरिल्ले भांगराचे आभरणं एक वस्त्रांतु बांदून रामाक संदेश धाडनुं दिवचे अपेक्षेन ते वानरांखले दिशेन उडयले. थोडेचि समय नंतर रावण धनुष्यांतल्यान सुटिले बाणा तरेन वेगान अनेक पर्वत् दाट रान आनि विस्तृत व्हांवचे नदी पंपासरोवर आनि समुद्र पार करनुं लंकचे मार्गा वयर आयलो. रावणान सीतेक अपहरण करनुं अयिलें पाळोवनुं समुदाचो राजा वरुण स्तब्ध जालो आनि समुद्रांतले मासळयो भीतीन द्रिश्टी आड जाले. चारी दिशेचे दिक्पालांनि मनांतले मनांतु उद्गार काडले "रावणालो अन्त समय आतां आयलो !"

साक्षात् मृत्यूचे रूपांतु अयिल्ले सीतेक घेवनु अज्ञानाचे अंधःकारान पूर्ण कवटाळून घेतिल्ले रावणान आपण्याले सुसज्ज् सर्व अलंकार आनि वैभवान शोभचे लंकेचे राजधानींतु प्रवेश केलो. तदनंतर सीतेले बयर लक्ष्य दवरनुं योग्य रक्षण कतचे खातिर आपण्याले सर्वांतु श्रेष्ठ् कर्तुत्ववान आनि खास अंगरक्षकांक आपोवनुं सीतेक इच्छेनुसार जाय ते वस्त्रलंकार आभरण आनि आभूषण दिवचि व्यवस्था करनुं ती कोणांलेयी द्रिश्टीक पड न्हंय म्हण्णुं आदेश दिलो. जो कोण तिगेल कडेन अनुचित शब्द प्रयोग करता किंवा अयोग्य व्यवहार करता तो कडक शिक्षेक पात्र असतालो म्हण्णुं चेतावणि दिलि. ते तरेन आज्ञा दीवनु रावणान आपण्याले सार्य आनि समर्ध्यावय कौतुक करनुं घेत आपण्याले राज महलांतु प्रवेश केलो.

नंतर आपण्याक मेळिले वरप्रसादाान बेभान जालिले रावणान आपण्याले आठ शक्तिशाली सेनापतींक आपोवनुं आज्ञा केलि "सर्व शस्त्रास्त्र घेवनुं तक्षण खर राक्षस राजाले जनस्थानाक वचून थंय तुमगेले वास्तु स्थापित करा. पूर्ण वैभवान नांदत अशिल्लें तें राज्य सर्व तरेन उध्वस्थ जालिलें पोळोवनुं मगेलो संताप तीक्ष्ण जालिलो आसून ते परिस्थितीक कारणीभूत जालिले रामाले प्रति मेगेलो द्वेश घट्ट जालिलो आसा. जो पर्यंत राम नाश जावचो ना तो पर्यंत ाका नींद येवचि ना. देकून रामाले विशय सर्व माहिति मगेले खातिर तुरं प्राप्त कतनुं घेवचाक जाय. सर्व दिशेन गुप्चरांक धाडानुं तागेलो शोध घेवचाक जाय. माका तुमगेलें शौर्य पयले पासून पळयिल्यान तुमगेले समध्याचें आनि कत0त्वाचि जाण माका आसा. देकून तुमकां हे महत्वाचे कार्या खातिर निवड केर्लिलि आसा". हे तरेन आपुलकीन सांगिल्ले रावणाले शब्दान उत्साहित जावनुं जनस्थानाक प्रवास करचाक सिद्ध जाले.

00000

अध्याय 6

आपण्याले आठ शुर सेनापतींक जनस्थानाक धाडिले नंतर अपण्याले कार्य आतां समधानान सिद्धीक वताले म्हळळे अज्ञानाक लागून तीव्र कामवासनेन विषयांध जालिले रावणान सीतेक सुरक्षित दावरिले महालांतु प्रवेश केलो. पुण स्वतःचे पंगडाचे प्राणींपासून गेलिल्यान गोंधळेले हरिणा तरेन काळजीन दःख करत आशिल्ले सीतेक पोळोवनुं रावणाक आश्चर्य जालें.जेन्नां तो तिगेले लागीं गेलो तेन्नां आपण्यालें शिर सकयल करनुं मर्यादा रखून ती बसलि. पुण रावणान ते विशय नदर आड करनुं आपण्याले भांगर् वर्ज्रवैढुर्यान शोभचे वैभवशाली राजमहल दाखयत म्हळ्ळें "वृद्ध चेरडूंव आनि निशाचरांक सोडल्यार हांवु मेगेले राज्यांतले दस सहस्र भयंकर सुधृढ आनि शक्तिशाली राक्षसांलो राजा जावनुं आसा. तू मेगेले जीवा पेक्षा जास्त प्रिय जावनुं आशिल्यान हें राज्य आनि राज्यांतले समस्त ऐश्वर्य तुगेले चरणांतु हांवु समर्पण केलिलें आसा. माका पति म्हण्णुं स्वीकारनुं मेगेले सर्व सुंदर स्त्रीयांले वयर तूं राज्य कर. मेगेलो प्रस्ताव स्वीकार नासाताना अन्य विषयांचे व्यर्थ विचार करचें हें मूर्ख मनुष्याले लक्षण जावनुं आसता. देकून तुगेले प्रेमांतु आशिल्ले मेगेले प्रति आस्था दाखोवचेंचि तुगेले हिताचें असतालें. लंका द्वीप शतयोजनेचे विस्ताराचो प्रदेश आसून सर्व दिशेन समुद आशिल्यान इन्द्राक सुद्धां आक्रमण करचें शक्य ना. मेगेले शौय आनि समर्थ्याक विरोध करूं शकचो असलो ऋषी यक्ष गन्धर्व किंवा देवलोकांतु कोणियी नांचि.तेन्ना यःकश्चित् मनुष्य जातींतु जन्माक येवनुं राज्यांतल्यान वनवासाक धाडचांतु अयिलो दीन आनि अल्प तेजाचो राम किते करूं शकतालो ऋ देकून तुगेलो पति म्हण्णुं माकाचि मान्य करनुं तुगेले यौवनाचे दिवस सुखांतु घाल.

"तूवें रामाक परत पोळोवची आशा मनांतल्यान समूळ काडनुं सोड. हे प्रदेशांतु येवचो विचार ताका मनांतु सुद्धां करचें शक्य ना. जे तरेन व्होड वादळाक आकाशांतु बांदचे किंवा भगभगचे उज्याक हातान धरचें शक्य ना ते तरेन मेगेले कडचान तुका शक्तीन व्हरचो तसलो कोणिंयी

तीन लोकांतु ना. देकून सर्व विसरनुं लंकेवयर राज्य कर. मेगलो प्रस्ताव जर तूंवे स्वीकारलें तर विश्वांतले सर्व चेतन अचेतन जर्नजनांवर देवदानव यक्षराक्षस तुगेले आधीन जावनुं आसताले. शुद्ध पवित्र जलान स्नान करनु सुवासाचे सुगंध वापरनुं फुलांचो अलंकार आनि भांगर वज्रवैढुर्याचे अलंकारान विभूषित जावनुं तूं वनवासांतलो सर्व श्रम आनि केलिले सर्व पाप विसरनुं स्वर्ग सुख अनुभवतालि. कुबेराले कडचान प्राप्त केलिले पुष्पक विमानांतु आकासमार्गा विहार करतालि".

जेन्ना रावण हे तरेन उलयतालो तेन्ना सीता तोंड पदरान झांकत आनिआपण्यालि मर्यादा सांभाळत अश्रूंक व्हावचाक वाट करनुं दीत आशिल्लिस. पुण रावणान तिगेले अवस्थेचे दुर्लक्ष्य करनुं म्हळळें "पुरो हें लाजचें आतां. जो आमि करचे आसाचि तो राक्षची विवाह ज्ञानी जनांक मान्य आसा. मेगेले वयर दया दाखय.हांवु तुका शरण आसा. हांवे प्रेमान उलयिले शब्द निरर्थक जावचाक दीवनाका. रावण कोणांकयी शिर वाकून नमस्कर केन्नांयी करना हें जगांतु प्रसिद्ध आसा". हे तरेन सांगले नंतर रावणाक दिसले कीं तो जिंकलो. पुण दुःखान त्रस्त जाल्यारियी भीत नासताना सीतेन रावणाक प्रत्युत्तर दित म्हळळें "राज दशरथ वचनांतु सेतू तरेन अचल आसून तागेले ईक्ष्वाकू कुळांतु जन्म घेतिल्लो राम तागेलो पुत्र तागेले तरेन तीन लोकांतु प्रसिद्ध आसून मेगेलो तो दैवत आसा. जर मेगेले वयर शक्तीचो प्रयोग तूंवे केलो तर तो आनि तागेलो भाव लक्ष्मण करनुं तुगेलो वध केले शिवाय मौन आसचे नांचि. तांगेले मूखार तुगेले भयंकर दिसचे सर्व शूर राक्षसी अंगरक्षक मृत्युमुखांतु पडताले.

"सुर किंवा असुरांले हातांतल्यान तुगेले मरण साध्य नासल्यारियी रामाले हातांतल्यान तुका मरण येवचे अशक्य ना आनि तोचि तुगेले उरिले अयुष्याक अखेरचो पूर्णविराम दितालो. समजून घे कीं तुगेले सामर्थ्याचो आनि अयुष्याचो अंत समय आयिल्लो आसा. वैभवाचो नाश जालिल्यान लंका विधवे तरेन अनाथ जातालि. माका मेगले पति पासून वेगळें करनुं तुगेलें पापकर्म तुका सूख दिवचें ना. तांगेले असामान्य शौयाक लागून तो दंण्डकारण्तातु निर्भय आनि निश्चिंत आसा. जे तरेन शास्त्रोक्त यम नियमानुसर केलिलो यज्ञ चंडालाक लागून अपूर्ण जावचे ना ते तरेन शास्त्रोक्त यम नियमानुसर जालिलो विवाह अकस्मात् विभक्त जावचो ना. हांवु शास्त्रोक्त यम नियमानुसर विवाहित जालिलि रामालि पत्नि आसून धर्म नियमानसार वागत आशिल्यान तुका मेगेल वयर शक्तीन हात घालचें शक्य जावचें ना.तूं तुगेले इच्छेचे अनुसार मेगेलें शरीर बंधनांतु दवरूं शकता नाश सुद्धां करूं शकता. पुण मेगेले शरीर किंवा जीवा वयर मेगेलो अधिकार ना कारण ते एक ना एक दिवस माका सोडचेंचि पडता. पुण जो पर्यंत मेगेले जीवांतु जीव असा तो पर्यंत स्वतः हांवु तुका प्राप्त जावचें ना".

हे तरेन संतापान उलयले नंतर सीतेन जास्त कांयी उलयत नासताना मौन बसलि. सीतेले ते शब्द अयकून रावणाक अत्यंत संताप आयलो आनि तार्णे निर्भीड जावनुं सीतेक धमकी दिवचाक सुरवात केलि "आतां आयक मेगेले शब्द. हांवु तुका बारा म्हैन्याचि अवकाश दीत आसा. ते अंतरालांतु जर तूं माका शरण आयलि ना तर मेगेलो रानपी तुगेले तुकडे तुकडे

करनुं माका जेवण दितालो". हे तरेन क्रोधित जावनुं रावणान राक्षसी अंगरक्षकांक आदेश दिलो "घेवनुं वचाचि हे गर्विश्ट स्त्रीक आनि अशोक वनांतु वचून तिगेले वयर सर्व बाजून सख्त देखरेख दवरा. रानटी हस्तीक ताब्यांतु हाडिल्ले तरेन तिका फुलसावनुं भिडसावनुं समजावनुं तिगेलें मन मेगेले प्रति अनुरक्त जावचे तशें तिगेलें मनांतु विश्वास निर्माण करचाक जाय".

हे तरेन रावणालि आ7ा जाले नंतर ते राक्षस अंगरक्षकांनि अनेक रंग रंगाचे फुर्लफलांनि तर तरेचे पक्षीजनांवरांनि शेभचे ते अशोकवनांतु सीतेक व्हेलें.पुण घोर दुःखांतु आशिल्ले सीतेक ते अशोक वनांतले खंयचेयि फुर्लफलं पक्षीजनांवरं वस्तु किंव वास्तु आकर्शित करूं शकले नांचि. हरिण वाघाले तोंडांतु पडिल्ले तरेन राक्षसांले सहवासांतु ती भीतीन आनि काळाजीन मनांतु शांति किंवा काळजांतु समाधान नासताना त्रस्त आशिल्लि. ते राक्षसांले भयंकर रूपान आनि कर्कश आवाजान तिगेलें मन अस्वस्थ आनि निद्रा पूर्ण तरेन नाश जालिलि. रामाले सहवास आनि लक्ष्माणालि सेवेचि परत परत याद येवनुं तिगेलें जीवन जीवचे तिका कठीण जालिलें.

हे तरेन अशोकवनांतु सीतेन त्रास भोगचें पोळोवनुं प्रजापति ब्रह्मान देवादिदेव इन्द्राक म्हळ्ळें "तीन लोकांचे कल्याण आनि राक्षासांले विनाश जावचे खातिर रावणान सीतेक लंकेतु व्हेलें तें एक द्रिश्टीन योग्य जावनुं आसा. ती पतिव्रता आसून रामाले विशय पूर्ण तरेन अनुरक्त आसा. पुण सुखांतु वढिल्ले तिका रामालें दर्शन जायना ताजे विपरीत ते भयंकर राक्षासांले दर्शन नित्य निरंतर जायत आसता. लंका सागराचे मदें द्वीपांतु स्थायिक आशिल्यान राम थंय कशो येवू शकतालो म्हणुं काळजीन ती सतत अस्वस्थ आसतालि. जर तीणे जेवण घेत नासताना जास्त समय उपाशी उरलि तर ती निश्चित जीवंत उरचि ना. जर ती मृत्युमुखांतु पडलि तर देवांलि मनषा आनि देवताकार्य अपूर्णचि उरतालें".

प्रजापति ब्रह्मान आज्ञा दिलिले तरेन इन्द्रान निद्रादेवीले सयत रावणाले लंकेंतु कोणांलेयी नदरेक पडत नासताना गुप्त रीतीन प्रवेश केलो. निद्रादेवीन इन्द्राले आज्ञेनुसार सर्व राक्षस अंगरक्षकांक निद्रावस्थेंतु घातलें. सर्व राक्षस गाढ निदले कीं इन्द्रदेव सीतेले समक्ष वचून म्हळ्ळें "हांवु देवांलो राजा इन्द्र आसून रामाले कार्य यशस्वी जावचे खातिर प्रजापति ब्रह्माले अअदेशानुसार तुका मदत करचाक आयिलों आसा. आमगेले मदतीन राम समुद्र पार करनुं तुका सोडोवचाक सैन्य घेवनुं येतालो. तुगेलें शुभ कल्यण आसतालें देकुन तूं दुःख करनाका. हांवेंचि मेगेले माया सक्तीन हे सवांर्क निद्रावस्थेम्तु घालिलें आसा. यज्ञांतु दिवचांतु योग्य असलें हविरूपाचें हें अन्न घेवनुं हांवु आयिलों आसा. जर तूं हें अन्न भक्षण करतालि तर तुका केन्नांयीं भूक किंवा त्हान सतोवचि ना". पुण सीतेक इन्द्राले शब्दांतु विश्वास बसलो ना आनि तिणे इन्द्राक स्पश्ट सांगलें "तूं देवादिदेव इन्द्र आसतालो म्हण्णुं हांवु कशिं विश्वास दवरूं ऋह राम आनि लक्ष्मणाले सहवासांतु दैवी लक्षणं हांवे पळयिल्यांचि. जर तूं देवेन्द्र आसा तर ती लक्षण माका दाखय". सीतेले वीनंती मान्य करनुं इन्द्रान तीं लक्षण दाखयलिं तागेले पाय

जमीन स्पर्श करनाशिल्लि किंवा दोळे उघड झांक करनाशिल्ले. तागेले वस्त्र धूळीन स्पर्श जालिले नाशिल्ले किंवा शारीरावयले फुल्लं बाविलिं नाशिल्लिं.

इम्द्रान दाखयिले दैवी लक्षणांन समाधान जावनुं सीतेन इन्द्राक विचरलें "राम आनि लक्ष्मण सुखरूप आसाचि हें माका पयलेंचि आयकुवचांतु आयिलें आसा. मेगेलो श्वशुर राजा दशरथ आनि पिता राजा जनकान सांगिल्ले तरेन तूं मका दिसत आसा. तुगेले आदेशानुसार आनि रघुकुळाचे वृद्धी खाातिर तूंवें दिलिले अन्न हांवु स्वीकार करतां. मेगेलो पति राम आनि दीर लक्ष्मण जीवंत आसल्यारि तांगेले सौख्य चिंतून आनि तांगेले समाधाना खातिर हांवु हें अन्न प्राशन करतां".नंतर पयले रामाक आनि नंतर लक्ष्मणाक अन्नाचो घास मनांतले मनांतु अर्पण करनुं देवेन्द्रान दिलिलें अन्न खाल्लें . अन्न प्राशन केलिल्यान सीतेले तोंडावयर तेज परत आयिलें झोळोवनुं इन्द्राक समाधान जालो आनि तिका सदिच्छा दीवनुं निद्रादेवी सयत इन्द्रदेव परत देवांले देवता कार्य पूर्ण करचाक स्वर्गालोकाचे दिशेन गेलो.

जेन्ना सीतेले अपहरण करनु व्हरताना आक्षेप घेतिल्ले जटायु पक्षीक संघर्ष करनुं रावणान ताका जीव सोडचे अवस्थेंतु सोडलें तेन्नां दूर दण्डकारण्यांतु हरिणीी रूपांतु आशिल्ले मरीचिलो जीव घेवनुं राम परत आपण्याले पर्णकुटीचे दिशेन वचत आशिल्लो. पुण मार्गक्रमण करताना ताका कोल्हान ऊंच मान करनुं ओरडचे अपशकून दिश्टीक पडलो. ते अपशकूनाक लागून रामालें मन अस्वस्थ जावनुं ताणें मनांतले मनांतु विचार करत "मरीचिन मरताना 'हे सीते हे लक्ष्मण' म्हण्णुं किंचाळिले शब्द आयकून लक्ष्मण सीतेक एकलेकचि सोडनुं येवचो तरना ?" सीतक कसलि तरी आपत्ती येत म्हण्णुं काळजीन तो शीघ्र पावलं घालनुं चलचाक लागलो.

ते तरेन विचारांतु आसताना ताका दूर लक्ष्माण आपण्याले दिशेन येवचें पोळोवनुं तागेलि काळजी अजून वाडलि. लक्ष्मण लागी आयले नंतर अस्वस्थ आनि थोडे प्रमाणान संताप दाखयत रामान ताका विचरलें "सांग लक्ष्मण सीता जीवंत आसा कीं ना ? तुका दिलिलि जवाबदारी विसरनुं तूं तिका नरभक्षक राक्षसांले लागीं सोडनूं अयिलो नामूं ? ती निष्पाप पापभिरू कोमल स्त्री मेगेले अनुपस्थितीन अत्यंत दुःखी आसतालि.ते राक्षसन 'हे सीते हे लक्ष्मण' म्हण्णुं ओरडिल्लें शब्द आयकून कदाचित् तुगेले मनांतु सुद्धां काळजी जागीं जालिलि आसतालि. मेगेले अवाजा तरेन ताणे ओरडिल्यान सीता सुद्धां चिंतेंतु आसून तीणें तुका धाडनुं दिलिलें आसतालें. तरी सुद्धां तूंवे सीतेक ते अरण्यांतु एकलेचि सौडनुं घोर चूक केलिलि आसा जाका लागून राक्षसांक आमका त्रस्स दिवचाक एक अवसर प्राप्त जालिलो आसा. खर राक्षसाक आमि हत्या केलिल्यान ते सूड घेवचाक आतां पर्यंत सीतेक मारनुं काडिल्लें सुद्धां उरत. हांवु पूर्ण तरेन गोंधळलेले मनस्थितींतु आसा. आतां हांवु कितें करूं ?. माका दिसता एक व्होड संकट मेगेले वयर आयिलें आसा".

हे तरेन विचार करत राम शीघ्र पर्णकुटीक पावचाक भायर सरताना अनपेक्षित आयिले हे संकटान आनि आपण्याक दिलिले जवबदारी सांभळिलि ना म्हण्णुं लक्ष्मणले मन पूर्ण तरेन

हताश जालें. मार्गक्रमण करताना अस्वस्थ जालिले रामान लक्षंणाक विचारले "जेन्नां तिणें सूखरूप आसचि जवाबदारी तुका दिलिलि आसताना तूं कित्याक तिका एकलेचि सोडनुं आयलो ऋ देकून मेगेल मनांतु संशय आनि काळजी निर्माण जालिलि आसा. मेगेलो दाव्वो दोळो फडफडचाक आनि छाती धडधडचाक लागल्या. रामान हे शब्द आयकून लक्ष्मण अजून जास्त दुःखी जावनुं रामाक म्हाणालो "हांवे मनापासून सीतेक थंय एकलेचि सोडनुं आयलो ना. सीतेन अति तीक्ष्ण शब्दांचो उपयोग केलिल्यान हांग येवचें पडलें.जेन्ना 'हे सीते हे लक्ष्मण' म्हण्णु तुगेले अवाजंतु व्होडान ओरडलेले शब्द सीतेन आयकले तेन्नां तीणें भीवनुं तक्षण तुका मदत करचाक वच म्हण्णुं परत परत केलिले आग्रहाक लागून माका येवचेंचि पडलें.हांवे तिका सांगले कीं ते राक्षसाक लागून तुगेले मनांतु किंचित सुद्धा भय आसचें ना. देकून तीणें निश्चिंत आसचाक जय.तो अवाज तुगेलो न्हंय़ कोणितरी अन्य पुरुषाले आसा. जो राम देवांक सुद्धां रक्षण करूं शकता तो आपण्याले स्वतःक रक्षंन करूं शकचो नांवे ऋ वास्तवांतु रामाले अवाजातरेन अवाज वापरनुं ते राक्षसानचि ओरडिल्लें आसतालें.देकून तीणें कसलियी चिंता करचि न्हंय. कारण रामाक पराजय करचो कोणिंयी हे तीन लोकांतु जन्माक आयिले नांचि किंवा जन्माक येवचे आसाचि. रामाले वयर विजय प्राप्त करचें देवेन्द्राक सुद्धा शक्य जावचें ना. पुण सीता मेगेले उत्रन समाधान पावलि ना. ताजे उलट रडत रडत तिणें म्हळळें की भरतान सांगिल्ले तरेन तुगेले विरुद्ध कट रचोवनुं तुगेलो विनाश जाले नंतर तिका प्राप्त करचो पापी विचार मेगेले मनांतु हांवे केलिलो आसा. हांवु तुगेलो अदृष्ट शत्रु आसून तिका प्राप्त करचे खातिरचि तुमगलै बरोबर आयिलों आसा देकून तुगेलो अवाज आयकून सुद्धां हांवु वचना म्हण्णुं आरोप केलो.माका जास्त आरोप आयकुवें स्हन जालिले नाशिल्यान तुगेलो शोध घेवचाक हांवु आयिलों आसा".

रामान लक्ष्मणान सांगिल्लें शांत चित्तान आयजून ताका सांगले "तरी सुद्धां तिका बरोबर घेवनुं येत नासाताना तिका थंय एकलेंचि सोडनु येवनुं तूंवें घोर चूक केलिलि आसा. कारण सीता द्रिश्टीचे आड आशिल्यान मेगेले मनांतु ती सुरक्षित आसावे तिका राक्षसांनि भक्षण केले नांमू म्हण्णुं अनेक अशुभ विचार येवनुं मनांतु संशयाचो कीडो हुळहुळत आसा. लक्ष्मण सीतेन शरीरांतु सजीव आसा म्हण्णुं पोळावचि आशा नाका आसतालिवे ऋ कोल्हे विचित्र अवाजान ओरडचे पोळोवनुं हरिणांचो समूह दिशाभूल जालिले तरेन सीता असुरक्षित आसतालिवें म्हण्णुं मन चिंतित आसा . जे राक्षसान हरिणालें रूप घेवनुं माका दुर दूर धांवडायलें ते राक्षसान आपण्याले खरें रूप जीव सोडतानाचि दाखयलें.मेगेले दावो दोळो फडफडचों पोळोवनुं हांवु अस्वस्थ जालिलो आसा. ती पर्णकूटींतु ना किंवा ती जीवंत ना किंवा तिका कोणेतरी अपहरण कोलिले उरत म्हण्णुम माका मन सांगता".

क्षणान क्षण जास्त दुःखी आनि उदासीन जायत रामान लक्ष्मणाक परत परत विचारत अअशिल्लो "मेगेले पावलां वयर पावूल दवरनू दण्डकारण्यांतु आयिलि सीता आतां खंय आसताली ऋ युवराजपद नाकाारले नंतर मेगेले खातिर मेगेले मागशीं सावळी तरेन वनवास भोगचाक आयिलि ती सीता खंय आसतालि ऋ जे सीतेले शिवाय माका एक क्षण सुद्धां जीवंत

आसचि इच्छा ना़ ती सीता़ मेगेलि सहचारिणी खंय आसताालि ऋ जे सीतेले शिवाय सर्व पृथिवीचें अधिपत्य तर सोड़ माका स्वर्गाचे अधिपत्य सुद्धां नाका़ ती सीता खंय आसा़तालि ऋ इतलीचि आशा करतां की वनवास सोंपले नंतर मेगे़ले जीवनांतु पोकळी निर्माण जावचि ना. माका दिसता की कौस्सल्येक निश्चित अनंद जातालो जर हांवु सीतेले दुःखान वनवासा़ंतु आसताना मृत्यु मुखांतु पडतालों ॐ मगेले आवय कौसल्येक कैकेयीले मुखार हात जोडनुं उभे राबचें पडतालेंवे ॐ सीता जर मृत्यु मुखंतु पडल्या तर हांवु निश्चित जीवंत आसचो ना. पर्ण कूटीक पावले तेन्नां सीतेन मगेले लागी हासून उलयलि ना़ तर हांवु निश्चित नाश जातालो.

"सांग लक्ष्मण ॐ सीता जीवंत आसा की तूवे रक्षण केलिले नाशिल्यान तिका राक्षसांनि खाल्लें ॐ केन्नांयी वेगळी जालिलि नाशिल्लि ती़ मेगेले पासून दूर जालिल्यान दुःखी आसतालि. जेन्नां तो राक्षसं 'हे लक्ष्मण' म्हण्णुं ओरडलो तेन्नां तूं काळजीन त्र्स्त जालिलो आसतालो. तूंवे तक्षण आयिले पेळोवनुं माका दिसता की कदाचित् मेगेले अवाजा तरेन अवाज आयकून सीता सुद्धां निश्चित घाबरलेलि आसतालि. पुण सीतेक थंय एकल्याकचि सोडनुं तुवें आयिलें़ ही तुगेले कडचान जालिली व्होड चूक आसा. खर राक्षसाले मृत्यूक लागून सर्व राक्षस आमगेले विशय चवतालिले आसाचि. देकून सीतेलि हत्या केलिलि आसतालि. हाय ॐ माका हें दुःख सहन जावचें ना. आतां हांवु किते करूं ऋ सीता संकटांतु आसा हें तर निश्चित आसा".हे तरेन रामान विलाप करचें पोळोवनुं लक्ष्मणा अपराधी तरेन कसलेंयी उलय नासताान दुःखी तोड करनुं लांब श्वास सोडत मौन उरलो. तदनंतर थोडेचि क्षण नंतर ते पणकूटीक पावले पुण शोध घेतल्यारियी सीता तांका थंयी दिसलि ना.

रामान मनाताले मनांतु समाधान करनुं घेत विचार केलो़ "कदाचित सीता फर्लफुल वेंचचाक किंवा नदीतीरारि उदाक हाडचाक गेलिलि आसतालि किंवा राक्षसांनि खाल्लिलें किंवा अपहरण केलिलें आसतालें. ती जीवंत नासताना मृत्युमुखांतु पडिलि आसतालि.रामाले मनांतु असले अनेक असंबद्ध विचार येत आसून तो सीतेले विरहान आशा सोडत नासताना सीता निश्चित द्रिश्टीक पडतालि म्हळले निष्ठा आनि श्रद्धेन एक जाग्यावयल्यान दुसरे जाग्याऱ जर्नजनावरांक़ पर्शपक्षींक़ वन वनस्पतींक झाड़ नर्दीपर्वतांक 'सीतेक पळयल्यांवे' म्हण्णुं परत परत विचारत भमिष्ट जालिले तरेन भणभण भटकचाक लागलो. अखेरीक जेन्ना सर्व दिशेन सोदून सुद्धां सीता खंयियी मेळिलि ना तेन्नां रामान ल्क्ष्मणाले बरोबर बसून विचार करचाक लागलो़ " सीता खंयि गेलिलि आसतालि ऋ हे प्रदेशांतल्यान ती खंयचे नवीन प्रदेशाक गेलिलि आसताालि ऋ कोणे तिका अपहरण किंवा भक्षण केलिले आसतालें ऋ अपशकूनाचे चिन्ह मेगेले मुखार दिसत आसताचि. सीता परत दितालिमूं ऋ सीता जीवंत असा किं ना म्हण्णुं मेगेले मनांतु दुविधा संदेह आसा ॐ".

रामान हो तरेन विशाद करचें पोळोवनुं लक्ष्मणालें मनांतु दुःख आसल्यारियी नियंत्रण दवरनुं भायल्यान शांत स्वरांतु रामाक समाधान दीत म्हणालो "हे रामा ॐ तूं धर्मा पासून विचलित कदापि जावनें न्हंय. मनांतालो संशय आनि काळजांतलि काळजी पूर्णतरेन त्याग कर. हे पर्व

तश्रुंखलांतु अनेक गुहा आसाचि आनि सीतेन फुल्लं वेंचताना असावध जावनुं दिशेचे भान नाशिल्ल्यान एक गुहेंतु सुरक्षित आराम करत आसतालि किंवा जाणून बुजून आमकां भिडसावचाक निपून बशिल्लि आसतालि. देकून दुःख करत नासताना हे घोर गहन अरण्यांतु तिगेलो शोधु घेवचें हेंचि जास्त श्रेयस्कर आसतालें. लक्ष्मणान सांगिल्ले उत्रन रामाले दुःखावयर थोडो परिणाम जावनुं तो शांत जालो. तदनंतर ते दोग्गांनि दण्डकारण्याचो कोपर्यान कोपरो शोधलो. पुण सीतेलो सुगाव खंयियी लागलो ना. वनवासाचे चौदा वर्स सोंपून सीते शिवाय आयोध्येक परत गेल्यार न केवल राजा जनक अनि माता कौसल्या तर अयोध्येचे समस्त प्रजा आनि जन सामान्य ताका दोशी ठरयताले म्हण्णुं प्रजाजन वत्सल रामाक सात्विक भीती सतयतालि. मनांतु असले अनेक आनि एकमेकांक विपरीत विचार मनांतु येवनुं रामाले मन जशें कांय लोंबकळत आशिल्लें. आनि सीतेले सहवासा शिवय स्वर्ग सुख सुद्धां क्षुद्र मानचे रामान सीतेले अनुपस्थितंतु अयोध्येंतु केन्नांयी परत पावून दवरचें ना आनि लक्ष्मणान एकलोचि वचून भरताले रज्यांतु अयोध्येचे आनि प्रजजनांचि सेवा करचें म्हण्णुं आग्रह धरचें म्हण्णुं रामान ˙ मनांतले मनांतु निर्धार केलो.

तत्पश्चात् एक पदेशांतल्यान दुसरे प्रदेशांतु दिवस रात्र फिरत फिरत जर्नजनावरांक् पशु पक्षीक् वर्नवनस्पतीक् नदींपर्वतांक विचारत् कोणांले कडचानयी समाधानाचे उत्तर मेळत नासताना राम लक्ष्मण भण भण भटकताले. अखेरीक राम लक्ष्मणक म्हणालो "माका आता खात्रि जालिलि आसा कीं राक्षसांनि सीतेक हेंचि स्थळ हाडनुं खाल्लिले आसतालें. पळय् रत्न वज्र आनि मोतीन सजयिलो एक व्होड धनुष्य हांगा मोडून पडिलो दिसता. तो धनुष्य रथ कोणंलो आसतालो ॠ राक्षसांलो किंवा देवांलो आसतालावे ॠ हे जाग्यावयर विस्तारान पडिल्ले बाण कदाचित् संघर्ष जालिलो प्रसंग सिद्ध करता". हे तरेन तर्क वितर्क करत आसताना रामाक अकस्मात् आनि अनपेक्षित रीतीन एक भांगराचे आभरणाचो तुकडो दिसलो. तो तुकाडो उचलनुं ताणे लक्ष्मणाक दाखयत म्हळ्ळें "पळय लक्ष्मण् सीतेले आभरणाचो एक तुकडो् पसरिले फुल्लं आनि रक्ताचे अवशेष. हे सर्व एकचि सिद्ध करताचि कीं सीतेक तिगोलो धर्म वांचोवचें शक्य जालें ना. जेन्नां हे तरेन सीतेलें अपहरण सहज जावूं शकता तेन्नां हे धर्तरेवयलो खंयचो मनुष्य सीतेक शोधचांतु माका मदत करूं शकतालो ॠ किंबहुना शिवालें सामर्थ्य किंवा लोक कल्याणाखातिर काळचांतु आसचो करुणेचो आनि प्रेमाचो मृदु स्वभाव समजत नासताना जनसामान्य अज्ञानान शिवालो तिरस्कार करताचि. तेचि तरेन मेगेले सामर्थ्य किंवा लोक कल्याणाखातिर काळचांतु आसचो करुणेचो आनि प्रेमाचो मृदु स्वभाव समजत नासताना हे तीन लोकांतले राजे हांवु निर्वीय आसा म्हण्णुं समजताचि. देकून लक्ष्मण् जे तरेन सूर्याले झगमगचे प्रकाशांतु चन्द्रालो मंद प्रकाश नाश जाता ते तरेन मेगेले प्रकृति जन्य गुण स्वभाव दोष रूपान परिवर्तन जावनुं सर्व जीवांचो आनि राक्षसांचो सुद्धा विनाश हांवु करतालो् हें आयज तूं पळयतालो. आतां हे क्षणाचे नंतर यक्ष किंवा गन्धर्व् राक्षस किंवा पिशाच् किन्नर किंवा मानव सुख अनुभवचे नांचि. समस्त आकाश मेगेले बाणान झांकिल्लो आसतालो. तीन लोकांचो नाश जालिल्यान सर्व ग्रह स्तंभित जाताले् चन्द्र दिसचो ना् वायु हालचो ना् अग्नि स्थिर जातालो् पर्वताचे शिखर तूटून पडताले् सरोवर् सुखून वताले् वन वनस्पति उपटुन वताले्

मस्हासागर निर्जल जातालें. मेगेले बाणान आकाश झांकून काडिल्यान पक्षी आकाशांतु उडचे नांचि. सीतेलो खातिर हांवु सर्व जगांतल्यान सर्व राक्षासांलो पूर्ण तरेन विनाश करचों आसा. अयज मेगेले सामर्थ्याचे सत्य स्वरूप देवगण पळयताले. जे तरेन पयले आशिल्लि ते तरेन जर माका मेगेलि सीता मेळचि ना तर मेगेले क्रोधाक लागून तीन लोकांतले सर्व देव आनि दैत्य. पिशाच आनि राक्षस पूर्ण तरेन नाश जाताले. जर देव माका सीता प्राप्त करनुं दिवचे नांचि तर तीन लोक अनि तांतूतले समस्त जनांलो हांवु नाश करतालों".

जेन्नां हे तरेन राम उलयतालो तेन्नां महारुद्रान मय राक्षसाले त्रिपुरांचो नाश करताना दोळे संतापान लालबुंद जालिले तरेन तागेले दोळे लाल आनि शरीर क्रोधान थरथरतालें.सीतेले विरहान रामाक जालिलें दुःख आनि तिगेलें दर्शन जालिले नाशिल्यान येवचो स्वाभाविक पुण सात्विक संताप लक्ष्मण समजतालो. पुण जगाचे प्रळय समय आनि सर्व विश्व विलय जाताना जे तरेन शिव दिसतालो ते तरेन संतापान धनष्य उचलनुं बाण लावनुं सज्ज जालिले रामाक पाळोवनुं लक्ष्मणान ताका शांत स्वरांतु सांगलें "प्रकृति जन्य गुण स्वभावान तूं पयलेपासून शांत मृदु स्वाभावाचो आसून आतां तो गुण स्वभाव सोडनुं ते गुण स्वभावाचे विपरीत पावूल उचलचें उचित न्हंय . आता तू क्रोधाचो वश आसा. पुण जे तरेन चन्दांतु लक्ष्मी सूर्यांतु तेज़ वायूंतु गति आनि धर्तरेंतु क्षमा आसता ते तरेन तुगेल्यांतु यश सदा सर्वदा नित्य निरंतर निवास करनुं आसता. देकून एक व्यक्तीले दोशाक लागून तूंवे समस्त लोकांचो विनाश करचें हें योग्य आसचें ना. तो रथ कोणालो अनि खंयचे कारणाक लागून तो रथ मोडला आनि बाण अस्तव्यस्त पसरिले आसाचि हें सर्व हांवु निश्चित शोधून काडतां. आभरणाचे जे चूर दिसताचि ते निश्चित संघर्ष करतानांचि पडल्याचि हांतूत दोन मत आसचे नांचि. पुण हो संघर्ष एकल्यानचि केलिलो आसा अनेक सैनिकांनि न्हंय. शिवाय एक महा संग्रामाचे निशाण द्रिश्टीक पडनांचि. देकून एक शत्रूले दोषाक लागून सर्व विश्व नाश करचे कशें उचित आसतालें ? सदा सर्वदा विश्व कल्याणाचो विचार करनुं तूंवे दायित्व स्वीकारिलें आसा. शिवाय तुगेलि पत्नि सीतेलें अपहरण जावू म्हण्णुं इच्छा तीन लोकांतु कोण करतालो ? तुगेले प्रति दुस्वास दाखोवचांतु पर्वत नदी किंवा सागर गन्धर्व किंवा दानव असमर्थ आसाचि. साधु पुरुषांले मदतीन सीतोलो शोध जावचो सहज सध्य आसा. जो पर्यंत सीतेले दर्शन जायना तो पर्यंत शांत चित्तान धर्तरी आनि समुद्राचो शोध घेवयां राना वनांतु फिरयां गन्धर्वलोक आनि देवलोक उलटून पालटून पोळोवया अनि ते नंतर जो योग्य मार्ग आसा तो स्वीकारयां . जर शील साम विनियान सीता प्राप्त जायना तर संघर्ष करनुं अनि आवश्यक आसल्यार सर्व विश्वाचो नाश करनुं सीतेक मेळोवयां".

आपण्याले समाधानाचे संभाषणान राम थोडे प्रमाणान शांत जालिलें पोळोवनुं लक्ष्मण मुखार सरनुं म्हळळें "राजा दशरथान पुत्रकामेष्ठी यज्ञ करनुं प्रसादरूपान तुका प्राप्त केलिलें आसा. सर्व विश्वाचो आधिपति म्हण्णुं प्रसिद्ध आशिल्ले राजान तुगेले धमनिष्ठेक लागून स्वर्ग प्राप्त जावचाक योग्य अधिकारी पुरुष ज्म्हण्णू मान्य केलिलें आसा. जर दैवी इच्छेक लागून प्राप्त जालिले आपत्तीक तूंचि तोंड दिवू शकचो ना तर सामान्य योग्यतेचे जन कशिं तोंड दिवू शकताले

ऋ खंयचो जीव तो आसलो आसा जो संसारांतु दुःख अनुभवचो ना ऋ अग्नि तरेन एक क्षण दुःख ताप दिता आनि नंतरचेचि क्षणाक शांत जाता. जर तुका त्रस जालिल्यान तूं सर्व विश्व नाश करता तर सतत त्रसान दुःखी आसचे सामान्य जनांले दुःख कोण निवारण करतालो ऋ किंबहुना दुःखान त्रस भोगचे प्रकृतीचे इनयमांक लागून स्वाभाविक आसता. याद कऱ ययाति राजाक इन्द्राले स्वर्गांतु सुख प्राप्त जालें पुण किंचित् दोशाक लागून परत धर्तरे वयर जन्म घेवचें पडलें. वेद ज्ञान विज्ञान विशारद वसिष्ठ मुनींक सहस्र पुत्रंलो जन्म जालो आनि ते सवांले मृत्यून दुःख अनुभवचें पडलें. सर्व जनांलि पूज्य माता पृथिवीक सुद्धां भूकंपाचे धक्याक लागून दुःख सहान करचें पडता. आकाशांतले सूर्य़ चन्द्र गह़ नक्षत्रे स्वतः शक्तिशाली आसल्यारियी गहण लागत आसता. महा मानव आनि देवदेवतेंक सुद्धां दोशांन प्रभावित जावचे आमि पळयताचि़ तेन्नां यःकश्चि मानवालि गति ती कसलि आसतालि ऋ देकून तूंवे विशाद करचें उचित न्हंय. जरी एक क्षण मानलें कीं सीता मृत्युमुखांतु पडल्या किंवा ती दिश्टीक पडचीचि ना किंवा तिगेलें अपहरण जालिलें आसा तरियी तूंवे सामान्य जनांतरेन विलाप करचें योग्य न्हंय.

“किंबहुना तुगेले तसले श्रेष्ठ मानव हें सर्व जाणत आसून तांका घोर संकटांतु सुद्धां हे तरेचि वागणूक शोभचि ना. मनुष्यान विवेक बुद्धीचो योग्य रीतीन उपयोग आनि नित्यानित्य़ श्रेयप्रेय विशय सारासार विचार करनुं जें नित्य़ श्रेय आनि शुभ आसता तेंचि स्वीकरचाक जाय आनि जें अनित्य़ प्रेय आनि अशुभ आसता तें सोडचाक जाय. जे दोष अदृष्ट असताचि किंवा जे ध्यानांतु आसनांचि ते कर्म केले शिवाय फल प्राप्त करनुं दीनांचि. वास्तवांतु तेंचि हे तरेन पयले पासून आमका सांगत आसून बृहस्पति शिवाय हे विश्वांतु तुका उपदेश कोण करूं शकताले ऋ वस्तविक तुगेले ज्ञानाचि सखोलता देव सुद्धा अजमावू शकचे नांचि. देकून तुगेले दैवी आनि मानवी शक्तींचो उपयोग करनुं तूं तुगेले शत्रूंवयर विजय प्राप्त कर. समस्त विश्वाचो नाशा करनुं कितें साध्य जातालें ऋ देकून तुगेले पापी शत्रूलो शोध घेवनुं केवल तागेलो नाश करचेंचि योग्य आसतालें”.

निष्पाप राम ज्येष्ठ बन्धु आसल्यारियी कनिष्ठ बन्धु लक्ष्मणान सांगिल्ले यथोचित आनि शास्त्रसंमत वचन आयकले नंतर तागेलो सात्विक संताप निवळलो आनि ताणे लक्ष्मणाक विचरलें “लक्ष्मण आतां आमिं कितें करचें खंय वच्चें कितें केलिल्यान हे गहन अरण्यांतु आमकां सीतेलें दर्शन परत जायत हें तूं चिचार करनुं सांग”. एक असहाय मनुष्याले तरेन दैन्यावस्थेंतल्यान उलयिले तामाले हे शब्द आयकून लक्ष्मण अस्वस्थ जालो आनि रामाक समाधान दीत तो म्हणालो़ “आमका वर्नवनस्पतीन तुडुंब भरिलें आनि राक्षसंपिशाच निवासित आशिल्ले हे जनस्थानाचे अरण्या पासून आमकां सुरवात करचे पडतालें. हे स्थळांतु अनके गुहा आसाचि. ते सर्वांचो अमकां कोपर्यान कोपरो टप्यान टप्पो शोध घेवचें पडतालें. तुगेले तसले ज्ञानी आनि बुद्धीन धूर्त मनुष्याक हें असाध्य जावचें ना”.

लक्ष्मणान हे तरेन प्रोत्सहन दिले नंतर रामान तागेले मदतीन ते अरण्यालाचो शोध घेतलो. हे तरेन शोध घते भटकताना तांका थंय पर्वताचे उत्तुंग शिखरा तरेन आवाढाव्य शरीर आसून मरणोन्मुख पडिल्ले जटायू पक्षीलें दर्शन जालें. आनि रामान लक्ष्मणाक क्षणमात्र जागरूक असचो संकेत दीवनुं म्हळळें "लक्ष्मण कदाचित् भयंकर आकाराचे पक्षीले रूपान भ्रमण करचे हे राक्षसानचि सीतेक निःसंशय भक्षण करनुं आतां सुस्त पडिल्लो आसा. देकून तागेलो णास अवश्य जावचाक जाय". हे तरेन उलोवनुं आनि अत्यंत संतापान लालबुन्द जालिले रामान आपण्याले दिशेन येवचें पेळोवनुं रक्तबंबाल जालिले ते पक्षीन सरळ शरणगतीचो मार्ग स्वीकारनुं क्षमा याचना करत रामाक निवेदन केलें "हे राम ॐ हे घोर अरण्यांतु देवीतरेन शोभचे जे स्त्रीक तुमि शोधत आसाचि ते स्त्रीक लंकाधिपति रावणान अपहरण करनुं तागेले लंकेचे राज्यांतु व्हेलिलें आसा. तुमगेले मदत नासताना दुःखी जालिले ते स्त्रीक रावणान व्हरचें हांवें पळयल्यां. हांवे तिका मदत करचो प्रयत्न केलो. संघर्ष करत आसताना जे रथ धनुष बाणांचे तुकडे दिसताचि ते सर्व ते राक्षस राजालेचि आसून हांवे संघर्ष करताना नाश केलिले आसाचि. संघर्ष करताना ते राक्षसान मेगले पंख कापले आनि ते अति शक्तिशाली राक्षसाले मुखार हांवु कांयी करूं शकलों ना. देकून मरणोन्मुख जावनुं मृत्यूचि वाट पळयत आसा. देकून रावणाले हातांतल्यान पायलेंचि मृत्युमुखांतु पडिल्ले माका मारचांतु कसलेंयी औचित्य आसचें ना".

जटायू पक्षीन उठून सांभाळनुं आधार घेवनुं सांगिल्लो हो विस्तृत वृत्तांत आयकूनुं पयलेंचि दुःखी आशिल्लो राम बेशुद्ध पडलो. थोडे क्षण नंतए जेन्नां राम परत शुद्धीक आसयल्ले तेन्नां ताणें दीर्घ श्वासोश्वास घेत लक्ष्मणाक सांगलें "युवराजपदा पासून वंचित जालों वनवासांतु वच्चें पडलें सीता दिशीक पडानाशि जालि आनि आतां जटायू पक्षीन माका शरण वचून प्राण त्याग केलिलो आसा. हे तरेन मेगलें नशीब अग्नीक सुद्धा जळनुं काडचे तरेन मेगेले मूखार उभें आसा. मेगेलें दुःख शांत करचाक जर हांवे समुद्रांतु उडी मारलि तर तो समुद्र सुद्धां आटून वतालो. मेगेले तसलो दुर्दैवी मेगेले पेक्षां जास्त दुःखी एक जर्नजनांवर पशुपक्षी चेतन अचेतन जीवजंतु हे समस्त विश्वांतु आसचे नांचि. मेगेले दुर्दैवाक लागूनचि मेगेले बापयलो मित्र आयज मृत्यु मुखांतु पडिल्लो आसा".

हे तरेन स्वतः सीतेले विरहान दुःखी जालिले रामाले दिशेन द्रिश्टी स्थिर करनुं जटायून मनस्ताप कमिं करचे खातिर अस्पश्ट शब्दांतु उलयत सांगलें "विश्रवसालो पुत्र आनि कुबेरालो भाव लंकाधिपति दुरात्मा दुश्ट रावणान सीतेक अपहरण केलिलें आसून तो निशाचार राक्षस दक्षिण दिशेन तिका घेवनुं गेलिलो आसा. हांवे तागेले बरोबर संघर्ष करचो प्रयत्न केलो पुण ताणें मेगेले पंख कापून माका मृत्युमुखांतु घातले. तूंवे सीते विशय चिंता करचि न्हंय. माका खबर आसा किं सीतेलें अपहरण करनु रावणान घोर संकटाक आवाहन दिलिलें आसा आनि तूं निश्चित ताका मृत्युमुखांतु घालतालो. तागेलो नाश जावनुं तू सीतेसय सुखी आसातालो. आतां मेगेलो श्वास कमिं जायत आसा".

दुःखान विलाप करचे रामाले दिशेन द्रिश्टी स्थिर करनु जटायून रामाले मनांतलो संताप आनि काळजांतले दुःख निवरण करचाक प्रयत्न केलो. पुण तो प्रयत्न सफल जालो ना हें पोळेवनुं रामान लक्ष्मणाक सांगलें "जटायू पक्षीलो प्राण सावकाश बंद जायत आसा. तोंडांतल्यान शब्द भायर पडनांचि आनि दोळयांतु द्रिश्टी कमिं जायत आसा. जटायूक जर थोडी तरी उलोवचि शक्ति आसतालि तर तो आमका सीते विशय जास्त समाचार सीता कशीं दिसतालि ती कितें उलयतलि हे परिस्थितीक कोण जवादबार खंयचे कारणाक लागून रावणान ते पुण्यश्लोक सीतेलें अपहरण केलिलें आसतालें तो कशीं दिसता आनि तो कितें करत आसता तें सर्व सांगू शकतालो".

हे तरेन रामाले बरोबर उलयत आसतानां जटायूले तोंडांतल्यान रक्त व्हांवचाक लागलें. अजून उलोवचाक शक्य जालें ना.रामान ताका 'अजून सांग अजून सांग' म्हण्णुं आग्रह करत आसताना जटायून कश्टान अखेरचो श्वास घेवचाक सुरवात केलो आनि पळयत पळयत आसताना तागेले पंचप्राण पंचतत्वांतु विलीन जाले.

जटायूलो मृत्यु जालिलें पोळोवनुं रामन ल्क्ष्मणक सांगलें "राक्षसांनि निवास केलिले हे घोर अरण्यांतु जटायून तागेले आयष्यांतले अनेक वर्स जीवन सोंपयिलें आसून पळय तो आयज काळाचे प्रभाव आनि रावणाले असामान्य शक्तीक लागून मेगेले कारणांक लागून हांगा मरनुं पडिल्लो आसा. आपण्याक परंपरागत प्राप्त जालिले राज्याचो त्याग करनुं तो सीतेक रावणाले बन्धनांतल्यान मुक्त करचाक संघर्ष करताशिल्लो. सत्य हेंचि आसता कीं संसारांतु आसले अनेक साधु जीव जनांतु किंवा जनावरांतु पशूंतु किंवा पक्षींतु द्रिश्टीक पडताचि जे धर्म परिपालन करत शरण आयिल्यांक आपण्यालें जीवन पणाक लावनुं शौर्यान मदत करताचि.वास्तविक सीतेले विरहान माका तितलें दुःख जालिलें ना जितलें दुःख मेगेले कारणाक लागून धर्मनिष्ठ जटायूले मरणान जायत आसा. देकून जो सन्मान राजा दसरथाक प्राप्त जालिलो आसा तोचि सन्मान जटायूक मेळचाक जाय. देकून अन्त्यसंस्काराक अनुरूप असलिं लाकडं घेवनुं तूं तक्षण यो. मेगेले खातिर जीव दिलिले हे महानुभवालो अन्त्य संस्कार हांवु पूर्ण करचाक इच्छुक आसा. गृधराज जटायू मेगेले हे कार्यान संतुश्ट आनि समाधान पावनुं स्वर्गलोकांतु निश्चित आरोहण कर".

हे तरेन प्रार्थना करनुं रामान आपण्याले आप्त जनाले संस्कार करचे तरेन जटायूले चितेक वेद मन्त्रैच्छार करनुं अग्नि दिलि. तदनंतर गोदवरीचे तीरा वयर वचून स्नान करनुं मरणोत्तर पितृ पूर्वजांक तर्पण दिवचे तरेन जटायूले आत्म्याक ते पूण्य पवित्र नदीचे जलान तर्पण दिलें. पयलें रावणान सीतेक अपहरण करताना ते राक्षसाले बरोबर संघर्ष तदनंतर मृत्यु आनि अन्त समायाक रामाले हातांतल्यान अन्त्यसंस्कार जालिल्यान तो जटायू निश्चित स्वर्गलोक प्राप्त करतालो जालो.

00000

अध्याय 7

जटायूले अंत्यसंस्कार पूर्ण जाले नंतर सीतेलो शोध घेवचाक राम लक्ष्मणान परत दक्षिण दिशेन मार्गक्रमण करचाक सुरवात केलि. तांका सीता द्रिश्टीक पडलि ना पुण मार्ग चलत आसताना शिर किंवा मान नाशिल्लि दोळे अनि तोंड पोटाचे मदें तोंडांतु तीक्ष्ण दांत शरीर भरनुं केस आशिल्लि पर्वता तरेन अवाढाव्य आनि आषाढ म्हैन्यांतले मेघ तरेन काळे रांगाचि बीभत्स आकाराचि एक भयंकर राक्षसी स्त्री आकाशांतल्यान एक व्होड वादळ आयिले तरेन ते रानांतु प्रवेश केलो. लक्ष्मणाक पोळोवनुं कामातुर जालिले ते राक्षसी स्त्रीन तांगेलो हातान धरनुं आपण्याले बरोबर समागम करचि इच्छा व्यक्त करत म्हणालि "मेगेले नांव अयोमुखी असून तुगेले रूपान हांवु आकर्शित जालिलें आसा. चल आमि दोग्गंयी हे रम्य अरण्यांतु राना वनांतु पर्वताचे उत्तुंग शिखरावयर आनि नदीचे विस्तारित तीरावयर जीवन भर भ्रमण करयां". हो अनपेक्षित आनि विचित्र प्रसंग ायिलालो पोळोवनुं लक्ष्मण संतप्त जालो आनि एक क्षण सुद्धां विलम्ब करत नासताना ते बीभत्स आकार अनि रूपाचे राक्षसी स्त्रीले नाक् कान आनि स्तन कापून तिगेलें रूप अजून विद्रूप केलें. लक्ष्मणालि ही प्रतिक्रिया पोळोवनुं ती राक्षसी स्त्री भयान स्वैर भैर जालि आनि ऊंच कर्कश अवाजान किंचाळत जे दिशेन ती आयिलि ते दिशेन् वाट दिसलि ते वाटेन् धांवत गेलि.

थोडे समय नंतर ते दोन सहोदरांनि मुखावयलो प्रवास करत एक अत्यंत गहन अरण्यांतु प्रवेश केलो. तेन्नां लक्ष्मणान अति सावध जावनुं रामाक सांगलें "हे राम. मेगेले दाव्वो खांदो फुरफुरत आसा आनि मन उद्विग्न जालिलें आसून माका अपशकूनाचे भयंकर दृश्टांत द्रिश्टीक पडत आसाचि. पक्षीरूपान वावुरचि आनि वंजुलक नांवांचे राक्षसीले कर्कश चीत्कार माका आयकताचि. देकून खंयचेयी अनपेक्षित संकटाक तोंड दिचचाक आमिं सिद्ध जवनुं आसचें बरें". हे तरेन संभाषण करत आसताना एक महान् वादळ आयिल्ले तरेन एक कर्कश चीत्कार अवाज ते भयंकर अरण्यांतल्यान येवनुं चारी दिशा भरलो. जशें जशें तो अवाज अयकुवचांतु आयलो तशें तशें राम आनि लक्ष्मण ते अवाजाचे मूळ शोधचाक हातांतु खड्ग धरनुं सिद्ध जाले.

राम लक्ष्मणांक ते कर्कश आवाजाचें स्रोत समजचांतु जास्त समय लागलो ना. कारण थोडेचि क्षण नंतर पर्वता तरेन असामान्य आकार आनि विस्तारित वक्षस्थळ आशिल्लो केवल देह पुण न शिर् ना मान आशिल्लो तोंड पोटाचे जागीं आनि नीळे काळे ढगातरेन रंग आनि अवाज घडगडचे मेधा तरेन आशिल्लो विशाल कपाल आनि कपालाचे मदें भगभगचे अग्नि तरेन प्रज्वलित जालिलो रक्तान लाल जालिले तोंडांतले जीभेन मिटक्यो मारचो लालबुंद आनि दिसचाक भयंकर असलो कबन्ध नांवाचो एक राक्षस तांगेलो मार्ग आडोवनुं तांगेले समक्ष उभो राबलो. मागिर ते दोन्निं भावांक अपण्याले हातांतु उचलनुं चिरडूवचो प्रयत्न केलो. तेन्नां शस्त्र अस्त्रान पूर्ण सिद्ध असल्यारियी राम लक्ष्मणांक ते राक्षसाले असामान्य शक्तीक लागून स्वतःचो सुटकार करनुं घेवचाक कठीण जालें. पुण जर रामान कसलोयी त्रस भोगलो ना तर लक्ष्मणान

ते राक्षसाले शक्तीक लागून चिंतित जावनुं रामाक म्हणालो "हांवु ते राक्षसाले शक्ती मुखार असहायता अनुभवत आसा. तूं मेगेले जीवाचि काळजी करत नासताना हांगाचान शीघ्र वच. माका विश्वास आसा कीं तुका सीता थोडेचि दिवस नंतर प्राप्त जातालि. पूर्वजांले परंपरागत राज्यावयर तूं राज्य कर पुण मेगेलो प्रेम भक्ति आनि सेव सदा स्मृतींतु सदा जपून दवर". लक्ष्मणाले हे शब्द आयकून रामान ताका धैर्य दीत म्हळ्ळें "लक्ष्मण भीव नाका धैर्य धर. तुगेले तसले शूर वीरान हे तरेन चिंता करचि न्हंय".

भावां मदले हें संभाषण आयकून ते कदम्भ राक्षसान राम लक्ष्मणांक उद्देशून विचरलें "बैलाले भुजा तरेन विशाल भुज आसून हातांतु शस्त्र अस्त्र घेवनुं आशिल्ले तुमिं दोन युवक कोण हांगा येवचे तुमगेले कारण कसलें? तुमि हे प्रदेशांतु आयल्याचि आनि हावु भूकेन तडफडत आसा. तुमिं हे अरण्यांतु आयिल्यान मेगेले द्रिश्टिकि पडिल्ले आसाचि. हातांतु शस्त्र घेवनुं आयल्याचि देकून तुमि जीवंत परत वच्चे नांचि". राक्षसाले हे शब्द आयकून रामान लक्ष्मणाक सांगलें "सर्व संकटापेक्षा जास्त दारुण संकट जें आमगेले जीवाक अंत हाडू शकता तें आमगेले वयर आयिल्लें आसा. सत्य हेंचि आसा कीं सर्व जीवांले वयर काळाचि शक्ति असामान्य तरेन प्रभावित आसता. तूं आनि हांवु ते काळाचे मायाशक्तीक लागून मोहित जालिले आसाचि. शस्त्रास्त्रान सक्षम आशिल्ले शूर आनि बलवान जीव सुद्धां काळाचे मायाशक्तीचे मुखार रेवेंचे पूला तरेन पूर्ण नाश जाताचि". हे तरेन लक्ष्मणाक सांगून दशरथ राजालो तो महाप्रतापी महायशस्वी पुत्र रामान थोडेची क्षण नंतर अपण्याले मन आनि विचार नियंत्रणेंतु हाडले.

अपण्याले सुधृढ हातांतु घट्ट कवटाळनु धरिल्ले ते राम लक्ष्मणांक पोळोवनुं ते कबन्ध राक्षसाले मनांतु कुतूहल निर्माण जाले आनि ताणें सांगलें "तुमगेले नशीबाक लागून माका भोजनरूपान तुमगेलो जीव प्राप्त जाल्लिलो आसा. तुमगेले जीवाचो अखेरचो क्षण आयल्यारियी तुमिं हे तरेन तटस्थ कशो उभे आसाचि ?" ते राक्षसान हे तरेन विचरिले प्रश्नो आयकून आत्यंत कठीण स्थितींतु आशिल्ले लक्ष्मणान रामाक सांगलें "राक्षसालि सर्व शक्ति तागेले हातांतूचि केन्द्रित जालिलि आसा अशें दिसता. आतां पर्यंत आपण्याले शक्तिशाली हातान जन जनांवराले जीव सहज घेवनुं तो आतां आमगेले जीव घेवचो विचार करत आसा. सर्व सामान्य जन जनावरांक यज्ञांतु पशूंक बलि दिलिले तरेन तागले हातांतु मरण येवचें साम्राज्याचे राजाले शौर्याक शोभना देकून पयलेंचि आमकां हातांतु पकडिल्यान स्वतः असावध आशिल्ले ते राक्षसाले हात तक्षण कापून काडयां".

हे तरेन ते दोन भावांनि आर्पआपसांतु उलोवचें पोळोवनुं तो संतप्त जालिलो राक्षस आपण्याले तोंड उघडनुं तांका भक्षण करचाक तयार जालो. तेन्नां योग्य स्थल आनि योग्य काळ समजचे ते दोन राजपुत्रांनि ते राक्षसाले दोन्नि हात तागेले शरीरा पासून वेगळे केले. ते राक्षसाले दोन्नि हात निष्कृत जालिल्यान तो राक्षस असहाय हतबल जावनुं धर्तरेवयर पडलो. राक्षसाले पतन जालिल्यान अरण्यांतले सर्व दिशा दशा आनि वतावरण पूणप तरेन बदललें. अजून यौवनावस्थेंतु आशिल्ले ते दोन मानवांनि ताका सहज मारिलें पोळोवनुं आश्चर्यचकित जालिले ते राक्षसाले

मनांतु कुतूहल निर्माण जावनुं जेन्नां ताणें राम लक्ष्मणांक ते कोण आसाचि म्हण्णुं विचारलें तेन्नां लक्ष्मणान उत्तर दिलें "आमि राम नांवान ओळखुवचांतु येवचो हो राजा दशरथालो ज्येष्ठ आनि लक्ष्मण नांवान ओळखुवचांतु येवचो हांवु कनिष्ठ पुत्र आसून युवराज पदावयर अभिषिक्त जावचे क्षणाक कैकेयीले कारणाक लागून रामाक हे घोर अरण्यांतु पत्नि सीता आमि मेगेले सयत वनवासांतु येवचें पडलें. जेन्नां अमि सर्व शांति समाधानान ते दण्डकारण्यांतु निवसित आशिल्ले तेन्नां सीतेक राक्षस रावणान अपहरण केलिलें आसा. तिगेलो शोध घेत आमि हे अरण्यांतु भण भण भटकत आसाचि. आतां तूं सांग तूं कोण आनि खंयचे कारणाक लागून शिर तोंड नासताना हे अरण्यांतु भटकत आसता ?"

लक्ष्मणान शांत स्वरांतु उलयिले हे शब्द आयकले कीं पयलें देवेन्द्रान आश्वासन रूपान सांगिल्ले शब्द ते राक्षसाले स्मृतींतु पुनः येवनुं तो अत्यानंदान म्हणालो "मेगेलें नशीब बरें आसा कीं तुमगेलें दर्शन आयज माका जालिलें आसा. तुमगेलें दर्शन जालिल्यान मेगेले शरीराचे हे दोन हात वेगळे जालिले आसाचि.देकून तुमगेले स्वागत करताना माका अत्यंत आनंद जायत आसा. मेगेले हे विद्रूप शरीराचे मूळ कारण हांवु तुमकां सांगता. मेगेले पूर्व जन्मांतु मेगेले शरीर महा बलवान् पराक्रमी आनि मेगेलें वैभव सूर्य चन्द्रातरेन संपन्न म्हण्णुं तीन लोकांतु प्रख्यात आशिल्लें.हे वैभवशाली रूप अआनि आकाराचो लाभ घेवनुं हांवु जनसामान्यांक त्रसा दीत आसतालों. एक समय जेन्नां मेगेले वगणूकीन स्थूलशिरा म्हण्णुं नांवाचे एक ऋषी संतप्त जालो रेन्नां ते ऋषीन माका शाप दिलो जे कारणाक लागून माका हें भयंकर विद्रूप शरीर प्राप्त जालें. जेन्नां केलिले कर्माचो पश्चात्ताप जावनुं हांवे दयेचि भीक मागलि. ते कारुण्य मूर्ति ऋषीन माका आशीर्वाद दिलो कीं जेन्ना राम मेगेले मृत्यूक कारण आनि मेगेलो अंत्य संस्कार पूर्ण करतालो तेन्नां मेगेले भयंकर विद्रूप शरीरात्तल्यान हांवु मुक्त जातालो. ते आशीवादाक लागून आयज तुमगेले हातांतल्यान मेगेले हे दोन हात शरीरापासून वेगळे जालिले आसाचि आनि मेगेलो आत्मा सर्व पापांतल्यान मुक्त जावनुं तुरंत स्वर्गलसेकाक पावतालों. ते दिवस पासून शाप मुक्त जावचे इच्छेन प्रत्येक मनुष्यांतु मेगेले हे शक्तिशाली हातान धरनुं राम लक्ष्मणान एक ना एक दिवस येवचिं प्रतीक्षाकरत आयलां. आयज माका विश्वास बशिल्लो आसा कीं तो शभ दिवस आनि शुभ समय आयिलो आसा आनि तुमींचि राम लक्ष्मण आसाचि. माका तुमगेले शिवाय अन्य कोणींयी हत्या करूं शकनांचि. स्थूलशिर ऋषीन सांगिल्ले तरेन मेगेले हात शरीरापासून आतां वेगळे जालिले आसाचि आनि मगेले शरीराचो अंत्य संस्कार तुगले हातांतल्यान पूर्ण जावनुं हांवु शापमुक्त जाताालों. अग्निसंस्कार पूर्ण जाले नंतर हांवु तुमकां निश्चित मार्गदशन करतां आनि योग्य मित्र परिवार दाखोवनुं दितां".

राक्षसान निरूपण केलिलो वृत्तन्त आयकून रामान सांगलें "जेन्नां हांवु आनि मेगेलो बन्धु लक्ष्मण पर्णकुटींतु उपस्थित नाशिल्ले तेन्नां राक्षस रावणान सीतेलें अपहरण केलिलें आसा. ते राक्षसालें रूप. नांव आकार सामर्थ्य किंवा निवासस्थान आमिं जाणनांचि. देकून दुःखान व्याकुळ जावनुं हांगा थंय भटकत ासाचि. आमकां मार्गदर्शन जाय. निश्चित लाकडं जमोवनुं

आमि तुगेले विद्रूप शरीराचे अंत्यसंस्कारा शास्त्रोक्त रीत रिवाज आनि राक्षसांक योहय नियमांक लागून पूर्ण करताले. तूं आमका विस्ताारान सीतेले विशय संपूर्ण समाचार उपलब्ध करनुं दी".

रामालो आर्तस्वरान उलयिले शब्द आयकून कुशल वक्ता जावनुं आशिल्ले राक्षसान म्हळ्ळें "माका कसलियी दैवी शक्ति प्राप्त ना किंवा सीता आतां खंयि आसा म्हण्णुं हांवु जाणनां. रावणाले विशय जे जाणताचि तांगेले विशय तुमकां हांवु सांगू शकतां. हें सर्व विस्तारान सांगचि शक्ति माका आतां ना कारण जी शक्ति पयलें पासून माका उपलब्ध आशिल्लि ती हे राक्षस रूपान जन्म जाले नंतर कुंठित जालिलि आसा. ती शलि माका अंत्य संस्कार पूर्ण जाले नंतर हे राक्षसी देहाचो नाश जाले कीं माका ती शक्ति परत प्राप्त जावचि आसा. तेन्नां तुमकां हांवु एक योग्य महामानवालि ओळख दीवूं शकतालो. तिन्नीं लोकांतु भ्रमण करत आशिल्यान ताका जे खबर ना तसले हे तिन्नीं लोकांतु कांयी आसचें ना".

कबन्धाले उत्रांनि आश्चर्य आनि समाधान जावनुं राम लक्ष्मणांनि ते राक्षसाक एक गुहेंतु घेवनुं गेले. ताणें अखेरचो श्वास घेवनुं आपण्याले प्राण सोडलो कीं एक व्होड चिता रचयलि आनि कबन्धाले स्थूल राक्षसी शरीर ते चिते वयर दवरनुं शास्त्रोक्त रितीन अंत्यसंस्कार पूर्ण केले. जशें जशें तें स्थूल शरीर जळनुं गोबर जायत आशिल्ले तशें तशें ते चितेंतल्यान कबन्धालो सूक्ष्म दिव्य आत्मा प्रकाशाचे ज्योति तरेन झगमगचे वस्त्र परिधान करनुं प्रगट जावनुं रामाक म्हणालो "जे तरेन सीतेक परत प्राप्त करूं शकातालो ते आतां रामा लक्ष्य दीवनुं समजून घे. तूं आनि लक्ष्मण वर्तमान काळांतु सीतेले अपहरणाक लागून एक घोर संकटांतु पडिल्ले आसाचि. मनुष्याक संकटांतल्यान भायर पडचाक संसारांतु अनेक मार्ग उपलब्ध आसताचि. संकटांतु पडिल्ले एक मनुष्याक मूळतः संकटांतु पडिल्लो दुसरो एक मनुष्यचि मदत करूं शकता. देकून एक असलो समसमान दुःखी मनष्याक शोधचे अवश्यक आसा. हे उपायचे व्यतिरिक्त अन्य खंयचोयी उपाय विचार केल्यारियी मनांतु येवचो ना. हांवु तुका असलो एक व्यक्ति दाखयतां. वानर जातीचो वीर सुग्रीव तागेले भावाले वालीले राज्याचे आभिलाशेचे कारणान स्वतःचे राज्यांतल्यान भहिष्कृत जावनुं आतां अपण्याले चार सहाकारी सयत पंपा नदीचे परिसरांतु आशिल्ले ऋष्यमूक नांवाचे पर्वता वयर गुप्त रितीन निवास करनुं आसा. तो सत्यवचनी विनयशील विचारवंत बुद्धिमान् आनि ज्ञानी आसून तुमकां सीतेलो शोध घेवचांतु मदत करतालो. जें दैवाक लागून घडचे आसता तें निश्चिर घडले शिवाय ऊरना. देकून रामा तूं मनांताले शोकावयर नियंत्रण दवर आनि तक्षण तूं थंय शीघ्र प्रवास कर आनि वानर जातीचे वीर सुग्रीवाले बरोबर मैत्रि कर अनि प्राप्त जालि संधीचि उपेक्षा तूं कदापि कर नाका.

"तो वानर राजा कृतज्ञ आसून जें रूप जाय तें रूप धारण करूं शकता. तो सुद्धां तुमगेले तसले वीर पुरुषांले शोधांतु आसा. तागेलें कार्य सफल जावूं कीं ना जावूं तो तुमका मदत केले शिवाय आसचो ना. सूर्यालो औरस पुत्र जावनुं आशिल्ले तो सुग्रीव सद्यां वालीले भीतीन पर्वताचे परिसरांतु भटकत आसा. देकून तुरंत ते वानर राजाले लागीं वचून तागेलि मैत्रि संपादन कर. राक्षसांले जगांतले सर्व गुप्त स्थळ तो आपणााले बुद्धि आनि चातुर्याक लागून जाणता. तागोले सहकारी वानर सैनिकांले मदतीन सर्व दिशा फिरनुं सीतेलो शोध घेतलो. प्रसंग आयल्यार तो

राक्षसांलो नाश करनुं सीता मेरू पर्वतावयर किंवा पाताळांतु अस्ल्यारियी तिका थंयचान मुक्त करनुं हाडतालो. पश्चिम दिशेन वच आनि अनेक अरण्य पार केले नंतर तूं पंपा सरोवराचे परिसरांतु येवनुं पावताले. थंय तुमकां मातंग ऋषीलें पूर्व काळांतले आश्रम दिसतालें आनि तुगेले दर्शन जाले नंतरचि स्वर्गलोक प्राप्त करचि इच्छा घट्ट काळजांतु धरनुं आशिल्लि शबरी नांवाचि साध्वि भेटतालि.नंतर पंपा नदीचे लागीं आशिल्ले पर्वता वयर गेलें कीं एक गुहा दिसतालि जे गुहेचे तोंड एक व्होड फातरान झांकिल्लें दिसतालें. थंय तुमकां वानर राजा सुग्रीव भेटतालो".

हे तरेन विस्तारान सांगिल्ले नंतर तो कदम्भ राक्षस 'सुग्रीवालि मैत्रि निश्चित कर' म्हण्णुं परत परत सांगत दिव्य प्रकाशांतु झगमगचे आपण्याले सूक्ष्म शरीरांतु स्वर्गलोकाचे दिशेन अरोहण करतालो जालो. तेन्नां राम लक्ष्मणांनि विलम्ब करत नासताना कबन्धान सांगिल्ले तरेन पंपा सरोवराचे दिशेन मार्गक्रमण करचाक सुरवात केलि. मार्गावयर ताणिं शबरीले आश्रमाक भेट दिलि. राम लक्ष्मणान आयिले पोळोवनुं शबरीन भक्ति आनि अदारान उदकान तांगेलें पाय धुतले. फूल फल अर्पण, पूजा नमस्कार करनुं स्वागत केलें. आदरातिथ्यान आनंदित जालिले रामान तिगेलो क्षेम समाचार आनि अध्यात्मिक जीवनाच प्रगति विशय चौकशी करनुं "तुगेले साधनोंतले सर्व अडथळयांवयर विजय आनि तुगेले सदाचार सुरळीत चलत आसा मूं ? तुगेलें तप फलद्रूप जायत आसा मूं ऋ क्रोध आनि अहारावयर नियंत्रण आसा मूं ? धर्माचे सर्व यमनियमांचे पालन केलिल्यान मन प्रसन्न जालिलें आसा मूं ? गरूले सेवेचे फल तुका प्राप्त जालिलें आसां मूं ?" म्हण्णुं आस्थेन विचारलें.

रामान हे तरेन प्रेमान विचारिले प्रश्ने आयकून ते वृद्ध सन्यस्थ साध्वीन उत्तर दिलें "सर्व देवांलो देव जावनुं आशिल्ले तुगेले आयज दर्शन जालिल्यान आनि तुगेले द्रिश्टिक्षेपान हांवे केलिलें सर्व साधना आनि केलिलें सर्व तप, गुरु पूर्वजांलो समाधान पूर्ण तरेन पवित्र पुण्याचें फल परिपक्व जालिल्यान स्वर्गसुख निश्चित मेगेले पदरांतु पडनुं जीवन सार्थक जालिलो अनुभव जायत आसा. तुगेलो प्रवेश हे आश्रमांतु जालिलें क्षण हांवे सेवा केलिले अनेक महान् धर्मज्ञानी धर्मनिष्ठ ऋषी ते पवित्र स्वर्गलोकाक गेलिले आसाचि. किंबहुना जेन्नां तू चित्रकूटांतु निवास करत आशिल्लो तेन्नांचि ताणीं माका सांगिल्लें कीं तूं हे पवित्र आश्रमाक भेट निश्चित दितालो. आनि पंपा सरोवराचे परिसरांतु मेळचिं फुल्लं आनि फलांन तुगेलें आनि लक्ष्मणाले आदारान स्वागत करचो अवसर माका मेळतालो, जे कारणान हांवु निश्चिंत मनान सनातन स्वर्गसुखाचो आनंद अनुभवचाक सक्षम आनि पात्र जातालें".

हे तरेन शबरीन सांगले नंतर रामालें मन करुणेन आनि अंतःकरण प्रेमान भरनुं आयलें.दिलिलीं फूल आनि फल स्वीकारनुं ज्ञानान समृद्ध आनि भक्तीन परिपूर्ण जालिले तिका उद्देशून राम म्हणालो "कबन्ध राक्षसाले कडचान तुगेले गुरूंले महान् प्रभावाचे विशय जें अमिं पयले आयकलिलें आसा तें तुगेले कडचान परत प्रत्यक्ष रूपान आयकुवचें आसा". रामालि ही वीनन्ति आयकून शबरीक अत्यानंद जालो आनि उत्साहान तीणें मातंगवन नावाचे ते अरण्याचे

वेगवेगळे भागांतु व्हेलें. आकाशांतु जमिले काळे मेघ आनि सकयल विहार करचे पशु पक्षी आनि जनवरांक दाखोवनुं वेग वेगळे विशयांचो समाचार आनि स्पश्टीकरण रामाक समाधान जायत ते तरेन दीवनुं शबतीन म्हळळे "यथायोग्य वेद मन्त्रांचो उचार करनुं आनि यथोचित यमनियमांक अनुसरून यज्ञ आनि प्रत्यक्स्थकि नांवान ओळखुवचांतु येवचे यज्ञाकुण्डांतु हवि अर्प ण करनुं तप साधनेन शुद्ध पवित्र जालिले मेगेले श्रेष्ठ गुरु आयज पर्येन्त आपण्यालो प्रभाव पसरायत आसाचि. आतां जर दिलिले सर्व समाचार आनि केलिले स्पश्टीकरणान तुगेले सामाधान जालिलो आसल्यार माका हें शरीर त्याग करनुं मेगले सर्व मुनिंवरांले आश्रयांतु वचून तांगेलि सेवा करचि इच्छा पूर्ण जावचाक अनुग्रह प्राप्त करनुं दीं".

हे तरेन शबरीन केलिले भावपूर्ण आनि कळकळीचे विनवणीन राम आनि लक्ष्मणांक परमानंद जालो आनि ताणिं सहर्ष शबरीक उद्देशून म्हळळे "तुगेले कडचान मोगाचें स्वागत अनि भक्तीन केलिलि पूजा स्वीकारनुं आमका परमानंद जालिलो आसा. देकून आता तुगेलि मनोकामना पूर्ण करचे खातिर तूं सुख आनि समाधानान हें नश्वर शरीर त्याग करनुं अमर आविनाशी सूक्ष्म आत्मारूपान सवर्ग्ई सुखाचो उपभेग घेवचाक वच". रामालि आनुमति मेळिले नंतर जटाधारी कृष्णमृगाचे चर्म पांघरून घेतिल्ले तप आनि स्वाध्यायान परिपक्व जालिले ते साध्वीन भगभगचे अग्नींतु प्रवेश केलो आनि थोडेचि क्षण नंतर स्थूल नश्वर शरीराचो त्याग करनुं तेचि अग्नींतल्यान दिव्याभराणन सजयिल्ले ज्योतिस्वरूप आत्मरूपान तिगेले मान्यवर गुरुजन निवासित जालिले ते स्वर्गांतु स्वतेजान विराजमान जालि.

शबरीले स्वर्गलोकांतु आरोहण जाल्ले नंतर राम आनि लक्ष्मण ते आध्यात्मिक मनस्थतींतल्यान परत संसारी जीवनांतु सुग्रीवालो शोध घेवचे खातिर आतुर जाले. कबन्ध राक्षसान सांगिल्ले दिशेन चलत चलत राम लक्ष्मणाक म्हणालो "शबरीले आश्रमंतले धार्मिक आनि प्रभावी वातावराणांतु पवित्र उदकान स्नान आनि थोडे समय घालयिल्यान मन प्रसन्न जावनुं सीतेलो शोध घेवचाक काळजांतु स्फूर्ति जागि जालिलि आसा. भूत काळांतु आमगेले हातांतल्यान जें कांय अनिश्ट कर्म घडले ते सर्वांचो प्रभाव कमिं जावनुं आमि आता भविष्य काळांतु सुग्रीवाले भेटीन शुभ अनुभव येतालो अशें दिसता. मेगेले विचार आनंदान भरिले आसाचि. राज्यापासून अनाथ जालिलो सूर्यपुत्र सुग्रीव आपण्याले चार सहकारी सयत निवास करनुं आसचो पंपा सरोवराचे प्रदेश आनि ऋष्यमुक पर्वत जास्त दूर आसचे ना. देकून आमि थंय वच्चाक प्रवास करयां. सुग्रीवालि भेट घेवचाक हांवु अति उत्साहित आनि उत्सुक जालिलों आसा. कारण अमिं सीतेलो शोध घेवचें पूर्ण तरेन तागेले वयर अवलंबून आसा. मन अति आतुर जालिल्यान आमीं थंय शीघ्र वचयां". हे तरेन विचार करनुं राम आनि लक्ष्मण पंपा सरोवराचे तीरावयर येवनुं पावले. सरोवराचे पवित्र उदकान स्नान करनुं शुद्ध जावनुं चारी दिशेन अनेक सुंदर वन वनस्पतीन सजिल्लें अरण्य पोळोवनुं रामलें मन प्रसन्न जालें. सीतेलो शोध थोडेचि काळा नंतर पूर्न जातालो हे आशेन तागेले मन सुग्रीवालि भैत घेवचा तडफडतालि.

00000

हे तरेन श्रीवल्मीकी निर्मित आर्षरामायण आदि काव्यांतलो
अरण्य काण्ड समाप्त जालो.